

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2001-2002

---

10 JULI 2002

**Wetsvoorstel tot instelling van
jeugdadvocaten voor minderjarigen**

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT DOOR DE
DAMES de T' SERCLAES
EN NYSSENS
NA TERUGZENDING
DOOR DE PLENAIRE VERGADERING

Aan de werkzaamheden van de commissie hebben deelgenomen :

1. Vaste leden : de heer Dubié, voorzitter; mevrouw De Schamphelaere, de heer Istasse, de dames Kaçar, Leduc, de heren Mahoux, Monfils, Ramoudt, mevrouw Staveaux-Van Steenberghe, de heer Steverlynck, mevrouw Taelman, de heer Vandenberghe, mevrouw Vanlerberghe, de dames de T' Serclaes en Nyssens, rapporteurs.

2. Plaatsvervangers : mevrouw de Bethune, de heren Galand, Geens, de dames Laloy en Pehlivan.

Zie :

Stukken van de Senaat :

2-256 - 1999/2000 :

Nr. 1 : Wetsvoorstel van mevrouw Lindekens.

2-256 - 2000/2001 :

Nrs. 2 tot 5 : Amendementen.

Nr. 6 : Verslag.

Nr. 7 : Tekst aangenomen door de commissie voor de Justitie.

2-256 - 2001/2002 :

Nrs. 8 tot 10 : Amendementen.

De bijlagen zullen later worden rondgedeeld.

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2001-2002

---

10 JUILLET 2002

**Proposition de loi instituant
les avocats des mineurs**

RAPPORT

FAIT AU NOM
DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR MMES de T' SERCLAES
ET NYSSENS
APRÈS RENVOI
PAR LA SÉANCE PLÉNIÈRE

Ont participé aux travaux de la commission :

1. Membres effectifs : M. Dubié, président; Mme De Schamphelaere, M. Istasse, Mmes Kaçar, Leduc, MM. Mahoux, Monfils, Ramoudt, Mme Staveaux-Van Steenberghe, M. Steverlynck, Mme Taelman, M. Vandenberghe, Mme Vanlerberghe, Mmes de T' Serclaes et Nyssens, rapporteuses.

2. Membres suppléants : Mme de Bethune, MM. Galand, Geens, Mmes Laloy et Pehlivan.

Voir :

Documents du Sénat :

2-256 - 1999/2000 :

Nº 1 : Proposition de loi de Mme Lindekens.

2-256 - 2000/2001 :

Nºs 2 à 5 : Amendements.

Nº 6 : Rapport.

Nº 7 : Texte adopté par la commission de la Justice.

2-256 - 2001/2002 :

Nºs 8 à 10 : Amendements.

Les annexes seront distribuées ultérieurement.

De commissie voor de Justitie heeft voorliggend wetsvoorstel behandeld, na terugzending door de plenaire vergadering van 8 maart 2001, tijdens haar vergaderingen van 11 december 2001, 14, 22, 24, 29 en 30 januari, 18 juni en 10 juli 2002.

Aangezien dit wetsvoorstel nauw samenhangt met het wetsvoorstel tot wijziging van verschillende bepalingen over het recht van minderjarigen om door de rechter te worden gehoord (stuk Senaat, nr. 2-554/1) en het wetsvoorstel betreffende het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter (stuk Senaat, nr. 2-626/1), kan voor de bespreking ook worden verwezen naar deze verslagen (stuk Senaat, nrs. 2-554/7 en 2-626/5).

I. BESPREKING

De bespreking is gebaseerd op de tekst aangenomen door de commissie voor de Justitie na een eerste bespreking, vóór de terugzending door de plenaire vergadering, waarbij het oorspronkelijk opschrift werd gewijzigd in «Wetsvoorstel tot instelling van jeugdadvocaten» (stuk Senaat, nr. 2-256/7). Dit verslag dient ook te worden samengelezen met het verslag van de eerste behandeling (stuk Senaat, nr. 2-256/6).

Op 14 januari 2002 werd door de commissie beslist een hoorzitting te houden; deze werd opgenomen als bijlage bij dit verslag.

Opschrift

Mevrouw Nyssens dient amendement nr. 59 in (stuk Senaat, nr. 2-256/8) dat ertoe strekt het woord «jeugdadvocaten» te vervangen door de woorden «advocaten voor minderjarigen».

Het lijkt haar verkieslijk terug te keren naar het oorspronkelijk opschrift van het voorstel daar het woord «minderjarige» een juridisch begrip is en het woord «jeugd» een sociologisch begrip. Met «jeugd» wordt verwezen naar een veel ruimere categorie die ook minderjarigen kan omvatten.

De minister verwijst naar de eerste bespreking en naar de redenen waarom men tot de term «jeugdadvocaten» kwam. Spreker verwijst naar het geval waarbij een minderjarige tussen 16 en 18 jaar een misdrijf pleegt en dan meerderjarig wordt in de loop van de procedure. Waarom zou hij geen recht hebben op de bijstand van een jeugdadvocaat?

Mevrouw Nyssens stipt aan dat elke minderjarige, hoe jong hij ook is, eerst en vooral de vrije keuze van een advocaat moet hebben. De jongeren moeten niet verplicht worden zich kost wat kost te beperken tot een jeugdadvocaat.

Mevrouw de T' Serclaes wijst erop dat in de hele verdere tekst sprake is van de minderjarige, en niet

La commission de la Justice a examiné la présente proposition de loi, au cours de ses réunions des 11 décembre 2001, 14, 22, 24, 29 et 30 janvier, 18 juin et 10 juillet 2002, après son renvoi par la séance plénière du 8 mars 2001.

Comme la présente proposition de loi est étroitement liée à la proposition de loi modifiant diverses dispositions relatives au droit des mineurs d'être entendus par le juge (doc. Sénat, n° 2-554/1) et la proposition de loi ouvrant l'accès à la justice aux mineurs (doc. Sénat, n° 2-626/1), on peut également renvoyer aux rapports correspondants (doc. Sénat n°s 2-554/7 et 2-626/5) pour ce qui est de la discussion.

I. DISCUSSION

La discussion est basée sur le texte que la commission de la Justice a adopté à l'issue du premier examen, avant le renvoi par la séance plénière, l'intitulé initial ayant été remplacé par l'intitulé suivant: «Proposition de loi instituant les avocats des jeunes» (doc. Sénat, n° 2-256/7). Le présent rapport doit également être lu en corrélation avec le rapport de la première discussion (doc. Sénat, n° 2-256/6).

Le 14 janvier 2002, la commission a décidé d'organiser une audition; le compte-rendu de cette audition est joint en annexe au présent rapport.

Intitulé

Mme Nyssens dépose l'amendement n° 59 (doc. Sénat, n°2-256/8) qui vise à remplacer le mot «jeunes» par le mot «mineurs».

Il lui semble préférable de revenir à l'intitulé initial de la proposition, étant donné que le terme mineur est une notion juridique, alors que la notion de jeune est une notion sociologique. La notion de jeune fait référence à une catégorie beaucoup plus large et peut comprendre des majeurs.

Le ministre renvoie à la première discussion et aux raisons pour lesquelles on a adopté l'expression «avocat des jeunes». Il fait référence au cas d'un mineur entre 16 et 18 ans, qui commet un délit et qui atteint la majorité au cours de la procédure. Pourquoi n'aurait-il pas le droit de bénéficier de l'assistance d'un avocat des jeunes?

Mme Nyssens souligne que tout mineur, aussi jeune soit-il, doit avant tout pouvoir choisir librement son avocat. Les jeunes ne doivent pas être obligés de choisir un avocat des jeunes.

Mme de T' Serclaes signale que, dans le corps du texte, on utilise toutefois non pas le terme jeune, mais

van de jongere. Waarom zou dit in het opschrift verschillend moeten zijn? Tevens kan de tijdens de procedure meerderjarig geworden minderjarige, gezien zijn vrije keuzemogelijkheid, steeds een beroep doen op een specialist in jeugdrecht.

Mevrouw Staveaux-Van Steenberge wijst op het onderscheid tussen het Nederlandse en Franse opschrift «jeugdadvocaten»/«avocats des mineurs». De term jeugdadvocaten duidt aan dat er geen echte vrije keuze is; de minderjarige is verplicht een beroep te doen op een gespecialiseerde advocaat.

De minister antwoordt dat «avocat des mineurs» overeenkomt met advocaat van minderjarigen. Hierbij wordt echter voorbijgegaan aan de oorspronkelijke bedoeling van de indienster van het voorstel. De minderjarige die partij is wordt in elke stand van het geding bijgestaan door een jeugdadvocaat, behalve, wanneer hij, gelet op de aard van het geschil, een andere advocaat kiest.

Mevrouw de T' Serclaes heeft nooit begrepen dat het de bedoeling zou zijn de minderjarige te verplichten een jeugdadvocaat te nemen. Ook de minderjarigen moeten vrije keuze hebben.

De minister antwoordt dat artikel 2, § 1, ook voorziet in de mogelijkheid voor de minderjarige uitdrukkelijk af te zien van de bijstand van een advocaat.

De heer Dubié stelt voor gewag te maken van «gespecialiseerde advocaten»

De heer Istasse meent dat de wetgever niet de mogelijkheid heeft een gespecialiseerde categorie van advocaten te creëren. Dit komt toe aan de balie.

Mevrouw Nyssens verwijst naar de amendementen nrs. 60 en 61 (*cf. infra*, artikel 2). De huidige tekst gaat inderdaad eerder in de richting van het principe van de systematische bijstand van de minderjarige door een gespecialiseerde advocaat, tenzij de minderjarige een andere advocaat heeft gekozen. Het amendement daarentegen huldigt het principe dat de minderjarige de vrije keuze heeft en eender welke advocaat kan kiezen. Wanneer de minderjarige een advocaat heeft gekozen, dient zijn keuze gerespecteerd te worden. Indien de minderjarige geen advocaat heeft gekozen, moet de stafhouder een gespecialiseerde advocaat, namelijk een jeugdadvocaat, toewijzen (zie amendement nr. 63).

Mevrouw Taelman is van mening dat het principe van de vrije keuze van advocaat tijdens de eerste bespreking sterk werd benadrukt tijdens de hoorzittingen, meer bepaald door de vertegenwoordigers van de Franstalige balies (de Terwangne en Moreau). Mevrouw Lindekens heeft zich steeds verzet tegen het toevoegen van zomaar «een advocaat», gezien de meerwaarde van de jeugdadvocaat. Deze heeft immers een bijzondere opleiding en gaat uit van een bepaalde filosofie, namelijk dat hij het standpunt van

le terme «mineur». Pourquoi, faudrait-il faire l'inverse dans l'intitulé? Par ailleurs, le mineur qui est devenu majeur au cours de la procédure peut toujours faire appel à un spécialiste du droit de la jeunesse, puisqu'il dispose de la possibilité de choisir.

Mme Staveaux-Van Steenberge attire l'attention sur la différence qu'il y a entre l'intitulé néerlandais et l'intitulé français («jeugdadvocaten/avocats des mineurs»). L'expression «avocats des jeunes» indique qu'il n'y a pas de véritable liberté de choix et que le mineur est obligé de faire appel à un avocat spécialisé.

Le ministre répond qu'«avocat des mineurs» correspond à «advocaat van minderjarigen». Cette expression ne répond toutefois pas à l'intention initiale de l'auteur de la proposition de loi. Le mineur qui est partie à une procédure est assisté en tout état de cause par un avocat des jeunes sauf lorsqu'il choisit un autre avocat en raison de la nature du litige.

Mme de T' Serclaes n'a jamais compris que le but serait d'obliger le mineur à prendre un avocat des jeunes. Les mineurs doivent eux aussi avoir la liberté de choisir.

Le ministre répond que l'article 2, § 1er prévoit également la possibilité pour le mineur de renoncer expressément à l'assistance d'un avocat.

M. Dubié propose de parler d'«avocats spécialisés».

M. Istasse estime que le législateur ne peut pas créer une catégorie d'avocats spécialisés. C'est au barreau qu'il appartient de le faire.

Mme Nyssens renvoie aux amendements nos 60 et 61 (*cf. infra*, article 2). Dans sa rédaction actuelle, le texte consacre effectivement plutôt le principe de l'assistance systématique du mineur par un avocat spécialisé, à moins que le mineur ait choisi un autre avocat. Par contre, l'amendement consacre le principe suivant lequel le mineur peut choisir librement n'importe quel avocat. Une fois que le mineur a fait son choix, il faut respecter celui-ci. S'il n'a pas choisi d'avocat, le bâtonnier a l'obligation de lui désigner un avocat spécialisé, plus précisément un avocat des jeunes, (*cf. amendement n° 63*).

Mme Taelman est d'avis que le principe du libre choix de l'avocat a fortement été souligné au cours des auditions organisées à l'occasion de la première discussion, plus particulièrement par les représentants des barreaux francophones (de Terwangne et Moreau). Mme Lindekens s'est toujours opposée à l'ajout d'un «avocat» sans plus, étant donné la plus-value que représente l'avocat des jeunes. Celui-ci bénéficie en effet d'une formation spécifique et est guidé par une philosophie déterminée, c'est-à-dire

een minderjarige verwoordt en niet enkel interpreteert wat voor hem het belang van het kind is. Daarenboven wordt de vrije keuze van advocaat wel degelijk gewaarborgd in de door de commissie aangenomen tekst.

Mevrouw Staveaux-Van Steenberge meent dat de bedoeling van het voorstel er wel degelijk in bestond een aparte categorie van advocaten op te richten (artikel 3).

De minister wenst duidelijke bevestiging van het feit dat de filosofie van het wetsvoorstel wel degelijk is dat er gespecialiseerde advocaten zijn ingesteld (artikel 3) om een grotere waarborg te verlenen aan de minderjarigen dat zij beter zouden worden beschermd en begeleid. Het is dus gewenst dat men duidelijk aan deze jeugdadvocaten de voorkeur geeft om een minderjarige te verdedigen. Er wordt geen afbreuk gedaan aan de vrije keuze. De minderjarige heeft de vrije keuze de jeugdadvocaat te weigeren. Dit was de geest van het wetsvoorstel en het is in die geest dat de commissie de voorliggende tekst heeft aangenomen.

Mevrouw Vanlerberghe beklemtoont de wens de inhoud en de filosofie van het voorstel niet te wijzigen. Dit is niet de bedoeling van de terugzending door de plenaire vergadering.

Mevrouw de Bethune verklaart dat het niet de bedoeling is de filosofie van het voorstel te wijzigen. Men kan bij een tweede bespreking wel niet beletten dat de bespreking over een aantal zaken wordt heropend.

Mevrouw Taelman verwijst naar de reeds aangehaalde filosofie van het voorstel en wenst te verduidelijken, vanuit haar ervaring als advocaat, dat ook zij achter deze filosofie kan staan. Zij haalt een voorbeeld aan in verband met de bijstand van een geesteszieke, waarbij de advocaat van mening was dat hij zelf moest uitmaken of de persoon al dan niet geestesziek was. De advocaat mag niet beslissen wat het belang is van een minderjarige. Bedoeling is niet in de plaats te treden van iemand anders.

De minister verduidelijkt dat in ons recht sprake is van jeugdbescherming en niet van bescherming van minderjarigen (lees in dit verband het verslag van de Senaat, nr. 2-256/6, blz. 2). Sommige artikelen van de wet van 1965 werden in 1994 gewijzigd; die wijzigingen strekten ertoe het woord «minderjarige» te vervangen door het woord «persoon». Zelfs de wet van 1965 maakt het mogelijk niet alleen maatregelen te treffen ten aanzien van minderjarigen maar ook ten aanzien van meerderjarig geworden minderjarigen. Minderjarigen behoren overigens tot de jongeren. Spreker is dus van mening dat het wenselijk is het te houden bij de amendementen nrs. 54 tot 58 van mevrouw Nyssens.

Mevrouw Nyssens wil van dit opschrift geen punt maken aangezien het feitelijk geen enkele bindende

qu'il traduit le point de vue d'un mineur et n'interprète pas uniquement ce qui, à ses yeux, représente l'intérêt de l'enfant. De plus, le texte adopté par la commission garantit bel et bien le libre choix de l'avocat.

Mme Staveaux-Van Steenberge estime que l'objectif de la proposition était toutefois de créer une catégorie d'avocats distincte (article 3).

Le ministre souhaite qu'il soit clairement confirmé que la philosophie qui sous-tend la proposition est bel et bien d'instituer des avocats spécialisés (article 3) afin de garantir davantage aux mineurs qu'ils seront mieux protégés et assistés. Il est donc souhaitable de s'adresser de préférence à ces avocats des jeunes pour ce qui est de la défense des mineurs. Il n'est pas porté préjudice au libre choix. Le mineur peut choisir librement de renoncer aux services de l'avocat des jeunes. C'était là l'esprit de la proposition de loi et c'est dans ce même esprit que la commission a adopté le texte à l'examen.

Mme Vanlerberghe exprime le souhait qu'on ne modifie pas le contenu et la philosophie de la proposition. De telles modifications ne sont pas l'objectif du renvoi par l'assemblée plénière.

Mme de Bethune déclare que l'objectif n'est pas de modifier la philosophie de la proposition. On ne peut toutefois empêcher de rouvrir, lors d'un second examen, la discussion sur un certain nombre de points.

Mme Taelman renvoie à la philosophie dont on a déjà parlé et qui sous-tend la proposition, et elle tient à préciser que, forte de son expérience en tant qu'avocate, elle peut également y souscrire. Elle cite le cas d'un avocat qui, dans le cadre de l'assistance octroyée aux malades mentaux, estimait qu'il devait lui-même décider si la personne était ou non un malade mental. L'avocat ne peut pas décider où se trouve l'intérêt d'un mineur. Le but n'est pas de se substituer à autrui.

Le ministre précise que dans notre droit, il est question de protection de la jeunesse et non pas de protection des mineurs (lire à ce sujet p. 42 du rapport, doc. Sénat, n° 2-256/6). Dans la loi de 1965, certains articles ont été modifiés en 1994, modifications visant à remplacer le mot «mineur» par le mot «personne». Même la loi de 1965 permet de prendre des mesures non seulement vis-à-vis de mineurs mais aussi de mineurs devenus majeurs. Les mineurs font d'ailleurs partie des jeunes. L'orateur estime donc qu'il y a lieu de s'en tenir aux amendements nos 54 à 58 de Mme Nyssens.

Mme Nyssens ne veut pas s'obstiner sur cet intitulé puisque de fait, il n'a aucune force contraignante.

kracht heeft. Spreekster wenst enkel op te merken dat het probleem opnieuw zal rijzen in de volgende artikelen. In de artikelen 2 en 3 is er immers opnieuw sprake van jeugdadvocaten en het probleem zal ook daar moeten worden opgelost.

Mevrouw de T' Serclaes meent dat niet eindeloos gediscussieerd moet worden over het opschrift, dat geen enkele juridische draagwijdte heeft. Spreekster stelt vast dat artikel 2 bepaalt dat de minderjarige wordt bijgestaan door een advocaat en dat de meerderjarige bijgevolg een ander geval zijn.

Spreekster is dus van mening dat het verkieslijk is het woord «minderjarige» te gebruiken.

De minister minimaliseert het belang van de terminologie die in het opschrift wordt gebruikt, aangezien artikel 2 uitdrukkelijk bepaalt dat het om minderjarigen gaat. Belangrijk is dat duidelijk wordt gesteld dat de minderjarige die partij is in een gerechtelijke of administratieve rechtspleging en die 18 jaar wordt, niet het recht verliest om voor zijn verdediging een beroep te doen op die gespecialiseerde advocaat.

In de verdere bespreking worden de termen «jeugdadvocaten» en «advocaten voor minderjarigen» door elkaar gebruikt. Uiteindelijk werd geopteerd voor de term «advocaat voor minderjarigen».

Stemmingen

Amendement nr. 59 van mevrouw Nyssens wordt aangenomen met 8 stemmen bij 1 onthouding.

Artikelen 1 en 1bis

Amendement nr. 99 (stuk Senaat, nr. 2-256/8) van de dames de Bethune en de T' Serclaes strekt ertoe om in artikel 1 de woorden «artikel 78» te vervangen door de woorden «artikel 77». Het gaat om een technisch amendement.

Stemmingen

Amendement nr. 99 wordt door de 9 aanwezige leden eenparig aangenomen.

Het geamendeerde artikel 1 wordt met dezelfde eenparigheid aangenomen.

Mevrouw Taelman dient de amendementen nrs. 105 tot 109 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9) die ertoe strekken dit wetsvoorstel in het Gerechtelijk Wetboek in te voegen. Het Gerechtelijk Wetboek heeft immers een algemene strekking en kan worden toegepast op alle procedures.

Aldus worden de bepalingen van het wetsvoorstel ingelast in het tweede deel van het Gerechtelijk Wetboek, boek IIIter, artikelen nrs. 508/24 tot 508/27.

L'intervenante fait simplement observer que le problème se reposera dans les articles qui suivront. En effet, les articles 2 et 3 parlent d'avocat des jeunes et il y aura lieu de trancher le problème à ce moment-là.

Mme de T' Serclaes estime qu'il n'y a pas lieu de discuter sans fin sur l'intitulé qui n'a aucune portée juridique. L'intervenante constate que l'article 2 stipule que le mineur est assisté par un avocat et que par conséquent les majeurs tombent dans une autre hypothèse.

L'oratrice est donc d'avis qu'il est préférable d'utiliser le mot «mineur».

Le ministre minimise l'importance de la terminologie employée dans l'intitulé puisque l'article 2 prévoit explicitement qu'il s'agit de mineurs. Ce qui importe, c'est qu'il soit clair que le mineur impliqué dans une procédure judiciaire ou administrative et qui franchit le cap des 18 ans ne perde pas le droit d'être défendu par cet avocat spécialisé.

On emploie sans distinction, dans la suite de la discussion, les termes «avocats des jeunes» et «avocats des mineurs». On a, enfin de compte, opté pour le terme «avocats des mineurs».

Votes

L'amendement n° 59 de Mme Nyssens est adopté par 8 voix et 1 abstention.

Articles 1er et 1bis

L'amendement n° 99 (doc. Sénat, n° 2-256/8) de Mmes de Bethune et de T' Serclaes vise à remplacer, à l'article 1er, les mots «article 78» par les mots «article 77». Il s'agit d'un amendement technique.

Votes

L'amendement n° 99 est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

L'article 1er amendé est adopté à la même unanimité.

Mme Taelman dépose les amendements nos 105 à 109 (doc. Sénat, n° 2-256/9), visant à insérer la présente proposition de loi dans le Code Judiciaire. Le Code Judiciaire a en effet une portée générale et il peut s'appliquer à toutes les procédures.

Les dispositions de la proposition de loi s'insèrent ainsi dans la deuxième partie du Code judiciaire, livre IIIter, articles 508/24 à 508/27.

Stemmingen

Amendement nr. 105 van mevrouw Taelman wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Artikel 2*§§ 1 en 2**Eerste bespreking*

Mevrouw de Bethune dient amendement nr. 96 in (stuk Senaat, nr. 2-256/8) dat ertoe strekt, in § 1 van artikel 2, de woorden «voorzien in» te vervangen door de woorden «bepaald in». Het betreft een louter taalkundige verbetering.

De minister kan hiermee akkoord gaan.

Amendement nr. 60 van mevrouw Nyssens (stuk Senaat, nr. 2-256/8) verduidelijkt dat de bijstand door een jeugdadvoocaat een recht is van de minderjarige. In ieder geval zal § 1 moeten worden herschreven. Spreekster verwijst naar de lijsten van gespecialiseerde advocaten die zijn opgesteld door de balies. Niemand is echter verplicht een gespecialiseerde advocaat te raadplegen. Waarom zou de minderjarige wel de plicht hebben een jeugdadvoocaat te contacteren? In de praktijk zal het meestal wel een jeugdadvoocaat zijn die de minderjarige bijstaat (vaak via het Bureau van consultatie en verdediging (zie de «permanences jeunesse» binnen de Brusselse balie). Maar de minderjarige moet in de eerste plaats vrij kunnen kiezen (zie ook amendement nr. 61).

De heer Mahoux meent dat de voorgestelde tekst geen afbreuk doet aan de vrije keuze van de minderjarige. De tekst lijkt hem voldoende duidelijk.

Mevrouw Staveaux stelt voor te bepalen dat de minderjarige recht heeft op bijstand van een advocaat, en dat, indien hij er geen heeft, hem een jeugdadvoocaat wordt toegewezen door de stafhouder.

De minister meent dat het amendement nr. 60 van mevrouw Nyssens niets bijbrengt. Iedereen heeft recht op bijstand van een advocaat.

Mevrouw de T' Serclaes verwijst naar de wet op de voogdij. De minderjarige is hier partij (bijvoorbeeld bij procedures van machtiging); moet hem dan telkens een jeugdadvoocaat worden toegewezen? Dat gaat zeer duur worden.

Mevrouw Nyssens meent dat de problemen voortvloeien uit de zeer ruime formulering van § 2 «in elke gerechtelijke of administratieve rechtspleging die hem betreft of aanbelangt». Van bij het begin bestaat een verwarring met de vertegenwoordiging door een voogd *ad hoc*.

Votes

L'amendement n° 105 de Mme Taelman est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Article 2*§§ 1er et 2**Première discussion*

Mme de Bethune dépose l'amendement n° 96 (doc. Sénat, n° 2-256/8) visant à remplacer dans le texte néerlandais de l'alinéa 1er du § 1er, les mots «voorzien in» par les mots «bepaald in». Il s'agit, d'une correction purement linguistique.

Le ministre marque son accord à ce sujet.

L'amendement n° 60 de Mme Nyssens (doc. Sénat, n° 2-256/8) vise à préciser que l'assistance par un avocat des jeunes constitue un droit du mineur. Il conviendra en tout cas de récrire le § 1er. L'intervenante renvoie aux listes des avocats spécialisés qui sont établies par les barreaux. Personne ne peut toutefois être contraint de consulter un avocat spécialisé. Pourquoi le mineur aurait-il, quant à lui, l'obligation de s'adresser à un avocat des jeunes? En pratique, le mineur sera généralement assisté par un avocat des jeunes (souvent par l'intermédiaire du Bureau de consultation et de défense, cf. les «permanences jeunesse» du barreau bruxellois). Mais il faut en premier lieu que le mineur puisse choisir librement (voir également l'amendement n° 61).

M. Mahoux estime que le texte proposé ne porte pas atteinte au libre choix du mineur. Ce texte lui paraît suffisamment clair.

Mme Staveaux propose de prévoir que le mineur a droit à l'assistance d'un avocat et que, s'il n'en a pas, le bâtonnier lui attribue un avocat des jeunes.

Le ministre est d'avis que l'amendement n° 60 de Mme Nyssens n'apporte rien. Tout le monde a droit à l'assistance d'un avocat.

Mme de T' Serclaes renvoie à la loi sur la tutelle. Le mineur est partie en l'occurrence (par exemple dans les procédures d'autorisation); faut-il à chaque fois lui attribuer un avocat des jeunes? Cela va coûter très cher.

Selon Mme Nyssens, les problèmes découlent de la formulation très large du début du § 2: « dans toute procédure judiciaire ou administrative le concernant ou touchant à son intérêt ». Dès l'abord, il y a confusion avec la représentation par un tuteur *ad hoc*.

Met betrekking tot artikel 2, § 1, verwijst spreker naar de wet op de jeugdbescherming. Het lijkt niet logisch dat de jongeren die onder de wet op de jeugdbescherming vallen, geen beroep zouden kunnen doen op een jeugdadvocaat. De bedoeling lijkt toch de jongeren zo veel mogelijk te beschermen.

De minister kan hiermee instemmen. De minderjarige moet een zo gunstig mogelijke regeling kunnen genieten.

Mevrouw de T' Serclaes verwijst naar haar amendement nr. 98 (stuk Senaat, nr. 2-256/8).

Verscheidene commissieleden werpen op dat de woorden «in elke stand van het geding» overbodig zouden zijn. Zij zouden eventueel kunnen worden geschrapt, met dien verstande dat het wel degelijk het geval is dat de minderjarige in elke procedure en in elke stand van het geding wordt bijgestaan door een jeugdadvocaat. Het lijkt echter niet absoluut nodig dit aldus *expressis verbis* op te nemen.

Mevrouw de T' Serclaes meent dat de Franse tekst in elk geval taalkundig niet correct is. Zij dient amendement nr. 100 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9).

Mevrouw Nyssens vraagt of de toewijzing dient te worden beperkt tot de stafhouder of het bureau van juridische bijstand. Zij verwijst naar haar amendement nr. 64 (*cf. infra*).

Met betrekking tot de controle van de weigering, stelt de minister volgende tekst voor:

«De minderjarige kan uitdrukkelijk afzien van de bijstand van een advocaat. De advocaat van de minderjarige ziet na of deze afstand vrijwillig is gegeven en deelt het resultaat van dit nazicht mee aan de bevoegde overheid.»

De heer Mahoux vindt dat de woorden «bevoegde overheid» dienen te worden gepreciseerd. Bovendien lijkt het hem eigenaardig dat de advocaat dient na te zien of de afstand vrijwillig is gebeurd. Dit komt eerder toe aan de rechter.

Mevrouw Nyssens verwijst naar een eerder gemaakte opmerking, waarbij duidelijk werd gesteld dat de toewijzing gebeurde door de stafhouder of het bureau voor juridische bijstand. Dan moet de weigering ook aan hen worden toegezonden. De voorzitter van de rechtbank kan dan moeilijk de weigering nazien.

De minister wijst erop dat de minderjarige ook zelf een advocaat kan hebben gekozen. Dan ook moet kunnen worden nagegaan of hij niet in een bepaald stadium van de procedure onder druk wordt gezet van de bijstand af te zien. Dan lijkt de rechter de aangewezen persoon om de controle te verrichten. Als een minderjarige zonder advocaat verschijnt, zal de jeugdrechter vragen waarom hij zonder advocaat verschijnt en de zaak eventueel laten uitstellen.

En ce qui concerne l'article 2, § 1er, l'intervenante renvoie à la loi sur la protection de la jeunesse. Il ne paraît pas logique que les jeunes visés par cette loi ne puissent pas faire appel à un avocat des jeunes. L'objectif poursuivi semble pourtant consister à protéger les jeunes autant que possible.

Le ministre souscrit à cette opinion. Le mineur doit pouvoir bénéficier d'une réglementation aussi favorable que possible.

Mme de T' Serclaes renvoie à son amendement n° 98 (doc. Sénat, n° 2-256/8).

Plusieurs commissaires observent que les mots «à chaque étape de la procédure» seraient superflus. On pourrait éventuellement les supprimer, étant entendu que le mineur doit effectivement être assisté par un avocat des jeunes dans toute procédure et à chaque étape de celle-ci. Il ne semble toutefois pas absolument nécessaire de l'indiquer *expressis verbis*.

Mme de T' Serclaes estime que le texte français n'est en tout cas pas correct du point de vue linguistique. Elle dépose l'amendement n° 100 (doc. Sénat, n° 2-256/9).

Mme Nyssens demande si la désignation doit être limitée au bâtonnier ou au bureau d'aide juridique. Elle renvoie à son amendement n° 64 (*cf. infra*).

Pour ce qui est du contrôle du refus, le ministre propose le texte suivant:

«Le mineur peut renoncer expressément à l'assistance d'un avocat. L'avocat du mineur vérifie si cette renonciation a été faite de plein gré et communique le résultat de cette vérification à l'autorité compétente.»

M. Mahoux estime qu'il y a lieu de préciser les mots «autorité compétente». En outre, il lui paraît curieux que l'avocat doive vérifier si la renonciation a été faite de plein gré. C'est plutôt au juge qu'il revient de le faire.

Mme Nyssens renvoie à une intervention antérieure dans laquelle il a été dit clairement que l'attribution était faite par le bâtonnier ou par le bureau d'assistance juridique. C'est donc à eux aussi que la renonciation doit être communiquée. Le président du tribunal peut dès lors difficilement vérifier la renonciation.

Le ministre souligne que le mineur peut également avoir choisi lui-même un avocat. On doit alors aussi pouvoir vérifier si, à un stade donné de la procédure, il n'est pas mis sous pression pour renoncer à l'assistance. Dans ce cas, le juge paraît être la personne indiquée pour procéder à cette vérification. Si un mineur comparait sans avocat, le juge de la jeunesse demandera pourquoi il comparait sans avocat et fera éventuellement reporter l'affaire.

De minister van Begroting lijkt akkoord te gaan met deze filosofie. Hij heeft immers enkel gevraagd een amendement in te dienen over de kosten van opleiding van jeugdadvocaten, wat niet ten laste van de Staat kan vallen.

Mevrouw Taelman verwijst naar een strekking binnen de UCL die stelt dat de minderjarige niet kan afzien van een advocaat. Weigering toelaten zou de deur openzetten voor allerlei druk van buitenuit.

«In dat geval moet hij de mening van de minderjarige niet vertolken. Hij vervult dan dezelfde rol als bij de verdediging van een jong kind. Hij moet erop toezien dat de procedureregels worden nageleefd en dat ze worden toegepast overeenkomstig de wet.»

De heer Mahoux meent dat het recht van bijstand ook inhoudt dat de minderjarige kan afzien van deze bijstand. Het lijkt hem dat het de rechter toekomt na te gaan waarom de minderjarige geen bijstand heeft.

De minister werpt op dat de minderjarige niet steeds verschijnt (bijvoorbeeld een minderjarige van 3 jaar).

Mevrouw Nyssens antwoordt dat de strekking van de UCL bevestigt dat de minderjarige het recht moet hebben te zwijgen. Er moet echter altijd iemand aanwezig zijn die borg staat voor de naleving van de procedureregels.

De minister werpt op dat voorliggende tekst zeer algemeen is en spreekt over de minderjarige (van 0 tot 18 jaar). Moet men dit niet beperken en stellen dat het enkel de procedures betreft waarbij de minderjarige verplicht is persoonlijk te verschijnen (in jeugdrecht vanaf 12 jaar).

De heer Vandenberghe haalt het voorbeeld aan van de burgerlijke vordering tegen de ouders vanwege een onrechtmatige daad van een kind op jonge leeftijd. De bijstand van een jeugdadvocaat lijkt hier niet noodzakelijk. Het kind is hier procespartij, maar het proces wordt dan niet tegen de minderjarige gevoerd, maar wel tegen de ouders van de minderjarige. Bovendien zijn de belangen van de ouders en van de minderjarige hier gelijklopend.

Spreeker wenst volgende algemene opmerkingen over artikel 2 te maken.

Een eerste vraag betreft de vraag waarom specialisten in andere materies niet het monopolie krijgen om voor hun materie te pleiten.

Daarenboven vindt spreker dat het in § 1 omschreven toepassingsgebied veel te ruim is. Hij haalt het voorbeeld aan van de aansprakelijkheidsvordering van de ouders voor een onrechtmatige daad van een minderjarige van drie jaar oud. De minderjarige is partij, dus een jeugdadvocaat zal hem bijstaan. In dat

Le ministre du Budget semble souscrire à cette philosophie. Il a en effet simplement demandé qu'un amendement soit déposé sur le coût de la formation des avocats des jeunes, lequel ne peut être mis à charge de l'État.

Mme Taelman fait référence à une tendance au sein de l'UCL, suivant laquelle le mineur ne peut pas renoncer à un avocat. Autoriser la renonciation serait ouvrir la porte à toutes sortes de pressions de l'extérieur.

«Si le mineur souhaite ne pas se défendre ou se défendre lui-même, il appartient à son avocat de se taire; en effet dans ce cas, il n'y a aucune opinion du mineur à exprimer; il se retrouve donc dans un rôle identique à celui qu'il tient lorsqu'il défend un enfant en bas âge; il doit veiller au respect des règles de procédure et à une application conforme de la loi.»

M. Mahoux estime que le droit à l'assistance implique également que le mineur puisse renoncer à cette assistance. Il lui semble qu'il appartient au juge de vérifier pourquoi le mineur comparaît sans assistance.

Le ministre objecte que le mineur ne comparaît pas toujours (par exemple un mineur âgé de trois ans).

Mme Nyssens répond que la tendance au sein de l'UCL confirme que le mineur doit avoir le droit de se taire. Mais il faut toujours que quelqu'un soit présent qui garantisse le respect des règles de procédure.

Le ministre rappelle que le texte à l'examen est très général et qu'il traite du mineur (de 0 à 18 ans). Il ne faut pas le limiter et dire qu'il ne concerne que les procédures dans lesquelles le mineur est tenu de comparaître en personne (à partir de 12 ans en droit de la jeunesse).

M. Vandenberghe cite l'exemple de l'action civile intentée contre les parents pour un acte illicite commis par un jeune enfant. L'assistance d'un avocat des jeunes ne paraît pas nécessaire dans ce cas. L'enfant est partie au procès, mais le procès n'est pas dirigé contre lui; il est dirigé contre les parents du mineur. De plus, les parents et l'enfant ont en l'espèce des intérêts parallèles.

L'intervenant souhaite faire les observations suivantes au sujet de l'article 2.

La première est la question de savoir pourquoi les spécialistes d'autres domaines n'ont pas le monopole de la plaidoirie dans leur domaine.

Ensuite, l'intervenant estime que le champ d'application défini au § 1er est beaucoup trop vaste. Il évoque l'exemple de l'action en responsabilité intentée à l'encontre des parents pour l'acte illicite d'un mineur de trois ans. Le mineur est partie au procès et sera donc assisté par un avocat des jeunes.

geval kan de minderjarige, gezien zijn leeftijd, geen afstand doen van de bijstand. Bovendien is de advocaat niet noodzakelijkerwijze gespecialiseerd in het aansprakelijkheidsrecht. Er zal de advocaat zijn van de verzekering en ook een jeugdadvocaat, hoewel het niet gaat over jeugdrecht.

Voor een aantal processen is de gestelde regel dus totaal onwerkbaar (bijvoorbeeld de processen met betrekking tot de ouderlijke aansprakelijkheid bij een objectief onrechtmatige daad van de minderjarige die niet tot de jaren des onderscheids is gekomen en partij is).

Amendement nr. 61 van mevrouw Nyssens (stuk Senaat, nr. 2-256/8) handelt over de vrije keuze van de advocaat voor de minderjarige. De heer Moreau die advocaat is, gespecialiseerd in jeugdbescherming, vestigde de aandacht van de commissieleden op het aspect «vrije keuze». Hij heeft erop gewezen dat de jongere in de meeste gevallen geen advocaat kent en zich dan wendt tot een dienst waarbij advocaten zijn aangesloten die de jongerenrechten verdedigen en die dienst verwijst hen dan door naar een advocaat.

In een dergelijk geval, dat in de praktijk vaak voorkomt, moet het principe van de vrije keuze van advocaat gerespecteerd worden.

De in de commissie goedgekeurde tekst zou eventueel dit principe van de vrije keuze op de helling kunnen plaatsen. Daarom werden opnieuw amendementen ingediend om het principe van de vrije keuze te herbevestigen.

De minister is voornemens een amendement in te dienen dat de §§ 1 en 2 moet verduidelijken (*cf. infra*, amendement nr. 103).

Mevrouw de T' Serclaes verklaart dat het niet de bedoeling is van het amendement nr. 100 (stuk Senaat, nr. 2-256/9) om nu nog eens te bepalen wat al in andere wetten of decreten staat.

De heer Mahoux heeft vragen over de draagwijdte van de woorden «onverminderd» en «behalve». Spreker verklaart dat indien men kiest voor het woord «behalve», zulks betekent dat de jongere zich niet mag laten bijstaan door een jeugdadvocaat in alles wat bij decreet geregeld is.

Indien men daarentegen kiest voor de formulering «onverminderd», betekent dit dat indien er geen advocaat is, de mogelijkheid bestaat er toch een te hebben (bijvoorbeeld in het kader van een decreet van de Vlaamse Gemeenschap).

De minister antwoordt dat indien men het woord «behalve» gebruikt, de decreten zullen moeten worden aangepast om het optreden van een jeugdadvocaat mogelijk te maken.

Mevrouw Nyssens merkt op dat wij hier te maken hebben met een bijzonder wetsvoorstel dat in geen enkel wetboek wordt ingevoegd en waarvan de

Dans le cas présent, le mineur ne pourra, en raison de son âge, renoncer à l'assistance. En outre, l'avocat n'est pas nécessairement spécialisé en droit de la responsabilité. On aura l'avocat de l'assurance et un avocat des jeunes, alors qu'il ne s'agit pas de droit de la jeunesse.

La règle proposée est donc tout à fait impraticable (par exemple dans le cas de procès mettant en cause la responsabilité des parents pour un acte objectivement illicite du mineur qui n'a pas encore atteint l'âge de raison et qui est partie au procès).

L'amendement n° 61 de Mme Nyssens (doc. Sénat, n° 2-256/8) pose le problème de savoir si le mineur a le libre choix de l'avocat ou pas. M. Moreau, avocat spécialisé en protection de la jeunesse attirait l'attention de la commission sur la dimension «libre choix». Ce dernier a exposé que dans la plupart des cas, le jeune ne connaissait pas d'avocat et s'adressait à la Permanence Avocat des Droits des Jeunes où on le dirigeait vers un avocat.

Si cela se passe ainsi, très souvent dans les faits, il y a lieu néanmoins de respecter, au niveau des principes, le libre choix de l'avocat.

Le texte tel qu'il avait été voté en commission pourrait peut-être remettre ce principe de libre choix en cause. C'est pourquoi des amendements ont été à nouveau déposés pour réaffirmer cette idée de libre choix.

Le ministre entend déposer un amendement, qui clarifiera les §§ 1er et 2 (*cf. infra*, amendement n° 103).

Mme de T' Serclaes expose que le but de l'amendement n° 100 (doc. Sénat, n° 2-256/9) n'est pas de faire double emploi avec ce qui existe déjà dans d'autres lois ou décrets.

M. Mahoux s'interroge sur la portée des mots: «sans préjudice» et «sauf». L'intervenant expose que si l'on opte pour le mot «sauf» cela signifie que dans tout ce qui est prévu par décret, le jeune ne peut pas se faire accompagner d'un avocat des jeunes.

Si par contre, on opte pour la formulation «sans préjudice de» cela signifie que dans le cadre d'un décret de la communauté flamande par exemple, s'il n'y a pas d'avocat, la possibilité existe tout de même d'en avoir un.

Le ministre répond que si on utilise le mot «sauf» les décrets devront être adaptés pour que l'avocat des jeunes puisse intervenir.

Mme Nyssens fait observer que nous avons à faire ici à une proposition de loi particulière qui ne s'insère dans aucun code et que les praticiens vont s'interroger

samenhang met het bestaande recht in de praktijk vragen zal doen rijzen. Het was wenselijk geweest die bepalingen in te voegen in het bestaande wetboek. Aldus had men de juridische bijstand kunnen onderbrengen in het hoofdstuk Juridische Bijstand van het Gerechtelijk Wetboek of eventueel in de wetten op de jeugdbescherming.

Daarenboven moet niet alleen rekening worden gehouden met de decreten van de gemeenschappen maar ook met artikel 54*bis* van de wet van 8 april 1965. Spreekster vraagt zich overigens af of dit artikel 54*bis* niet beter zou worden geschrapt. Dit artikel verhindert immers niet dat een advocaat die niet gespecialiseerd is in het jeugdrecht, dit soort zaken behandelt in het kader van de bovenvermelde wet.

De minister antwoordt dat artikel 62 van de wet op de jeugdbescherming vanuit het oogpunt van de rechtspleging verwijst naar de bepalingen van het Wetboek van strafvordering. Het gaat om een wet *sui generis* die enkel strafrechtelijke aspecten heeft. Men kan derhalve niet gewoon verwijzen naar het Gerechtelijk Wetboek.

Spreekster hoopt dat zodra dit specifiek wetsvoorstel zal zijn goedgekeurd, bij elke wijziging van een bepaling, in een decreet of in de wet op de jeugdbescherming, in die bepaling specifiek naar de advocaten voor minderjarigen zal worden verwezen.

Mevrouw Taelman is van mening dat men nu reeds zou kunnen overgaan tot de wijziging van de wet op de jeugdbescherming, door specifiek te verwijzen naar de jeugdadvocaten. Het zou van weinig samenhang getuigen indien wijzigingen werden aangebracht in het Gerechtelijk Wetboek en niet in de wet op de jeugdbescherming, te meer daar die laatste wet betrekking heeft op het grootste aantal procedures waarin de minderjarige het recht heeft om op een passende wijze verdedigd te worden.

De minister antwoordt dat verschillende artikelen in de wet op de jeugdbescherming voorzien in een specifieke procedure om een advocaat aan te wijzen. Een dergelijke procedure is in dit voorstel niet opgenomen. Deze wet biedt op bepaalde punten een veel ruimere bescherming.

Mevrouw de T' Serclaes meent dat het vanuit politiek oogpunt nodig is te bevestigen, dat de jongere zich in principe moet laten bijstaan door een jeugdadvocaat, tenzij hij beslist zich door een andere advocaat te laten bijstaan. Dan rijst de vraag of dit algemene principe moet worden toegevoegd aan de andere vormen van bijstand waar hij krachtens andere wetten of decreten gebruik van kan maken. Spreekster vindt dat niet nodig, maar meent dat gezocht moet worden naar de meest geschikte juridische formule.

sur la cohérence d'une loi particulière par rapport au droit existant. Il eut été préférable d'insérer ces dispositions dans le code existant. Ainsi, l'aide juridique pourrait s'inscrire au chapitre Aide juridique du Code judiciaire ou bien éventuellement dans les lois sur la protection de la jeunesse.

De plus, il ne convient pas seulement de tenir compte des décrets des communautés mais aussi de l'article 54*bis* de la loi du 8 avril 1965. L'intervenante se demande d'ailleurs s'il n'y a pas lieu de biffer cet article 54*bis* dès lors que cet article n'empêche pas qu'un avocat non spécialisé en droit de la jeunesse traite ce type d'affaire dans le cadre de ladite loi.

Le ministre répond que l'article 62 de la loi sur la protection de la jeunesse renvoie aux dispositions du code d'instruction criminelle d'un point de vue procédural. Il s'agit d'une loi *sui generis* qui revêt uniquement des aspects de droit pénal. On ne peut dès lors renvoyer purement et simplement au Code judiciaire.

L'intervenant estime que dès lors que cette proposition de loi spécifique sera adoptée, on pourra espérer qu'à chaque fois qu'une disposition sera modifiée, que ce soit dans un décret ou dans la loi sur la protection de la jeunesse, il y soit référé spécifiquement aux avocats des mineurs.

Mme Taelman estime qu'on pourrait déjà procéder à la modification de la loi sur la protection de la jeunesse en faisant spécifiquement référence aux avocats des jeunes. Il serait incohérent si des modifications étaient apportées au Code judiciaire et non pas à la loi sur la protection de la jeunesse d'autant que celle-ci concerne le plus grand nombre de procédures où le mineur a le droit d'être défendu d'une manière adéquate.

Le ministre répond que plusieurs articles dans la loi sur la protection de la jeunesse prévoient une procédure spécifique de désignation d'avocat qui n'est pas prévue dans la présente proposition. Cette loi prévoit même une plus grande protection sur certains points.

Mme de T' Serclaes est d'avis que d'un point de vue politique, il y a bien lieu d'affirmer l'option suivant laquelle le jeune doit se faire assister en principe par un avocat des jeunes sauf s'il décide de se faire assister par un autre avocat. La question se pose dès lors de savoir si ce principe général doit se rajouter à d'autres aides dont il pourrait bénéficier par le biais d'autres lois ou d'autres décrets. Pour l'intervenante, il y a lieu de répondre par la négative mais, il convient de trouver la formule juridique la plus adéquate possible.

De minister meent dat er niet geraakt mag worden aan de huidige regeling in de wet op de jeugdbescherming of in de gemeenschapsdecreten.

Spreekster stelt dan ook voor een amendement op te stellen dat begint met de woorden «Tenzij anders bepaald in de wetten of decreten, ...» zodat deze wet enkel de zaken regelt als er nergens anders een regeling wordt getroffen.

Mevrouw Nyssens wil in geen geval dat met betrekking tot de jeugdbescherming minder ver wordt gegaan dan wat vervat is in dit voorstel. Spreekster wenst niet dat alles wat met jeugdbescherming te maken heeft wordt uitgesloten van de toepassings-sfeer van dit wetsvoorstel, aangezien dat zeker niet de bedoeling van de indienster, mevrouw Lindekens, is geweest.

De minister antwoordt dat de wet op de jeugdbescherming herbekeken moet worden en dat het woord «advocaat» daarin moet worden vervangen door het woord «jeugdadvocaat».

Mevrouw de T' Serclaes merkt op dat hier wordt vooruitgelopen op het debat over de herziening van de wet op de jeugdbescherming, terwijl het niet eens zeker is dat die herziening er nog deze zittingsperiode komt.

Amendement nr. 62 van mevrouw Nyssens (stuk Senaat, nr. 2-256/8) is een subsidiair amendement op amendement nr. 61 en strekt ertoe in het eerste lid van § 1 van het voorgestelde artikel 2 de woorden «gelet op de aard van het geschil» te doen vervallen.

De minister wijst er met nadruk op dat de vrije keuze van de minderjarige voor een advocaat al was gegarandeerd in de tekst die in commissie werd goedgekeurd vóór de bespreking in de plenaire vergadering.

Spreekster benadrukt eveneens dat de verantwoording van dit amendement bepaalt dat aan de minderjarige eerst een jeugdadvocaat wordt voorgesteld en dat hij nadien de mogelijkheid heeft deze te weigeren en een andere advocaat te kiezen.

Amendement nr. 63 van mevrouw Nyssens (stuk Senaat, nr. 2-256/8) hangt samen met de aanneming van amendement nr. 61 en strekt ertoe in het tweede lid van § 1 van artikel 2, de woorden «wordt er hem ambtshalve een toegewezen» te vervangen door de woorden «wordt hem ambtshalve een advocaat voor minderjarigen toegewezen».

Amendement nr. 97 van mevrouw de Bethune (stuk Senaat, nr. 2-256/8) strekt ertoe in § 2 van het voorgestelde artikel 2, de woorden «de personen» te vervangen door de woorden «de andere personen». Het betreft een tekstuele en juridische verbetering. Volgens de huidige tekst zouden de ouders nooit het ouderlijk gezag uitoefenen.

Le ministre estime qu'il n'y a pas lieu de toucher à ce qui est réglé actuellement par la loi sur la protection de la jeunesse ou par les décrets des communautés.

L'intervenant propose donc de rédiger un amendement qui commencerait par ces mots «Sauf dispositions contraires dans les lois ou les décrets, ... » ce qui signifie que la présente loi ne règle la question que dans l'hypothèse où rien n'est prévu par ailleurs.

Mme Nyssens ne veut en aucun cas qu'en matière de protection de la jeunesse on soit en deçà du régime prévu par la présente proposition. L'intervenante ne souhaite pas que l'on exclut tout le domaine de la protection de la jeunesse du champ d'application de la présente proposition de loi d'autant que ce n'était certainement pas l'intention de Mme Lindekens qui l'a déposée.

Le ministre répond qu'il y aura lieu de retravailler la loi sur la protection de la jeunesse et d'y remplacer le mot «avocat» par les mots «avocat des mineurs».

Mme de T' Serclaes fait observer que l'on anticipe là sur un débat concernant la révision de la loi sur la protection de la jeunesse dont on ne sait même pas s'il sera entamé dans le courant de cette législature.

L'amendement n° 62 de Mme Nyssens (doc. Sénat, n° 2-256/8) est un amendement subsidiaire à l'amendement n° 61 et vise à supprimer à l'alinéa 1er du § 1er de l'article 2 proposé, les mots «en raison de la nature du litige».

Le ministre insiste sur le fait que le libre choix de l'avocat était déjà garanti au mineur dans le texte voté en commission avant qu'il ne passe en séance plénière.

L'intervenant insiste également sur le fait que la justification du présent amendement prévoit qu'il faut d'abord proposer au mineur un avocat des jeunes et dans un deuxième temps lui laisser le libre choix de ne pas l'accepter et d'opter pour un autre avocat.

L'amendement n° 63 de Mme Nyssens (doc. Sénat, n° 2-256/8) est lié à l'adoption de l'amendement n° 61 et vise à remplacer, au deuxième alinéa du § 1er de l'article 2, les mots «il lui en est commis un d'office» par les mots «il lui est commis d'office un avocat des mineurs».

L'amendement n° 97 de Mme de Bethune (doc. Sénat, n° 2-256/8) vise à remplacer à l'article 2, § 2, les mots «des personnes» par les mots «des autres personnes». Il s'agit d'une correction d'ordre textuel et juridique. D'après le texte actuel les parents n'exerceraient jamais l'autorité parentale.

De minister is van mening dat dit amendement gebaseerd is op amendement nr. 81 van mevrouw Nyssens (stuk Senaat, nr. 2-256/8) dat een meer exhaustieve terminologie gebruikt: «door een andere advocaat dan degene op wie zijn vader en moeder, voogd of personen die hem onder hun bewaring hebben of die bekleed zijn met een vorderingsrecht, een beroep gedaan zouden hebben.»

Amendement nr. 81, dat gebaseerd is op artikel 54*bis* van de wet van 8 april 1965, valt te verkiezen boven amendement nr. 97.

Amendement nr. 64 van mevrouw Nyssens (stuk Senaat, nr. 2-256/8) strekt ertoe te verduidelijken wie de aanstelling van een advocaat voor minderjarigen vraagt wanneer de minderjarige geen advocaat heeft. Aangezien de toepassingsfeer van de wet erg uitgebreid is, bestaan er procedures waar het parket of een magistraat niet tussenbeide komt. Hoe dan ook belet niets een minderjarige, zijn ouders, een bestuurlijke instantie of zelfs iedere belanghebbende een dergelijk verzoek in te dienen.

De minister antwoordt dat rekening moet worden gehouden met verschillende procedures. Zo is het openbaar ministerie niet steeds betrokken bij alle gerechtelijke en administratieve procedures. Spreker meent dat de voorzitter, wanneer hij vaststelt dat de minderjarige die betrokken is bij de zaak geen advocaat heeft, de zaak moet verdagen totdat hem ambts-halve een advocaat wordt toegewezen door de stafhouder van de balie of door het bureau voor juridische bijstand. Spreker meent dat dit niet moet worden overgelaten aan het openbaar ministerie of aan wie dan ook.

Amendement nr. 65 van mevrouw Nyssens (stuk Senaat, nr. 2-256/8) strekt ertoe te verduidelijken dat de vordering moet worden geschorst tot de minderjarige door een advocaat wordt bijgestaan. Die idee is trouwens overgenomen in amendement nr. 100 van mevrouw de T' Serclaes (stuk Senaat, nr. 2-256/9).

De minister geeft de voorkeur aan amendement nr. 65 van mevrouw Nyssens.

Mevrouw de T' Serclaes meent dat dit amendement aansluit op de praktijk. Spreekster vreest nochtans dat de minderjarige met die zin een wapen in handen heeft om de zaak te vertragen. De minderjarige kan immers systematisch een advocaat weigeren, zodat de zaak opgeschort wordt. Spreekster weet dus niet goed wat ze moet denken van de zin waarover nu gediscussieerd wordt.

De zin die ze had ingevoegd in amendement nr. 100 (stuk Senaat, nr. 2-256/9) had tot doel het debat aan te zwengelen.

Mevrouw Nyssens herinnert aan de hoofddoelstelling van het wetsvoorstel. Zonder die zin kan een minderjarige zonder de bijstand van een advocaat

Le ministre estime que cet amendement est inspiré de l'amendement n° 81 de Mme Nyssens (doc. Sénat, n° 2-256/8) lequel utilise une terminologie plus exhaustive à savoir: «autre que celui auquel auraient fait appel ses père, mère, tuteur ou les personnes qui en ont la garde ou qui sont investies d'un droit d'action».

L'amendement n° 81 qui est inspiré par l'article 54*bis* de la loi du 8 avril 1965 doit être préféré à l'amendement n° 97.

L'amendement n° 64 de Mme Nyssens (doc. Sénat, n° 2-256/8) entend préciser qui va demander la désignation d'un avocat des mineurs lorsque le mineur n'a pas d'avocat. Le champ d'application de la loi se voulant extrêmement large, il existe des procédures où le parquet ou un magistrat n'interviennent pas. Rien n'empêche en toute hypothèse que le mineur, ses parents, une instance administrative voire tout intéressé en formule la demande.

Le ministre répond qu'il y a différentes procédures dont il y a lieu de tenir compte. Ainsi, il n'y a pas toujours de ministère public dans toutes les procédures judiciaires et administratives. L'intervenant estime que le président, lorsqu'il fait le constat que le mineur, partie à la cause, n'a pas d'avocat, doit reporter l'affaire jusqu'à ce qu'un avocat lui soit commis d'office par le bâtonnier ou par le bureau d'aide juridique. L'orateur est d'avis qu'il n'y a pas lieu d'en laisser l'initiative au ministère public ou à qui que ce soit d'autre.

L'amendement n° 65 de Mme Nyssens (doc. Sénat, n° 2-256/8) vise à préciser que l'action soit suspendue jusqu'à ce que le mineur soit effectivement assisté d'un avocat. Cette idée a d'ailleurs été reprise par l'amendement n° 100 (doc. Sénat, n° 2-256/9) de Mme de T' Serclaes.

Le ministre est favorable à l'amendement n° 65 de Mme Nyssens.

Mme de T' Serclaes estime que cet amendement rejoint la pratique. L'intervenante craint néanmoins que par le biais de cette phrase, le mineur ne détienne une arme pour faire traîner l'affaire. Le mineur pourrait en effet refuser systématiquement un avocat de sorte que l'affaire soit ainsi suspendue. L'intervenante hésite dès lors quant à la position à prendre quant à la phrase qui fait l'objet de la présente discussion.

La phrase qu'elle avait insérée dans l'amendement n° 100 (doc. Sénat, n° 2-256/9) avait pour but de susciter le débat.

Mme Nyssens rappelle l'objectif premier de la proposition de loi. Sans la phrase en question un mineur pourrait comparaître sans l'assistance d'un

verschijnen. Dit zou de economie van het wetsvoorstel onherstelbaar schaden.

De minister begrijpt niet welk voordeel de minderjarige erbij kan hebben een advocaat te weigeren. De spreker verwijst naar het werk van Jan Smets, de «APR» en meer bepaald naar wat daarin wordt gezegd over de bijstand door advocaten. Die auteur meent dat de jongere de bijstand van een advocaat in het kader van een procedure ten gronde voor de jeugdrechtbank niet kan weigeren. Hij moet er door een advocaat worden bijgestaan.

De zaak moet dus worden verdaagd tot de minderjarige een advocaat heeft, maar hij moet de kans krijgen niet akkoord te gaan met de advocaat die hem wordt toegewezen.

Mevrouw Nyssens herinnert eraan dat hierdoor de huidige praktijk gelegaliseerd wordt.

Amendement nr. 66 van mevrouw Nyssens (stuk Senaat, nr. 2-256/8) strekt ertoe de aanhef van artikel 2, § 2, van de voorgestelde tekst als volgt te doen luiden: «In geval van een tussenkomst of een verhoor».

De minister stemt niet in met dit amendement.

Spreker meent dat de advocaat niet noodzakelijk aanwezig moet zijn wanneer de minderjarige wordt gehoord. Dat geldt ook voor het openbaar ministerie. De jongere wordt «onder vier ogen» gehoord en niemand moet daarbij aanwezig zijn, zelfs de advocaat niet.

Mevrouw de T' Serclaes meent dat dit amendement het toepassingsgebied van § 2 beperkt. Spreekster vraagt wat bedoeld wordt met elke gerechtelijke of administratieve rechtspleging die hem betreft. Gaat het niet om de gevallen van tussenkomst of van het horen van de minderjarige?

De minister meent dat dit amendement beperkend is, omdat het alleen de gevallen van tussenkomst en van het horen van de minderjarige behelst. De minderjarige kan ook een procedure instellen, bijvoorbeeld om zich te verzetten tegen een beslissing van de directie van zijn school. Dat is een administratieve rechtspleging en de minderjarige moet het initiatief kunnen nemen. In het onderhavige geval gaat het dus niet om een tussenkomst. De minderjarige kan ook een advocaat raadplegen voor hij partij in de zaak is.

Mevrouw Nyssens herinnert eraan dat deze discussie met het toepassingsgebied van dit wetsvoorstel te maken heeft. De algemene formulering «in elke gerechtelijke of administratieve rechtspleging die hem betreft of aanbelangt» is overgenomen van artikel 12 van het Verdrag inzake de rechten van het kind.

Spreekster heeft er geen bezwaar tegen dat een tekst van het internationaal recht in het interne recht wordt omgezet, maar vestigt toch de aandacht van de

avocat. Ceci reviendrait à ruiner l'économie de la proposition de loi.

Le ministre ne comprend pas quel avantage le mineur aurait à renoncer à un avocat. L'intervenant renvoie par ailleurs à l'ouvrage de Jan Smets «l'APR» et plus particulièrement à ce qui y est relaté en rapport avec l'assistance des avocats. Cet auteur estime que le jeune ne peut renoncer à l'assistance d'un avocat dans le cadre d'une procédure au fond devant le tribunal de la jeunesse, il doit obligatoirement y être assisté par un avocat.

L'affaire doit donc être reportée jusqu'à ce que le mineur ait un avocat mais il faut lui laisser l'opportunité de ne pas être d'accord avec l'avocat qui lui est imposé.

Mme Nyssens rappelle qu'il s'agit ici de légaliser une pratique actuelle.

L'amendement n° 66 de Mme Nyssens (doc. Sénat, n° 2-256/8) vise à ajouter à l'article 2, § 2, du texte proposé les mots «en cas d'intervention ou en cas d'audition» avant les mots «dans toute procédure».

Le ministre est défavorable à cet amendement.

L'intervenant estime que l'avocat ne doit pas nécessairement être présent lors de l'audition du mineur. Il en va de même en ce qui concerne le ministère public. Il s'agit d'une audition du mineur «entre quatre yeux» et personne ne doit y être présent, pas même l'avocat.

Mme de T' Serclaes estime que cet amendement restreint le champ d'application du § 2. L'intervenante demande ce que l'on entend par toute procédure judiciaire ou administrative le concernant. Ne s'agit-il pas des cas d'intervention ou d'audition?

Le ministre est d'avis que cet amendement est limitatif puisqu'il ne vise que les hypothèses d'intervention et d'audition du mineur. Le mineur pourrait également tenter une procédure visant à s'opposer à une décision de la direction de son école, par exemple. C'est là une procédure administrative et le mineur doit pouvoir en prendre l'initiative. Il ne s'agit donc pas d'une intervention en l'espèce. Le mineur peut aussi consulter un avocat avant qu'il ne soit partie à la cause.

Mme Nyssens rappelle que cette discussion touche au champ d'application de cette proposition de loi. La formulation générale «dans toute procédure judiciaire ou administrative le concernant ou touchant à son intérêt» est une formulation reprise à l'article 12 de la Convention des droits de l'enfant.

L'intervenante ne voit pas d'inconvénient à ce que soit transposé en droit interne un texte de droit international mais attire néanmoins l'attention de la

commissie op het feit dat die formulering zeer ruim is. Deze tekst is ook van toepassing wanneer een jongere tegen zijn school beroep aantekent inzake administratief schoolrecht.

De minister zegt dat artikel 508 van het Gerechtelijk Wetboek de jongere toestaat een advocaat een eerste advies te vragen, terwijl hij nog geen partij is in een rechtspleging.

Mevrouw de T' Serclaes, die de vraag stelt wie dit eerste advies zal financieren, is gewonnen voor amendement nr. 66 van mevrouw Nyssens.

De heer Mahoux wijst erop dat de jongere zich steeds kan laten bijstaan door een advocaat. Hij ziet bijgevolg niet in wat de inbreng is van de vermelding dat men de gevallen van tussenkomst en de gevallen van het horen van de jongere bedoelt.

Mevrouw Nyssens antwoordt dat de bedoeling ervan is de jongere juridische hulp te geven die door de Staat wordt terugbetaald. Er moet dus een politieke keuze worden gemaakt.

De heer Mahoux meent dat men de rechten van de minderjarige niet mag bepalen afhankelijk van de borg, dat wil zeggen van de financiering. Eerst moet worden gepraat over de grond van de zaak en vervolgens over de financieringswijze.

De minister antwoordt dat dit reeds in artikel 508 van het Gerechtelijk Wetboek geregeld is.

Mevrouw Kaçar is niet gewonnen voor amendement nr. 66, omdat ze meent dat het de voorgestelde § 2 beperkt en het bovendien impliciet artikel 931*bis* van het Gerechtelijk Wetboek wijzigt, dat het recht regelt van de minderjarige om door de rechter te worden gehoord.

Spreekster zou de tekst dus niet wijzigen.

Mevrouw Nyssens vraagt of onder de woorden «gerechtelijke of administratieve rechtspleging» in § 2 ook de gevallen van tussenkomst en van het horen van de jongere vallen. Het woord rechtspleging is immers zeer algemeen.

De minister merkt op dat precies daarom het amendement dat hij wil indienen begint met de woorden «Behoudens andersluidende bepalingen in wetten of decreten», zodat men via dit voorstel niet kan afwijken van de bestaande wetten en decreten inzake bijstand van minderjarigen door een advocaat of inzake het horen van minderjarigen.

Spreeker wenst nog te beklemtonen dat een minderjarige in ieder geval krachtens artikel 508 van het Gerechtelijk Wetboek en krachtens het uitvoeringsbesluit dat in 1999 werd genomen, recht heeft op de kosteloze eerstelijns- of tweedelijnsbijstand van een

commission sur le caractère extrêmement large de cette formulation. Ce texte est également d'application quand un jeune intente un recours contre son établissement en droit scolaire administratif.

Le ministre expose que l'article 508 du Code judiciaire permet au mineur de demander un premier avis à un avocat alors qu'il n'est pas encore partie à une procédure.

Mme de T' Serclaes qui pose la question du financement de ce premier avis est favorable à l'amendement n° 66 de Mme Nyssens.

M. Mahoux fait observer que le mineur a toujours la possibilité de se faire assister d'un avocat. Il ne voit dès lors pas quel est le sens de l'apport la précision suivant laquelle on vise les cas d'intervention et les cas d'audition.

Mme Nyssens répond que cela vise à accorder au jeune l'aide juridique remboursée par l'État. Il faut donc faire un choix politique.

M. Mahoux estime qu'il n'y a pas lieu de déterminer les droits du mineur en fonction de l'aval, c'est-à-dire du financement. Il faut d'abord discuter du fond du problème et ensuite de la manière de le financer.

Le ministre répond que c'est déjà prévu à l'article 508 du Code judiciaire.

Mme Kaçar n'est pas favorable à l'amendement n° 66 parce qu'elle le trouve limitatif par rapport au § 2 proposé et qu'il génère de plus une modification implicite de l'article 931*bis* du Code judiciaire qui règle le droit du mineur d'être entendu par le juge.

L'intervenante laisserait donc le texte tel quel sans apporter de limitations supplémentaires.

Mme Nyssens demande si dans les mots «procédure judiciaire et administrative» que l'on trouve au § 2, le cas de l'intervention et de l'audition sont prévus ou non. Le mot procédure est en effet un mot tout à fait général.

Le ministre fait observer que c'est précisément pour cette raison que l'amendement qu'il projette d'introduire commence par les mots «sauf disposition contraire dans les lois ou les décrets» de sorte qu'on ne puisse déroger par le biais de cette proposition aux lois et décrets existants en matière de l'assistance par un avocat des mineurs ou en cas d'audition des mineurs.

L'intervenant souhaite encore insister sur le fait qu'un mineur a droit en tout état de cause en vertu de l'article 508 du Code judiciaire et de l'arrêté royal d'exécution pris en 1999 sur simple présentation de sa carte d'identité à l'assistance gratuite d'un avocat en

advocaat op vertoon van zijn identiteitskaart. Men hoeft zich dus geen zorgen te maken om het budget.

Spreeker meent dat het amendement overbodig is, aangezien de jongere bij de tussenkomst partij is in het geding en het wetsvoorstel oorspronkelijk de toestand op het oog had waarin de minderjarige niet in het geding was. Het was er de indieners van het voorstel immers hoofdzakelijk om te doen de minderjarige juridische eerstelijns- en tweedelijnsbijstand te bieden in het geval waarin bijvoorbeeld in het raam van een echtscheiding tussen zijn ouders, de rechter of het parket vaststelt dat geen van beide zich om het belang van hun kind bekommert. De advocaat van de minderjarige kan ook als katalysator inwerken op de spanning tussen de advocaten van de ouders en aldus de spanningen wegnemen.

De minderjarige zal nooit partij zijn in een dergelijke procedure. Hij moet niettemin eerstelijns- en tweedelijnsbijstand van een advocaat kunnen krijgen. Wat het horen van de minderjarige betreft, is er het wetsvoorstel van mevrouw de Bethune c.s. (stuk Senaat, nr. 2-554/1 en volgende) tot wijziging van verschillende bepalingen over het recht van minderjarigen om door de rechter te worden gehoord.

Om beide redenen is spreker dus niet gewonnen voor amendement nr. 66 van mevrouw Nyssens.

Amendement nr. 67 van mevrouw Nyssens (stuk Senaat, nr. 2-256/8) wil in § 2 van het voorgestelde artikel 2, de woorden «kan ... bijgestaan worden» vervangen door de woorden «wordt ... bijgestaan».

De minister meent dat indien de jongere kan worden bijgestaan, hij dit recht heeft.

Amendement nr. 68 van mevrouw Nyssens (stuk Senaat, nr. 2-256/8) is subsidiair op amendement nr. 67 en strekt ertoe in § 2 van het voorgestelde artikel 2 de woorden «kan ... worden bijgestaan» te vervangen door de woorden «heeft ... recht op bijstand van».

Mevrouw de T' Serclaes vraagt wat een jongere vandaag verbiedt te worden bijgestaan door een advocaat.

De minister legt uit dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen § 1 en § 2. In het laatste geval kan de jongere worden bijgestaan op zijn verzoek, op verzoek van het openbaar ministerie, op verzoek van de voorzitter, enz. Wanneer de minderjarige geen partij is, heeft hij momenteel geen stem in het kapittel. De minderjarige kan ongetwijfeld worden gehoord in een echtscheidingsgeding bijvoorbeeld, maar dan gaat het om het horen van de jongere.

Mevrouw Nyssens vat de toestand als volgt samen.

Paragraaf 1 van het artikel geldt voor het geval waarin de minderjarige partij is in een gerechtelijke of

première et deuxième ligne. Il n'y a donc pas de souci à se faire d'un point de vue budgétaire.

L'orateur estime que l'amendement est superflu dès lors que dans le cas de l'intervention, le mineur est partie à la cause et que le but de la proposition de loi à l'origine était de viser la situation où le mineur n'était pas à la cause. Il était en effet question principalement pour les auteurs de la proposition d'accorder au mineur une aide juridique de première et de seconde ligne dans le cas où dans le cadre d'une procédure en divorce entre ses parents par exemple, le juge ou le parquet constatait qu'aucun de ceux-ci ne se souciait de l'intérêt de leur enfant. L'avocat du mineur pourrait aussi agir comme catalyseur de la tension existante entre les avocats des parents et «démminer» ainsi le terrain.

Le mineur ne sera jamais partie à ce type de procédure mais il doit néanmoins avoir la possibilité d'être assisté en première et seconde ligne par un avocat. En ce qui concerne l'audition, il y a la proposition de loi de Mme de Béthune et consorts (doc. Sénat, n° 2-554/1 et suivants), modifiant diverses dispositions relatives au droit du mineur d'être entendu par le juge.

Pour ces deux raisons, l'orateur n'est donc pas favorable à l'amendement n° 66 de Mme Nyssens.

L'amendement n° 67 de Mme Nyssens (doc. Sénat, n° 2-256/8) entend remplacer au § 2 de l'article 2 proposé, les mots «peut ... être assisté» par les mots «est ... assisté».

Le ministre estime que si le mineur peut c'est qu'il en a le droit.

L'amendement n° 68 de Mme Nyssens (doc. Sénat, n° 2-256/8) est subsidiaire à l'amendement n° 67 et vise au § 2 de l'article 2 proposé de remplacer les mots «peut ... être assisté» par les mots «a droit à l'assistance d'».

Mme de T' Serclaes demande ce qui interdit aujourd'hui à un jeune d'être assisté par un avocat ?

Le ministre expose qu'il faut faire une distinction entre le § 1er et le § 2. Dans ce dernier cas, le mineur peut être assisté à sa requête, à la demande au ministère public, à la demande du président etc. À l'heure actuelle quand le mineur n'est pas partie, il n'a pas voix au chapitre. Le mineur peut certes être entendu dans une procédure en divorce par exemple mais il s'agit là d'une audition.

Mme Nyssens entend résumer la situation de la manière suivante.

Le § 1er de l'article vise l'hypothèse où le mineur est partie à une procédure judiciaire ou administrative.

administratieve rechtspleging. Paragraaf 2 daarentegen geldt voor het geval waarin hij geen partij is in de rechtspleging.

Momenteel komt de minderjarige tussen op basis van artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek, wanneer hij gehoord wordt.

Vele jongeren wensen partij te zijn bij het proces. Momenteel zijn er rechters die dat accepteren, hoewel hierover geen reglementering bestaat.

De rechtspraak in Bergen bijvoorbeeld, accepteert dat.

Andere gerechten ten slotte, accepteren het niet. Zij zullen dus de rechtspraak van Bergen moeten volgen. Momenteel wordt de juridische bijstand geregeld door het Gerechtelijk Wetboek. Een jongere die momenteel in rechte kan optreden krachtens zijn procesbekwaamheid, kan krachtens het huidige recht de bijstand krijgen van een advocaat in de zin van juridische bijstand van gemeen recht.

Amendement nr. 69 van mevrouw Nyssens (stuk Senaat, nr. 2-256/8) strekt ertoe in § 2, eerste lid, van het voorgestelde artikel 2, de woorden «op zijn eenvoudige schriftelijk verzoek» te doen vervallen.

Mevrouw Nyssens legt uit dat het om een opmerking uit het veld gaat. Wanneer men een minderjarige bijstaat, gaat men in de praktijk niet formeel tewerk. Heeft men dan een verzoekschrift nodig of volstaat het mondelinge verzoek?

De minister antwoordt dat het duidelijk is dat er op een of andere manier een spoor moet blijven bestaan van het verzoek. Een eenvoudig document zonder vormvoorschriften volstaat. Het spreekt eveneens vanzelf dat er geen vormvoorschriften zijn wanneer de minderjarige partij is in het geding, aangezien de advocaat hem dan ambtshalve wordt toegewezen, zonder dat hij hierom moet verzoeken. Het gaat om een recht. In de tweede paragraaf is het eveneens een recht, maar moet de minderjarige erom verzoeken. Een verzoekschrift moet aan minimale vormvoorschriften voldoen; hoe en door wie kan men anders akte laten nemen van het verzoek? In dat geval volstaat een brief.

Amendement nr. 70 van mevrouw Nyssens (stuk Senaat, nr. 2-256/8) strekt ertoe in § 2, eerste lid, van het voorgestelde artikel 2, de woorden «een jeugdadvocaat» te vervangen door de woorden «een advocaat voor minderjarigen». Over het probleem dat door dit amendement aan de orde wordt gesteld, is al een debat gevoerd.

Mevrouw Nyssens dient de amendementen nrs. 71 tot 76 in (stuk Senaat, nr. 2-256/8), die ertoe strekken de eenvormigheid van § 2 ten opzichte van § 1 te garanderen.

De heer Galand dient amendement nr. 104 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9), dat de §§ 1 en 2 herschrijft en

Le § 2 par contre vise l'hypothèse où il n'est pas partie à la procédure.

Actuellement, le mineur intervient notamment sur base de l'article 931 du Code judiciaire dans le cadre de l'audition.

Or beaucoup de jeunes souhaitent être partie au procès. Certains juges l'acceptent actuellement, en dépit de l'absence de réglementation à ce sujet.

Ainsi, la jurisprudence montoise l'accepte-t-elle.

Enfin, d'autres juridictions ne l'acceptent pas. Celles-ci devront donc suivre la jurisprudence montoise. Pour le moment, l'aide juridique est réglée par le Code judiciaire et un jeune qui peut intervenir en justice à l'heure actuelle en vertu de sa capacité procédurale peut en vertu du droit actuel avoir l'assistance d'un avocat au sens de l'aide juridique de droit commun.

L'amendement n° 69 de Mme Nyssens (doc. Sénat, n° 2-256/8) entend supprimer au § 2, premier alinéa, de l'article 2 proposé, les mots «sur simple requête écrite».

Mme Nyssens expose qu'il s'agit là d'une remarque qui provient du terrain. Dans la pratique, quand on assiste un mineur, on est dans le non formalisme. Faut-il alors une requête écrite ou la requête verbale suffit-elle?

Le ministre répond qu'il est évident qu'il faille laisser une trace du dépôt de la requête d'une manière ou d'une autre. Il suffit d'un simple écrit dénué de tout formalisme. Il va de soi également que ce formalisme n'est pas requis lorsque le mineur est partie à la cause, puisqu'un avocat lui est alors attribué d'office sans qu'il ne doive en faire la demande. Il s'agit d'un droit. Dans le second paragraphe, c'est également un droit mais le mineur doit en formuler la demande. Or une requête doit répondre à un minimum de formalisme, sinon comment ferait-on acter la demande et par qui? Une lettre suffit en l'espèce.

L'amendement n° 70 de Mme Nyssens (doc. Sénat, n° 2-256/8) vise à remplacer au § 2, premier alinéa de l'article 2 proposé, les mots «des jeunes» par les mots «des mineurs». Le problème soulevé par cet amendement a déjà fait l'objet d'un débat.

Mme Nyssens dépose les amendements n°s 71 à 76 (doc. Sénat, n° 2-256/8), qui vise à garantir l'uniformité entre les §§ 1er et 2.

M. Galand dépose l'amendement n° 104 (doc. Sénat, n° 2-256/9), qui vise à réécrire les §§ 1er et 2 et

vooral de vrije keuze van een advocaat van de minderjarige benadrukt.

De hierboven vermelde amendementen op artikel 2, §§ 1 en 2, vervallen ten gevolge van het amendement nr. 103 van de regering dat de voorgestelde §§ 1 en 2 herschrijft.

Overkoepelend amendement nr. 103 van de regering

De regering dient amendement nr. 103 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9) dat ertoe strekt de voorgestelde §§ 1 en 2 van artikel 2 te vervangen.

In § 1 wordt verduidelijkt dat bijstand door een advocaat voor minderjarigen slechts mogelijk is wanneer een andere reglementering niet reeds in een andere vorm van bijstand voorziet.

Bovendien wordt als voorwaarde voor deze bijstand toegevoegd dat er een strijdigheid moet zijn tussen de belangen van de minderjarige en deze van de persoon die hem vertegenwoordigt.

Het derde lid van § 1 wordt gewijzigd in die zin dat de toegewezen advocaat nagaat of het weigeren van bijstand al dan niet vrijwillig is gebeurd.

Paragraaf 2 is van toepassing wanneer de minderjarige overweegt een proces te beginnen, en dus nog geen partij is.

Mevrouw Vanlerberghe kan zich aansluiten bij deze tekst. Spreekster vreest wel dat het principe van vrije keuze van de advocaat met zich brengt dat niet iedere minderjarige op dezelfde voet staat (zie kinderen van rijke ouders) en dat er een verschil kan ontstaan in de toegang tot het recht. Dit mag geen beletsel zijn voor het principe dat iedere minderjarige de bijstand moet hebben van een advocaat.

Mevrouw de Bethune heeft de indruk dat het regeringsamendement vrij goed tegemoetkomt aan de geuite bedenkingen. Het lijkt haar een goede basis voor een consensus tekst.

Mevrouw Kaçar sluit zich hierbij aan. Zij heeft echter wel een bedenking over de noodzaak van strijdigheid van belangen met de persoon die de minderjarige in rechte vertegenwoordigt. Deze voorwaarde beperkt de bevoegdheid en de tussenkomst van de jeugdadvoocaat. Dit is niet wenselijk. Soms blijft de voogd of de vertegenwoordiger gewoon passief; ook deze situatie dient te worden opgevangen.

Mevrouw de T' Serclaes wenst te onderstrepen dat niemand wenst terug te komen op het principe dat de minderjarige, die partij is of betrokken bij een geschil, dient te worden bijgestaan door een in het jeugdrecht gespecialiseerde advocaat met een specifieke vaardigheid in het contact met minderjarigen. De term minderjarigen valt hier te verkiezen omdat de term «jeugd» vooral lijkt te slaan op jongeren en niet op

qui met surtout l'accent sur le libre choix d'un avocat par le mineur.

Les amendements susmentionnés à l'article 2, §§ 1er et 2, deviennent sans objet à la suite du dépôt de l'amendement n° 103 du gouvernement qui vise à réécrire les §§ 1er et 2.

Amendement global n° 103 du gouvernement

Le gouvernement dépose l'amendement n° 103 (doc. Sénat, n° 2-256/9), qui vise à remplacer les §§ 1er et 2 proposés de l'article 2.

Le § 1er dispose que le mineur ne peut se faire assister d'un avocat des mineurs que si aucune autre réglementation ne prévoit déjà une autre forme d'assistance.

En outre, on prévoit comme condition supplémentaire à cette assistance qu'il doit y avoir un conflit entre le mineur et la personne qui le représente en justice.

On modifie l'alinéa 3 du § 1er en prévoyant que l'avocat attribué vérifie si la renonciation a été faite de plein gré.

Le § 2 est applicable lorsque le mineur envisage d'engager une procédure et qu'il n'est donc pas encore partie à celle-ci.

Mme Vanlerberghe approuve ce texte. Elle craint toutefois que le principe du libre choix des avocats ait pour conséquence que des mineurs ne soient pas tous sur le même pied (voir les enfants de parents riches) et qu'il puisse y avoir une différence d'accès à la justice. Cette différence ne saurait faire obstacle au principe selon lequel chaque mineur doit pouvoir bénéficier de l'assistance d'un avocat.

Mme de Bethune a l'impression que l'amendement du gouvernement répond assez bien aux remarques qui ont été exprimées. L'amendement lui semble être une bonne base de consensus.

Mme Kaçar se rallie au point de vue qui vient d'être exprimé. Toutefois, elle formule une objection concernant la condition selon laquelle il doit y avoir un conflit d'intérêts avec la personne qui représente le mineur en justice. Cette condition limite la compétence et l'intervention de l'avocat des mineurs. Ce n'est pas souhaitable. Il arrive que le tuteur ou le représentant reste simplement passif; il faut également compenser les effets de cette situation.

Mme T' Serclaes tient à souligner que personne ne veut remettre en cause le principe selon lequel le mineur qui est partie à un litige ou intéressé par celui-ci doit être assisté par un avocat spécialisé en droit de la jeunesse et ayant une aptitude spécifique au contact avec les mineurs. Il est préférable d'utiliser ici le terme «mineur», car celui de «jeunes» semble concerner surtout les adolescents et non les enfants. En outre, le

kleinere kinderen. Tevens moet de minderjarige de mogelijkheid behouden een beroep te doen op een andere advocaat (bijvoorbeeld bij een probleem van successie). Mevrouw Vanlerberghe wierp de problematiek op van een ongelijke toegang tot de rechtspleging. Hetzelfde probleem rijst bij de pro-deo advocaten in andere materies. Gespecialiseerde advocaten met naam zijn duur en niet iedereen kan deze betalen. Een wetsontwerp met betrekking tot een rechtsbijstandsverzekering zou hieraan tegemoet kunnen komen. Tevens rijst er ook een probleem in verband met de financiële situatie van een jeugdadvocaat. Gezien de geringe financiële draagkracht van de jongeren, zal deze advocaat ook nog andere zaken moeten behandelen. Spreekster stelt de principes van het wetsvoorstel niet in vraag, maar acht dat men open kaart moeten spelen over de zwakke kanten van het voorstel.

Amendement nr. 103 zelf leidt tot enkele vragen. Wat bedoelt men juist met strijdigheid van belangen? Kan de minister een concreet voorbeeld geven?

De minister verwijst naar een verzoek om onderhoudsgeld of om een betwisting van vaderschap. Hij haalt ook het geval aan waarbij de verzekering niet tussenkomt wegens een moedwillige fout van de minderjarige en de ouders hun burgerrechtelijke aansprakelijkheid betwisten.

In het tweede lid van de voorgestelde § 1 heeft mevrouw de T' Serclaes problemen met de woorden «of er geen gekozen heeft». Deze bepaling leidt tot een zware tekst en een zwaardere belasting van de procedure.

De heer Mahoux kan zich over het algemeen aansluiten bij het regeringsamendement dat tegemoetkomt aan vroegere discussies. Spreker verkiest echter de term «minderjarige» boven de term «jeugd». De woorden «of er geen gekozen heeft» kunnen inderdaad worden geschrapt. Het volstaat dat de rechter vaststelt dat de minderjarige geen advocaat heeft.

Met betrekking tot de strijdigheid van belangen, stipt spreker aan dat niet wordt bepaald wie vaststelt of er al dan niet strijdigheid van belangen bestaat.

De heer Galand gaat ermee akkoord dat de term minderjarigen te verkiezen valt. Het betreft minderjarigen van elke leeftijd. De voorwaarde van strijdigheid van belangen dient inderdaad te worden verduidelijkt.

Mevrouw de T' Serclaes heeft haar twijfels over de woorden «le concernant ou l'intéressant». Dit lijkt haar niet de juiste formulering. De woorden «le concernant ou touchant à son intérêt» zijn beter (zie IVRK).

In de voorgestelde § 2, lijken de woorden «van zijn ouders of van andere» haar overbodig. Tevens wijst spreekster erop dat het woord «kan worden bijge-

mineur doit conserver la possibilité de faire appel à un autre avocat (par exemple, en cas de problème de succession). Mme Vanlerberghe a soulevé le problème de l'inégalité d'accès à la procédure judiciaire. Le même problème se pose quand on a recours à des avocats *pro deo* dans d'autres matières. Les avocats spécialisés et connus sont chers et tout le monde ne peut pas s'offrir leurs services. Un projet de loi concernant une assurance de protection juridique devrait permettre de résoudre le problème. En outre, il y a aussi la question de la situation financière d'un avocat des mineurs. Vu les faibles moyens financiers des jeunes, cet avocat devra également traiter d'autres affaires. L'intervenante ne remet pas en cause des principes de la proposition de loi mais estime qu'il faut jouer franc jeu quant aux faiblesses de la proposition.

L'amendement n° 103 appelle quelques questions. Qu'entend-on précisément par conflit d'intérêts? Le ministre peut-il en donner un exemple concret?

Le ministre fait référence à une demande de pension alimentaire ou à un litige en matière de paternité. Il cite également le cas dans lequel l'assurance n'intervient pas en raison d'une faute délibérée du mineur et où les parents contestent leur responsabilité civile.

À l'alinéa 2 du § 1er proposé, les mots «ou n'en a pas choisi» posent problème à Mme de T' Serclaes. Cette disposition alourdit le texte et la procédure.

M. Mahoux approuve globalement l'amendement du gouvernement, qui répond aux discussions qui ont eu lieu précédemment. L'intervenant préfère toutefois le terme «mineur» au terme «jeune». On pourrait en effet supprimer les mots «ou n'en a pas choisi». Il suffit que le juge constate que le mineur n'a pas d'avocat.

En ce qui concerne le conflit d'intérêts, l'intervenant souligne qu'on ne prévoit pas qui constate qu'il y a ou non conflit d'intérêts.

M. Galand est d'accord pour dire qu'il faut préférer le terme «mineur». Il s'agit de mineurs de tous âges. Il faut en effet préciser la condition selon laquelle il doit y avoir conflit d'intérêts.

Mme de T' Serclaes a des doutes sur l'expression «le concernant ou l'intéressant». Cela ne lui semble pas être la bonne formule. L'expression «le concernant ou touchant à son intérêt» est préférable (voir la CIDE).

Au § 2 proposé, les mots «de ses parents ou des autres» lui semblent superflus. En outre, l'intervenante attire l'attention sur le fait que l'expression

staan door een jeugdadvocaat» impliceren dat de minderjarige ook een andere advocaat kan kiezen.

De minister antwoordt bevestigend.

Mevrouw de Bethune antwoordt op de eerste opmerking van voorgaande spreekster (ouders of andere personen die het ouderlijk gezag uitoefenen) dat deze bepaling in tal van andere wetten op dezelfde wijze is ingeschreven.

De heer Mahoux vraagt een voorbeeld te geven waarbij deze § 2 van toepassing is.

De minister wijst op het geval waarbij een kind gewrongen is tussen zijn ouders bij een echtscheidingsprocedure. Het gebeurt dat de ouders er zich bewust van zijn dat zij problemen creëren voor het kind en wensen dat het kind dezelfde rechten heeft als zichzelf. De familiale spanning kan hierdoor worden getemperd.

Mevrouw Kaçar wenst nog een verduidelijking over de voorgestelde § 1. Als er een voogd *ad hoc* is aangewezen, heeft de minderjarige dan geen recht op een jeugdadvocaat?

De minister antwoordt dat dit recht hem niet kan worden ontzegd.

Wat betreft § 2, verwijst mevrouw de T' Serclaes naar een amendement van mevrouw Nyssens (nr. 121) dat preciseert dat de bepalingen van § 1 van toepassing zijn in geval van tussenkomst of van verhoor van de minderjarige. Dit lijkt haar duidelijker dan de door de regering voorgestelde tekst. Zijn er trouwens gevallen buiten de situatie waarbij een minderjarige geen partij is, maar niet tussenkomt of gehoord wordt.

Tevens vraagt spreekster of er, in § 2, niet in een mogelijkheid van bemiddeling dient te worden voorzien tussen de kinderen en hun ouders (zie ook voorstel van mevrouw Taelman), alvorens de gerechtelijke procedure op te starten.

Mevrouw de Bethune is gevoelig voor deze problematiek van bemiddeling. Is bemiddeling echter, en dit in het belang van de minderjarige, ook niet de taak van de jeugdadvocaat? Behoort dit niet tot de deontologische verantwoordelijkheid van elke advocaat, in het bijzonder van de jeugdadvocaat?

Mevrouw Kaçar verwijst naar de recente wet met betrekking tot de proceduregebonden bemiddeling in familiezaken. Deze garantie van bemiddeling, waarbij nodeloze procedures worden voorkomen, is dus reeds wettelijk ingeschreven en hoeft niet hier uitdrukkelijk worden opgenomen.

Met betrekking tot de bemiddeling, verwijst de minister naar een resolutie van de Raad van Europa (99/19), die bepaalt dat de minderjarige specifieke bescherming krijgt, in de bemiddeling, door de bijstand van een advocaat.

«peut être assisté par un avocat des jeunes» implique que le mineur peut également choisir un autre avocat.

Le ministre répond par l'affirmative.

Mme de Bethune répond à la première remarque de l'intervenante précédente (parents ou autres personnes qui exercent sur lui l'autorité parentale) que cette disposition figure telle quelle dans de nombreuses autres lois.

M. Mahoux demande qu'on donne un exemple dans lequel ce § 2 est applicable.

Le ministre cite le cas où un enfant est tiraillé entre ses parents en instance de divorce. Il arrive que les parents se rendent compte qu'ils sont une source de problèmes pour l'enfant et souhaitent que celui-ci ait les mêmes droits qu'eux. Cela permet d'atténuer les tensions familiales.

Mme Kaçar souhaite encore obtenir une précision sur le § 1er proposé. Lorsqu'un tuteur *ad hoc* a été désigné, le mineur n'a-t-il plus droit à un avocat des mineurs?

Le ministre répond que l'on ne peut le priver de ce droit.

En ce qui concerne le § 2, Mme de T' Serclaes renvoie à un amendement de Mme Nyssens (n° 121), qui précise que les dispositions du § 1er sont d'application en cas d'intervention ou d'audition du mineur. Ce texte lui semble plus clair que celui proposé par le gouvernement. Y a-t-il d'ailleurs des cas en dehors de celui où un mineur n'est pas partie à l'instance, mais n'intervient pas ou n'est pas entendu?

L'intervenante demande également s'il n'y a pas lieu de prévoir, au § 2, une possibilité de médiation entre les enfants et leurs parents (voir aussi la proposition de Mme Taelman), avant d'entamer la procédure judiciaire.

Mme de Bethune est sensible à la question de la médiation. La médiation ne s'inscrit-elle toutefois pas aussi dans la mission de l'avocat des mineurs, et ce dans l'intérêt du mineur? Ne relève-t-elle pas de la responsabilité déontologique de chaque avocat, en particulier de celui des mineurs?

Mme Kaçar renvoie à la récente loi relative à la médiation en matière familiale dans le cadre d'une procédure judiciaire. Cette garantie de médiation, qui permet d'éviter des procédures inutiles, est donc déjà prévue par la loi et ne doit donc pas l'être expressément ici.

En ce qui concerne la médiation, le ministre renvoie à une résolution du Conseil de l'Europe (99/19), qui prévoit que le mineur reçoit une protection spécifique, dans la médiation, sous forme d'assistance d'un avocat.

De minister kan zich niet akkoord verklaren met het beperken van de terminologie van artikel 12 IVRK tot het geval van tussenkomst of van verhoor. Als een minderjarige tussenkomt is hij ook partij en is § 1 toepasselijk. Het verhoor wordt geregeld door het voorstel van mevrouw de Bethune. Tevens meent de minister dat de minderjarige best onder vier ogen wordt gehoord door de rechter (buiten aanwezigheid van een advocaat en buiten de aanwezigheid van het openbaar ministerie). Spreker vindt een ruime terminologie noodzakelijk. Hij haalt het voorbeeld aan waarbij na een echtscheiding een probleem rijst van bezoekrecht. De rechter moet kunnen beslissen dat een advocaat wordt aangesteld om de minderjarige die geen partij is bij te staan. Dit situeert zich buiten procedure. Het betreft een eerste advies dat de minderjarige wil inwinnen om zijn rechten te kennen.

In verband met de voogd *ad hoc*, onderstreept de minister dat niet in elke procedure een voogd *ad hoc* door de voorzitter wordt aangewezen, als er strijdigheid van belangen is tussen de minderjarige en de persoon die hem in rechte vertegenwoordigt (bijvoorbeeld bij verzekeringen). Als er echter reeds een voogd is aangewezen door de voorzitter (bijvoorbeeld in het kader van de afstamming, artikel 331*sexies*) of door een andere persoon (zie artikel 54*bis* van de wet op de jeugdbescherming, de stafhouder of het bureau van consultatie en verdediging), moet niet nog daarbovenop een advocaat worden aangewezen.

«Le tuteur *ad hoc* a le droit et le devoir de représenter l'enfant, d'agir comme s'il était lui-même défendeur et à ce titre faire état de tous les arguments nécessaires pour assurer au mieux la défense ...» (zie artikel JT 1995).

Hier heeft men ervoor geopteerd de voorzitter voor wie het geschil aanhangig is te laten oordelen over het bestaan van strijdigheid van belangen. Op vraag van de heer Mahoux, bevestigt de minister dat beide voorwaarden (strijdigheid van belangen en geen voogd *ad hoc*) cumulatief zijn. Tevens verwijst spreker naar het wetsvoorstel van mevrouw Taelman. Dit voorziet ook in een autonome rechtsingang, als er strijdigheid van belangen is.

Wat betreft de keuze tussen jeugdadvocaat en advocaat voor minderjarigen kan worden verwezen naar de discussie met betrekking tot het opschrift. De minister wijst erop dat de term «jeugdadvocaat» reeds is ingeburgerd in de Nederlandse taal. Bovendien is het de wet op de «jeugdbescherming». Tevens kan de minderjarige gedurende de procedure meerderjarig worden, wat de jeugdrechter niet belet nog maatregelen te nemen.

De problematiek van de mogelijke ongelijkheid tussen de rijke minderjarige, die een advocaat met naam en faam onder de arm neemt, en de minder gefortuneerde die een jeugdadvocaat krijgt toegewezen, bestaat ook bij volwassenen. Bovendien bepaalt

Le ministre dit ne pas pouvoir accepter que l'on limite la terminologie de l'article 12 de la CIDE à l'intervention ou à l'audition. Lorsqu'un mineur intervient, il est aussi partie et le § 1er est d'application. L'audition est réglée par la proposition de Mme de Bethune. Le ministre estime en outre préférable que le mineur soit entendu par le juge en tête à tête (en l'absence d'un avocat et du ministère public). Il juge qu'une formulation large est nécessaire. Il cite l'exemple d'un droit de visite qui poserait problème après un divorce. Le juge doit pouvoir décider s'il y a lieu de désigner un avocat pour assister un mineur qui n'est pas partie. Cela sort du cadre de la procédure. Il s'agit d'un premier avis que le mineur souhaite prendre pour connaître ses droits.

En ce qui concerne le tuteur *ad hoc*, le ministre souligne que le président n'en désigne pas un dans chaque procédure, lorsqu'il y a conflit d'intérêts entre le mineur et la personne qui le représente en justice (par exemple pour les assurances). Si, toutefois, un tuteur a déjà été désigné par le président (par exemple dans le cadre de la filiation, article 331*sexies*) ou par une autre personne (voir l'article 54*bis* de la loi relative à la protection de la jeunesse, le bâtonnier ou le bureau de consultation et de défense), il ne faut pas désigner en sus un avocat.

«Le tuteur *ad hoc* a le droit et le devoir de représenter l'enfant, d'agir comme s'il était lui-même défendeur et à ce titre faire état de tous les arguments nécessaires pour assurer au mieux la défense ...» (zie artikel JT 1995).

On a choisi en l'occurrence de laisser au président saisi du litige la liberté de juger s'il y a ou non conflit d'intérêts. À la demande de M. Mahoux, le ministre confirme que les deux conditions (conflit d'intérêts et absence de tuteur *ad hoc*) sont cumulatives. L'intervenant renvoie aussi à la proposition de loi de Mme Taelman. Celle-ci prévoit également un accès autonome à la justice en cas de conflit d'intérêts.

En ce qui concerne le choix entre avocat des jeunes et avocat des mineurs, on peut renvoyer à la discussion à propos de l'intitulé. Le ministre souligne que le terme «jeugdadvocaat» s'est déjà imposé en néerlandais. De plus, il existe une loi dite de protection de la «jeunesse». En outre, il peut arriver que le mineur devienne majeur en cours de procédure, ce qui n'empêche pas le juge de la jeunesse d'encore prendre des mesures.

La question de l'injustice éventuelle entre le mineur fortuné, qui s'attache les services d'un avocat de grande renommée, et le mineur moins nanti qui se voit commettre un avocat des mineurs, se pose aussi à propos des adultes. Par ailleurs, l'article 508, 7° et

artikel 508, 7° en 508, 13° en de uitvoeringsbesluiten van deze artikelen dat ook oudere advocaten dienen mee te draaien in de pool van de bijstand waarin het Gerechtelijk Wetboek voorziet. Het kan dus dat een jongere wordt bijgestaan door een gerenommeerd advocaat.

De minister verwijst naar de zinsnede die bepaalt dat de toegewezen advocaat naziet of de afstand vrijwillig is gedaan. Hoe kan men gewag maken van vrijwillige afstand als het een minderjarige van 4 of 5 jaar betreft?

De minister stipt aan dat het de bedoeling is in de kinderrechten zoveel als mogelijk participatierechten te geven aan minderjarigen. De leeftijdsdrempels die in de wetten zijn opgenomen zijn zeer uiteenlopend. Men kan moeilijk vastleggen vanaf welke leeftijd een kind het recht heeft gehoord te worden of te participeren. Elk kind is trouwens verschillend. Het komt nu reeds vaak voor dat de rechter kinderen hoort van 8 jaar (artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek). Een marginale toetsing of de afstand vrijwillig is gedaan is noodzakelijk.

Subamendementen op amendement nr. 103 van de regering

Mevrouw de T' Serclaes dient amendement nr. 110 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9), subamendement op amendement nr. 103 van de regering.

Punt B van het ingediende amendement stelt voor dat in het tweede lid van § 1 van amendement nr. 103, de woorden «of er een gekozen» vervallen.

Spreekster is van oordeel dat die woorden overbodig zijn.

Punt A van het amendement in kwestie stelt voor dat in het eerste lid van § 1 van amendement nr. 103, de woorden «wanneer strijdigheid van belangen bestaat met de persoon die hem in recht vertegenwoordigt en» vervallen.

De invoering van het begrip «strijdigheid van belangen» zou volgens spreekster meer problemen veroorzaken dan oplossen. Wie gaat immers beslissen dat er sprake is van strijdigheid van belangen tussen de jongere en de persoon die hem in rechte gaat vertegenwoordigen?

Wanneer er strijdige belangen in het spel zijn, wijst men in de regel een voogd *ad hoc* aan.

Mevrouw Kaçar vraagt zich ook af wie gaat beslissen dat er een belangenconflict bestaat. Spreekster staat achter dit amendement omdat zij bovendien vindt dat de door de regering voorgestelde tekst limitatief is.

Soms bevindt de minderjarige zich in een conflict situatie maar daarom is er nog geen sprake van een belangenconflict met de persoon die hem vertegenwoordigt.

13°, et ses arrêtés d'exécution prévoient que les avocats plus âgés doivent aussi participer à l'aide juridique prévue par le Code judiciaire. Il se peut donc qu'un jeune soit assisté d'un avocat renommé.

Le ministre renvoie au membre de phrase qui prévoit que l'avocat attribué vérifie si la renonciation a été faite de plein gré. Comment peut-on parler de renonciation de plein gré lorsque le mineur est âgé de quatre ou cinq ans?

Le ministre précise que l'objectif est de donner, en matière de droits de l'enfant, un maximum de droits de participation aux mineurs. Les seuils d'âge qui figurent dans les lois divergent considérablement. On peut difficilement déterminer l'âge auquel un enfant a le droit d'être entendu ou de participer. Chaque enfant est d'ailleurs différent. Il arrive d'ores et déjà fréquemment que le juge entende des enfants de huit ans (article 931 du Code judiciaire). Un contrôle marginal du caractère volontaire de la renonciation s'impose.

Sous-amendements à l'amendement n° 103 du gouvernement

Mme de T' Serclaes dépose l'amendement n° 110 (doc. Sénat, n° 2-256/9), sous-amendement à l'amendement n° 103 du gouvernement.

L'amendement déposé prévoit en son point B qu'il y a lieu de supprimer, à l'alinéa 2 du § 1er de l'amendement n° 103, les mots «ou n'en a pas choisi».

L'intervenante estime que ces mots sont superfétatoires.

Le point A de l'amendement dont question, prévoit qu'il y a lieu de supprimer, au premier alinéa du § 1er de l'amendement n° 103, les mots «lorsqu'il y a conflit d'intérêts avec la personne qui le représente en justice et».

L'insertion de cette notion de «conflit d'intérêts» serait, d'après l'oratrice, de nature à poser plus de problèmes qu'il n'en résoudrait. Qui va décider en effet s'il y a conflit d'intérêts entre le jeune et la personne qui va le représenter en justice?

De plus, lorsqu'il y a conflit d'intérêts, on désigne en général un tuteur *ad hoc*.

Mme Kaçar se demande également qui va décider de l'existence d'un conflit d'intérêts. L'intervenante est favorable à cet amendement, dès lors qu'elle estime, par ailleurs, que le texte déposé par le gouvernement est limitatif.

En effet, il existe des cas où le mineur se trouve en situation conflictuelle mais où il n'y a pas de conflit d'intérêts avec la personne qui le représente.

Spreekster noemt het voorbeeld van een minderjarige die het slachtoffer is van een misdrijf begaan door zijn buur, maar wiens ouders geen proces willen aanspannen. Hier is niet noodzakelijk sprake van een belangenconflict.

Mevrouw de T' Serclaes dient amendement nr. 111 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9), subamendement op amendement nr. 103 van de regering.

Het amendement strekt ertoe, voor de gevallen waar de minderjarige wil tussenkomen of gehoord worden, de bijstand door een advocaat te beperken.

Spreekster vindt dat men moet voorkomen dat conflicten tussen personen nodeloos in de gerechtelijke sfeer worden getrokken, vooral wanneer het gaat om problemen waarbij de minderjarige niet rechtstreeks betrokken is.

Als men zich tot een advocaat wendt om een eerste lijnsadvies te vragen, zal die advocaat de neiging hebben om bijstand aan te raden. Het amendement heeft dus tot doel het toepassingsgebied van de tweede paragraaf van amendement nr. 103 van de regering te beperken.

Mevrouw Nyssens is van oordeel dat § 2 van amendement nr. 103 volkomen overbodig is ingeval de jongere geen partij is. Uit de wet van 1998 ter invoering van de eerstelijns- en tweedelijnsrechtsbijstand, blijkt dat de minderjarige die geen partij is, ook het recht heeft een advocaat te raadplegen. Spreekster ziet dus niet in wat § 2 aan de huidige wetgeving toevoegt.

Mevrouw Taelman daarentegen ziet hier wel toegevoegde waarde. Alhoewel de minderjarige recht heeft op gratis rechtsbijstand, houdt het huidige systeem zich niet specifiek met het probleem van de minderjarige bezig. Er bestaan wel arrondissementen waar de minderjarigen op doelmatige wijze worden bijgestaan. Bij de Brusselse balie bestaat er bijvoorbeeld een centrum voor de «rechten van de jongeren». Vele balies moeten het echter zonder dergelijke centra stellen.

De gespecialiseerde bijstand van advocaten die open staan voor het jeugdrecht zou zelfs de overduidelijke neiging om het gerecht overal bij te trekken binnen de perken kunnen houden. Een advocaat die niet vertrouwd is met het jeugdrecht zou immers sneller geneigd kunnen zijn om hoe dan ook een procedure te starten.

Amendement nr. 113 van mevrouw Kaçar (stuk Senaat, nr. 2-256/9) strekt ertoe de voorgestelde § 1, derde lid, van artikel 2 te doen vervallen. Volgens dat lid kan de minderjarige uitdrukkelijk afzien van de bijstand van een advocaat.

Spreekster vindt dat het ambtshalve toewijzen van een advocaat in essentie een beschermingsmaatregel is voor de minderjarige.

L'oratrice cite l'exemple d'un mineur qui serait victime d'un délit commis par le voisin et pour lequel les parents refuseraient d'intenter une action en justice. Il n'y a pas nécessairement conflit d'intérêts en l'espèce.

Mme de T' Serclaes dépose l'amendement n° 111 (doc. Sénat, n° 2-256/9), sous-amendement à l'amendement n° 103 du gouvernement.

L'amendement précité vise à limiter l'assistance du mineur par un avocat dans les cas où il demande à intervenir ou à être entendu.

L'intervenante estime qu'il faut éviter de judiciariser de manière excessive les conflits qui peuvent surgir entre les personnes, certainement lorsqu'il s'agit de problèmes où le mineur n'est pas directement partie.

Si on s'adresse à un avocat pour demander conseil en première ligne, cet avocat aura tendance à conseiller d'intervenir. L'amendement entend donc à restreindre le champ d'application du § 2 de l'amendement n° 103 du gouvernement.

Mme Nyssens estime que le § 2 de l'amendement n° 103, dans la mesure où le jeune n'est pas partie, est tout à fait inutile. Il ressort de la loi de 1998, instituant l'aide juridique de première et de deuxième ligne que le mineur qui n'est pas partie, a déjà le droit de consulter un avocat. L'oratrice ne voit dès lors pas ce que le § 2 ajoute au droit actuel.

Mme Taelman y voit par contre une plus-value. De fait, si le mineur a droit à une aide juridique gratuite, le système actuel n'a pas spécifiquement ciblé le problème des mineurs. Certes, il existe des arrondissements où les mineurs sont assistés de manière adéquate. Au barreau de Bruxelles, par exemple, il existe un centre «droits de la jeunesse». Beaucoup de barreaux en sont néanmoins dépourvus.

De plus, l'assistance spécifique d'avocats sensibilisés au droit de la jeunesse, pourrait même être de nature à limiter la judiciarisation excessive. En effet, un avocat qui ne serait pas initié au droit de la jeunesse serait peut-être plus rapidement enclin à engager, d'une manière ou l'autre, une procédure.

L'amendement n° 113 de Mme Kaçar (doc. Sénat, n° 2-256/9) vise à supprimer l'alinéa 3 du § 1er de l'article 2 proposé. Cet alinéa prévoit que le mineur peut renoncer expressément à l'assistance d'un avocat.

Or, l'intervenante estime que la désignation d'office d'un avocat constitue une mesure de protection pour le mineur.

Hoe valt immers na te gaan of een jongere vrijwillig heeft afgezien van de bijstand van een advocaat?

Uit de thans geldende doctrine en jurisprudentie blijkt dat de minderjarige niet van een advocaat kan afzien. De voorgestelde tekst zou deze situatie dus kunnen omkeren en het verkregen recht opnieuw op de helling zetten.

Onvoorstelbaar is, dat het derde lid van de eerste paragraaf van het voorgestelde artikel 2 aangenomen wordt met het oog op besparingen. Dat zou een schending vormen van de rechten van de minderjarigen.

Mevrouw Kaçar legt uit dat het de bedoeling is erop toe te zien dat de jeugdadvocaat de zaak niet vanuit een conflictgebonden standpunt benadert, maar veeleer vanuit een bemiddelend standpunt.

De heer Galand dient amendement nr. 115 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9), subamendement op amendement nr. 103 van de regering, dat ertoe strekt de tweede paragraaf van amendement nr. 103 te doen vervallen.

De heer Galand legt uit dat de wijze waarop minderjarigen kunnen tussenkomen in rechtsplegingen waarin zij geen partij zijn, maar die hen wel aanbelangen, wordt geregeld door artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek. Bijgevolg moet men deze bepaling wijzigen teneinde een minderjarige in staat te stellen om, bijgestaan door een advocaat of een persoon die hij zelf kiest, gehoord te worden in iedere procedure die hem aanbelangt.

Daartoe dient spreker amendement nr. 118 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9, zie hieronder). Deze wetgevingstechnische aanpak is volgens hem — binnen het thans geldende recht — logischer.

Mevrouw Nyssens is het principieel eens met het voorstel van de heer Galand, maar herinnert eraan dat het reeds eerder besproken werd en dat het idee indertijd geen vaste vorm heeft gekregen (zie stuk Senaat, nr. 2-256/6).

Spreekster heeft geen bezwaar tegen het wijzigen van artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek, maar vindt dat men op een systematische manier moet tewerk gaan (zie wetsvoorstel nr. 2-554/1).

Gelet op de mogelijke keuzes, vraagt mevrouw de T' Serclaes zich af of het onoverkomelijk zou zijn de tekst van de tweede paragraaf ongewijzigd te laten, aangezien deze paragraaf in de huidige situatie gewoon overbodig is. Hoe kan de tweede paragraaf in de praktijk contraproductief zijn?

Mevrouw Nyssens legt uit dat men, indien men de tweede paragraaf wil behouden, de gevallen waarbij de minderjarige tussenkomt en gehoord wordt, moet opsommen en gewoon verwijzen naar de eerste paragraaf. De bepalingen van de eerste paragraaf

Comment contrôler si le mineur a renoncé librement à l'assistance d'un avocat?

Il ressort actuellement de la doctrine et de la jurisprudence dominante que le mineur ne peut renoncer à un avocat. Le texte proposé pourrait donc occasionner un revirement en la matière, et remettre en cause ce droit acquis.

Enfin, on ne pourrait concevoir que le 3e alinéa du § 1er de l'article 2 proposé soit adopté dans un but visant à réaliser des économies. Ce serait de nature à léser les droits des mineurs.

Mme Kaçar expose qu'il s'agit de veiller à ce que l'avocat des jeunes n'aborde pas les choses d'un point de vue conflictuel mais plutôt dans un esprit de médiation.

M. Galand dépose l'amendement n° 115 (doc. Sénat, n° 2-256/9), sous-amendement à l'amendement n° 103 du gouvernement. Cet amendement vise à supprimer le § 2 de l'amendement n° 103.

M. Galand expose en effet que la question de l'intervention des mineurs dans les procédures autres que celles dont ils sont partie, mais dans lesquelles ils ont un intérêt, est réglée à l'article 931 du Code judiciaire. C'est donc cette disposition qu'il y a lieu de modifier pour permettre à un mineur d'être entendu dans toute procédure le concernant, et ce accompagné d'un avocat ou d'une personne de son choix.

À cet effet, l'intervenant dépose dès lors l'amendement n° 118 (doc. Sénat, n° 2-256/9 — *cf. infra*). Cette approche légistique est, d'après lui, plus logique dans l'état actuel de notre droit.

Mme Nyssens partage l'idée de M. Galand sur le fond, mais fait observer que cela a déjà fait l'objet d'une discussion, et que l'idée n'avait pas été retenue à l'époque (voir doc. Sénat, n° 2-256/6).

L'intervenante ne voit par d'objection à ce que l'on touche à l'article 931 du Code judiciaire, mais estime qu'il y a lieu de procéder méthodiquement (voir proposition de loi n° 2-554/1).

Mme de T' Serclaes se demande, étant donné les options envisageables quant à la rédaction du § 2, s'il y a une difficulté majeure à le maintenir tel qu'il est, dès lors qu'il est simplement redondant à la situation actuelle. En effet, en quoi ce § 2 serait-il contreproductif sur le terrain?

Mme Nyssens expose que, si on veut maintenir le § 2, il faut citer les cas de l'intervention et de l'audition du mineur et renvoyer simplement au § 1er, en disant que ces dispositions du § 1er sont aussi applicables en cas d'intervention et d'audition du mineur

kunnen ook gelden voor alle gevallen waarin de minderjarige tussenkomt en gehoord wordt in een gerechtelijk of administratieve rechtspleging die hem betreft of aanbelangt.

Spreekster, die overigens een amendement in die zin heeft ingediend, wenst zich in elk geval ervan te vergewissen dat men niet minder biedt dan de huidige juridische bijstand.

Mevrouw de Bethune pleit voor een compromis.

Spreekster zegt dat ze de tweede paragraaf ongewijzigd wil laten, of bereid is de draagwijdte ervan te beperken tot de gevallen van tussenkomst en hoorzitting, maar dat ze niet bereid is de paragraaf te doen vervallen.

Mevrouw Kaçar benadrukt dat de tweede paragraaf van artikel 2 van het regeringsamendement belangrijk en noodzakelijk is.

Aangezien hij voor de minderjarige een mogelijkheid tot bijstand invoert — en geen verplichting, zoals de eerste paragraaf voorstelt — is er geen sprake van een overdreven neiging om het gerecht overal bij te betrekken.

Spreekster wenst nog te benadrukken dat de bijstand van een jeugdadvocaat voor minderjarigen in administratieve rechtsplegingen belangrijk is.

Mevrouw de T' Serclaes c.s. dienen een compromisamendement in, te weten amendement nr. 120 (stuk Senaat, nr. 2-256/9), subamendement op amendement nr. 103 van de regering.

De minister kan niet instemmen met het beperken van het partij zijn tot de tussenkomst en tot het horen. Wat met het kind dat het initiatief neemt een procedure op te starten? Bovendien is het kind dat wordt gehoord geen partij (artikel 931 van het Burgerlijk Wetboek).

Mevrouw de T' Serclaes verduidelijkt dat «het partij zijn» niet wordt begrensd. Haar amendement beoogt de situaties waarbij een kind partij is, of tussenkomt, of gehoord wordt. Dit lijkt de mening van de commissie te vertolken.

De amendementen nrs. 110 en 111 van mevrouw de T' Serclaes en amendement nr. 115 van de heer Galand worden ingetrokken ten voordele van amendement nr. 120.

Amendement nr. 119 van mevrouw Nyssens (stuk Senaat, nr. 2-256/9) wenst de eerste twee leden van de voorgestelde § 1 te wijzigen.

De minister gaat hiermee niet akkoord. Inderdaad is de logica van het wetsvoorstel hier zoek. «Onverminderd de juridische bijstand voorzien in andere wetten of in decreten, wordt de minderjarige bijgestaan door «een advocaat.» Het wetsvoorstel heeft immers tot doel aan de minderjarige een specifieke

dans toute procédure judiciaire ou administrative le concernant, ou touchant à son intérêt.

L'oratrice, qui a d'ailleurs déposé un amendement en ce sens, souhaite en tout état de cause être certaine qu'on ne soit pas en deçà de l'aide juridique actuelle.

Mme de Bethune plaide en faveur d'une position de compromis.

À cet effet, l'oratrice se dit prête soit à maintenir le § 2 tel quel, soit à le limiter au cas de l'intervention et de l'audition, mais pas à le supprimer.

Mme Kaçar insiste sur le fait que le § 2 de l'article 2 de l'amendement du gouvernement est important et nécessaire.

Comme il prévoit, dans le chef du mineur, une faculté de se faire assister et non une obligation, comme c'est le cas dans le § 1er, il n'y aura pas «surjudiciarisation».

L'intervenante souhaite encore insister sur l'importance de l'assistance des mineurs par un avocat des jeunes dans les procédures administratives.

Mme de T' Serclaes et consorts déposent un amendement de compromis, à savoir l'amendement n° 120 (doc. Sénat, n° 2-256/9), sous-amendement à l'amendement n° 103 du gouvernement.

Le ministre ne peut pas admettre qu'on limite la qualité de partie à l'intervention et à l'audition. Qu'en est-il de l'enfant qui prend l'initiative d'engager une procédure? De plus, l'enfant qui est entendu n'a pas la qualité de partie à l'instance (article 931 du Code judiciaire).

Mme de T' Serclaes précise que la «qualité de partie» n'est assortie d'aucune limite. Son amendement vise les situations dans lesquelles un enfant est partie à l'instance, intervient ou est entendu. Ce qui semble refléter l'opinion de la commission.

Les amendements nos 110 et 111 de Mme de T' Serclaes et l'amendement n° 115 de M. Galand sont retirés au profit de l'amendement n° 120.

L'amendement n° 119 de Mme Nyssens (doc. Sénat n° 2-256/9) tend à modifier les deux premiers alinéas du § 1er proposé.

Le ministre est opposé à cet amendement. En effet, celui-ci ne tient pas compte de la logique de la proposition de loi: « Sans préjudice de l'aide juridique prévue dans d'autres lois ou dans des décrets, le mineur est assisté par «un avocat ... » La proposition de loi a en effet pour but d'offrir au mineur une

bescherming te bieden door hem een jeugdadvocaat toe te wijzen. Indien het amendement wordt aangenomen, heeft ook artikel 3 geen enkel nut. De advocaat moet specifieke vereisten hebben en opgeleid zijn om met minderjarigen te spreken. Er moet hem een jeugdadvocaat worden toegewezen, tenzij hij een andere advocaat kiest.

De woorden «in elke stand van het geding» zijn overbodig.

Mevrouw Nyssens wijst op een probleem binnen het amendement nr. 120, meer bepaald over de woorden «behoudens andersluidende bepalingen». Dit betekent dat, van zodra een andere wet bestaat, deze laatste zal worden toegepast. Het wetsvoorstel stelt dus niet de algemene regel in. Dit is niet noodzakelijk in het voordeel van de minderjarige.

Spreekster dient amendement nr. 123 in dat het woord «andersluidende» vervangt door de woord «gunstiger».

De minister kan hiermee instemmen, hoewel niet duidelijk is wie zal uitmaken wat voordeliger is voor het kind. In principe is het aan de wetgever uit maken wat voordeliger is voor het kind. Het woord «gunstiger» vindt men wel reeds terug in andere teksten, echter voornamelijk in verdragen.

Spreekster verwijst ook naar het amendement nr. 106 van mevrouw Taelman dat de instelling van jeugdadvocaten in het gerechtelijk wetboek opneemt. Dit zal ervoor zorgen dat dit de algemene regel wordt.

De heer Mahoux kan niet akkoord gaan met de verantwoording van het amendement nr. 123: «Zonder deze verduidelijking schiet het wetsvoorstel zijn doel voorbij.» Hij heeft echter geen principieel bezwaar tegen de voorgestelde tekst.

Mevrouw Taelman sluit zich hierbij aan. Zij verwijst bijvoorbeeld naar artikel 53 van het Europees verdrag, waarin gelijkaardige bewoordingen zijn opgenomen; er is echter wel een verschil. De interpretatie van het Europees verdrag wordt immers door één Europees Hof verzorgd. Hier kunnen bij de interpretatie door verschillende rechtbanken wel problemen rijzen.

Tevens moet de minderjarige kunnen beslissen afstand te doen van de bijstand van een jeugdadvocaat, en bijvoorbeeld een vertrouwenspersoon te verkiezen in het kader van de jeugdbescherming.

De heer Galand dient amendement nr. 122 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9, subamendement op amendement nr. 120).

Dit amendement strekt ertoe de woorden «de toegewezen advocaat» te vervangen door de woorden «de rechter voor wie het geschil aanhangig is» en de woorden «aan de rechter voor wie het geschil aanhangig is» te doen vervallen.

De minister kan hiermee instemmen.

protection spécifique en lui commettant un avocat des mineurs. Voter cet amendement reviendrait à priver l'article 3 de tout effet utile. L'avocat doit remplir des conditions précises et avoir suivi une formation qui lui apprend à déléguer avec les mineurs. Le mineur se voit commettre un avocat des mineurs, sauf s'il en choisit un autre.

Les mots «à chaque étape de la procédure» sont superflus.

Mme Nyssens détecte un problème dans l'amendement n° 120, à savoir celui posé par les mots «sauf dispositions contraires». Cela veut dire que dès l'instant où il existe une autre loi, c'est cette dernière qui sera appliquée. La proposition de loi ne fixe donc pas la règle générale. Ce qui n'est pas forcément favorable au mineur.

L'intervenante dépose l'amendement n° 123 qui remplace le mot « contraires » par les mots « plus favorables prévues ».

Le ministre peut marquer son accord sur cet amendement bien que l'on aperçoive mal qui déterminera ce qui est plus favorable à l'enfant. C'est en principe au législateur qu'il appartient de le faire. Les mots «plus favorable prévues» figurent déjà dans d'autres textes, mais surtout dans des traités.

L'intervenant renvoie aussi à l'amendement n° 106 de Mme Taelman, qui vise à insérer dans le Code judiciaire la disposition instituant l'avocat des mineurs, en faisant ainsi la règle générale.

M. Mahoux ne peut marquer son accord sur la justification de l'amendement n° 123: «À défaut de cette précision, l'objectif de la proposition de loi est réduit à néant.» Il n'a cependant aucune objection de principe au texte proposé.

Mme Taelman se rallie à ce point de vue. Elle renvoie par exemple à l'article 53 du traité européen dont la formulation est similaire, à une différence près. L'interprétation du traité européen est en effet assurée par une seule et unique Cour européenne, tandis qu'ici, des problèmes se posent du fait que plusieurs tribunaux peuvent donner chacun leur interprétation.

Le mineur doit aussi pouvoir décider de renoncer à l'assistance d'un avocat des mineurs et lui préférer, par exemple, une personne de confiance dans le cadre de la protection de la jeunesse.

M. Galand dépose l'amendement n° 122 (doc. Sénat, n° 2-256/9, sous-amendement à l'amendement n° 120)

Cet amendement vise à remplacer les mots «l'avocat attribué» par «le juge saisi du litige» et à supprimer les mots «au juge saisi du litige et».

Le ministre marque son accord sur cet amendement.

Amendement nr. 121 van mevrouw Nyssens (stuk Senaat, nr. 2-256/9, subamendement op amendement nr. 103) strekt ertoe de voorgestelde § 2 te vervangen als volgt: «de bepalingen van § 1 zijn van toepassing in geval van tussenkomst of van verhoor van de minderjarige in elke gerechtelijke of administratieve rechtspleging die hem betreft of aanbelangt».

Spreekster verwijst naar haar amendement nr. 76 met dezelfde strekking. Zij wenst een parallelisme te behouden tussen de §§ 1 en 2. De woorden in «elke gerechtelijke of administratieve rechtspleging die hem betreft of aanbelangt» (zie amendement nr. 120), verwijzen zowel naar procedures waarbij de minderjarige partij is als naar procedures waarbij hij geen partij is.

De minister onderstreept dat § 1 de situatie betreft waarbij de minderjarige partij is. Deze is ook partij als hij tussenkomt. Wat echter indien de jongere het initiatiefrecht neemt over de toegang tot zijn rechten (bijvoorbeeld ook als hij advies inwint over zijn rechten)? Ook dan is gespecialiseerde rechtsbijstand nodig.

Mevrouw de Bethune c.s. dienen amendement nr. 125 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9, subamendement op amendement nr. 120) met betrekking tot de strijdigheid van belangen. De minister stemt hiermee in.

De regering dient amendement nr. 128 in (stuk Senaat, nr. 2-256/10) dat amendement nr. 120 subamendeert in die zin dat de woorden «waarin hij tussenkomt of in het kader van zijn verhoor» vervallen. Wanneer de minderjarige tussenkomt is hij immers partij in het geding. Met betrekking tot het horen van de minderjarige, meent spreker dat deze ook onder vier ogen, moeten kunnen worden gehoord door de rechter. Tevens wordt een § 3 ingevoegd die bepaalt dat de rechtspleging wordt geschorst tot de minderjarige door een advocaat wordt bijgestaan. Deze bepaling geldt zowel voor de § 1 als voor § 2.

Mevrouw Nyssens dient amendement nr. 132 in (stuk Senaat, nr. 2-256/10, subamendement op amendement nr. 120) dat ertoe strekt in artikel 2, in het eerste lid van de voorgestelde § 1, de woorden «behoudens andersluidende bepalingen in wetten of decreten» te vervangen door de woorden «onverminderd specifieke, gunstigere bepalingen in andere wetten of decreten». Zij verwijst naar de vroegere bespreking.

De minister verwijst naar amendement nr. 123 van mevrouw Nyssens, waarvan hij de formulering verkiest. Spreker kan in principe akkoord gaan, maar vertoont toch enige terughoudendheid over de interpretatie van deze bepaling. In de vorige bespreking werd reeds de vraag opgeworpen wie zou oordelen over welke bepaling de gunstigste is. Spreker is er zich wel van bewust dat bepaalde internationaal verdragrechtelijke teksten deze bepaling opnemen. Normaal

L'amendement n° 121 de Mme Nyssens (doc. Sénat, n° 2-256/9, sous-amendement à l'amendement n° 103) vise à remplacer le § 2 proposé par ce qui suit: «les dispositions du § 1er sont d'application en cas d'intervention ou d'audition du mineur dans toute procédure judiciaire ou administrative le concernant ou touchant à son intérêt».

L'intervenante renvoie à son amendement n° 76, de même portée. Elle souhaite conserver un parallélisme entre les §§ 1er et 2. Les mots «toute procédure judiciaire ou administrative le concernant ou touchant à son intérêt» (voir l'amendement n° 120) font référence aussi bien aux procédures auxquelles le mineur est partie qu'à celles auxquelles il n'est pas partie.

Le ministre souligne que le § 1er concerne la situation dans laquelle le mineur est partie à l'instance. Il est également partie lorsqu'il intervient. Mais qu'en est-il si le jeune prend une initiative relative à l'exercice de ses droits (par exemple s'il demande un avis sur ses droits)? Une assistance judiciaire spécialisée est également nécessaire dans ce cas.

Mme de Bethune et consorts déposent l'amendement n° 125 (doc. Sénat n° 2-256/9, sous-amendement à l'amendement n° 120) relatif aux conflits d'intérêts.

Le gouvernement dépose l'amendement n° 128 (doc. Sénat, n° 2-256/10) qui sous-amende l'amendement n° 120 en ce sens qu'il supprime les mots «dans laquelle il intervient ou dans le cadre de son audition». Si le mineur intervient, il est en effet partie au litige. S'agissant de l'audition du mineur, l'intervenant considère que le mineur doit aussi pouvoir être entendu par le juge en aparté. En outre, un paragraphe 3 est inséré qui dispose que la procédure est suspendue jusqu'à ce que le mineur soit assisté par un avocat. Cette disposition vaut tant pour le § 1er que pour le 2.

Mme Nyssens dépose l'amendement n° 132 (doc. Sénat, n° 2-256/10, sous-amendement à l'amendement n° 120) qui vise à remplacer, à l'alinéa 1er du § 1er proposé, les mots «Sauf dispositions contraires dans les lois ou les décrets» par les mots «Sans préjudice de dispositions spécifiques plus favorables prévues dans d'autres lois ou dans des décrets». Elle renvoie à la discussion antérieure.

Le ministre fait référence à l'amendement n° 123 de Mme Nyssens, dont il préfère la formulation. Il peut en principe y souscrire, mais émet certaines réserves quant à l'interprétation de cette disposition. Dans la discussion qui précède, on a déjà soulevé la question de savoir qui apprécierait quelle disposition est la plus favorable. L'intervenant est bien conscient que cette disposition figure dans le texte de certaines conventions internationales. C'est normalement au législa-

gezien komt het de wetgever, en niet de rechter toe, te bepalen welke regel van toepassing is.

Amendement nr. 133 van mevrouw Nyssens is subsidiair ten opzichte van het vorige amendement en voegt na het woord «decreten», de woorden «in zover die hem evenveel of meer rechten verlenen» in.

De minister verkiest de eerste formulering die duidelijker lijkt.

Amendement nr. 134 van dezelfde indienster wenst te vermelden dat de verschillende gevallen opgesomd in het eerste lid van de voorgestelde § 1, duidelijk van elkaar moeten worden onderscheiden (tussenkost, horen en partij). Aldus vervangt het amendement de woorden «partij is» door de woorden «partij is of».

Mevrouw de T' Serclaes gaat hiermee akkoord.

De minister kan hiermee akkoord gaan, uiteraard in de mate dat amendement nr. 128 van de regering zou worden verworpen. Mevrouw Nyssens dient amendement nr. 135 in (stuk Senaat, nr. 2-256/10, subamendement op amendement nr. 125) dat ertoe strekt het woord «reeds» te doen vervallen, dat overbodig lijkt en verwarring kan scheppen.

Mevrouw de Bethune en de minister gaan akkoord met dit amendement. Mevrouw Nyssens dient amendement nr. 136 in (stuk Senaat, nr. 2-256/10, subamendement op amendement nr. 120) dat tot doel heeft ruimer te preciseren wie de aanwijzing van een jeugdadvocaat kan vragen wanneer de minderjarige geen advocaat heeft. Naast de rechter en het openbaar ministerie, biedt het amendement ook «elke belanghebbende» de mogelijkheid dit verzoek te formuleren.

De minister kan niet instemmen met het amendement. Elke persoon kan hier op de proppen komen (bijvoorbeeld grootouders) en kan de rust in de families verstoren. Tevens zou dit ertoe verplichten telkens na te gaan of er geen strijdigheid van belangen bestaat.

Mevrouw Nyssens wijst op de bestaande lacunes, bijvoorbeeld in administratieve procedures (in het onderwijs).

De minister meent dat het amendement in elk geval te ruim is geformuleerd. Mevrouw Nyssens dient amendement nr. 137 in (stuk Senaat, nr. 2-256/10, subamendement op amendement nr. 120) dat het tweede lid van de voorgestelde § 1 vervangt en duidelijker formuleert. De woorden «wanneer de minderjarige geen advocaat heeft» stichten immers verwarring. Klaarblijkelijk geldt de aanwijzingsprocedure van een advocaat voor minderjarigen voor alle gevallen waarin de minderjarige geen andere advocaat gekozen heeft.

teur, et non au juge, qu'il appartient de déterminer quelle est la règle applicable.

L'amendement n° 133 de Mme Nyssens, qui est subsidiaire à l'amendement précédent, ajoute, à l'alinéa 1er du § 1er proposé, après le mot «décrets» les mots «pour autant que celles-ci lui attribuent autant ou plus de droits».

Le ministre préfère la première formulation, qui paraît plus claire.

L'amendement n° 134 de la même intervenante vise à ce que les différents cas énumérés à l'alinéa 1er du § 1er proposé soient clairement distingués les uns des autres (intervention, audition ou partie). L'amendement vise dès lors à remplacer les mots «est partie» par les mots «est partie ou».

Mme de T' Serclaes se rallie à cette modification.

Le ministre marque son accord à ce sujet, dans la mesure évidemment où l'amendement n° 128 du gouvernement serait rejeté. Mme Nyssens dépose l'amendement n° 135 (doc. Sénat n° 2-256/10, sous-amendement à l'amendement n° 125) visant à supprimer le mot «déjà», qui paraît superflu et peut prêter à confusion.

Mme de Bethune et le ministre se rallient à cet amendement. Mme Nyssens dépose l'amendement n° 136 (doc. Sénat, n° 2-256/10, sous-amendement à l'amendement n° 120), qui vise à préciser plus largement qui peut demander la désignation d'un avocat des mineurs lorsque le mineur n'a pas d'avocat. En plus du juge et du ministère public, l'amendement prévoit que «toute personne intéressée» peut formuler une demande dans ce sens.

Le ministre ne souscrit pas à cet amendement. N'importe qui peut s'amener (par exemple les grands-parents) et troubler la paix des ménages. Cette disposition aurait également pour conséquence que l'on devrait à chaque fois vérifier qu'il n'y a pas d'intérêts contraires en jeu.

Mme Nyssens attire l'attention sur les lacunes existantes, par exemple dans les procédures administratives (dans l'enseignement).

Le ministre estime en tout cas que la formulation de l'amendement est trop large. Mme Nyssens dépose l'amendement n° 137 (doc. Sénat, n° 2-256/10, sous-amendement à l'amendement n° 120), tenant à remplacer et à formuler plus clairement l'alinéa 2 du § 1er proposé. Les mots «Lorsque le mineur n'a pas d'avocat» prêtent en effet à confusion. Il semble que la procédure de désignation d'un avocat des jeunes intervient dans tous les cas où le mineur n'a pas fait choix d'un autre avocat.

De minister heeft geen bezwaar tegen deze nieuwe formulering op zich, maar uit zijn voorbehoud ten opzichte van de woorden «elke belanghebbende» (*cf. supra*).

Mevrouw Nyssens dient amendement nr. 138 in (stuk Senaat, nr. 2-256/10, subamendement op amendement nr. 120) dat bepaalt dat de vordering wordt geschorst tot de minderjarige door een advocaat wordt bijgestaan.

De minister stelt voor deze bepaling op te nemen in een afzonderlijke § 3. Deze bepaling zou best gelden, zowel ten aanzien van § 1 als ten aanzien van § 2. Nochtans verwijst spreker naar de mogelijke misbruiken door deze mogelijkheid de procedures eindeloos te vertragen. In de toekomst zouden verdragingsmaatregelen wel beboet kunnen worden.

Mevrouw de T' Serclaes meent dat het de bestaande praktijk is de vordering te schorsen tot een advocaat is aangewezen. Moet deze bepaling dan uitdrukkelijk worden opgenomen?

Mevrouw Nyssens meent van wel. Het gaat niet op dit te laten afhangen van de goodwill van de ene of andere magistraat. Men moet alles in het werk stellen om het doel van het wetsvoorstel te bewerkstelligen.

Mevrouw Nyssens dient amendement nr. 140 in (stuk Senaat, nr. 2-256/10, subamendement op amendement nr. 120), dat ertoe strekt in het eerste lid van de voorgestelde § 2, na de woorden «op eenvoudig verzoek» de woorden «in het kader van de juridische eerste- en tweedelijnsbestand bedoeld in de artikelen nrs. 508/5 tot 508/18 van het Gerechtelijk Wetboek» in te voegen. Er moet worden verduidelijkt welke gevallen worden bedoeld.

De minister stemt in met de in het amendement vervatte filosofie (zie toelichting), maar meent dat deze bepaling niet uitdrukkelijk in de wet moet worden opgenomen. Tevens kan deze verengend zijn. Men moet zich niet beperken tot de situaties die thans in het Gerechtelijk Wetboek zijn opgenomen.

Mevrouw Nyssens dient amendement nr. 141 in (stuk Senaat, nr. 2-256/10, subamendement op amendement nr. 120), dat de woorden «elke belanghebbende» invoegt (zie de amendementen nrs. 136 en 137).

Stemmingen

Het subamendement nr. 135 van mevrouw Nyssens wordt aangenomen met 8 stemmen bij 1 onthouding.

De subamendementen nrs. 121 en 123 van dezelfde indiënster vervallen.

Subamendementen nrs. 125 van mevrouw de Bethune en 122 van de heer Galand worden eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden. Het sub-

Le ministre ne s'oppose pas à cette nouvelle formulation en soi, mais émet des réserves sur les mots «toute personne intéressée» (*cf. supra*).

Mme Nyssens dépose l'amendement n° 138 (doc. Sénat, n° 2-256/10, sous-amendement à l'amendement n° 120), qui précise que l'action est suspendue jusqu'à ce que le mineur soit assisté d'un avocat.

Le ministre propose d'inclure cette disposition dans un § 3 distinct. Il serait préférable qu'elle s'applique tant au § 1er qu'au § 2. L'intervenant souligne toutefois que cette possibilité de ralentir à l'infini les procédures peut éventuellement donner lieu à des abus. À l'avenir, les manœuvres dilatoires pourraient bien être suivies d'amendes.

Mme de T' Serclaes estime que la pratique actuelle consiste à suspendre l'action jusqu'à ce qu'un avocat ait été désigné. Ne faudrait-il dès lors pas prévoir cette disposition explicitement dans le texte?

Mme Nyssens est de cet avis. Il est inconcevable de faire dépendre la suspension de la bonne volonté de l'un ou l'autre magistrat. Il faut tout faire pour arriver à réaliser l'objectif de la proposition de loi.

Mme Nyssens dépose l'amendement n° 140 (doc. Sénat, n° 2-256/10, sous-amendement à l'amendement n° 120), visant à insérer, à l'alinéa 1er du § 2 proposé, après les mots «sur simple requête», les mots «, dans le cadre de l'aide juridique de première et de seconde ligne visée aux articles 508/5 à 508/18 du Code judiciaire,». Il convient de préciser quels cas l'on vise.

Le ministre se rallie à la philosophie qui sous-tend l'amendement (voir la justification), mais estime que cette disposition ne doit pas figurer explicitement dans la loi. Elle peut aussi avoir un effet restrictif. Il ne faut pas se limiter aux situations qui sont actuellement prévues par le Code judiciaire.

Mme Nyssens dépose l'amendement n° 141 (doc. Sénat, n° 2-256/10, sous-amendement à l'amendement n° 120), qui vise à insérer les mots «de toute personne intéressée» (voir les amendements n°s 136 et 137).

Votes

Le sous-amendement n° 135 de Mme Nyssens est adopté par 8 voix et 1 abstention.

Les sous-amendements n°s 121 et 123 de la même auteur deviennent sans objet.

Les sous-amendements n°s 125 de Mme de Bethune et 122 de M. Galand sont adoptés à l'unanimité des 9 membres présents. Le sous-amendement n° 128 du

amendement nr. 128 van de regering wordt verworpen met 5 tegen 2 stemmen bij 1 onthouding.

Het subamendement nr. 132 van mevrouw Nyssens wordt verworpen met 6 tegen 2 stemmen bij 1 onthouding.

Het subamendement nr. 133 van mevrouw Nyssens wordt ingetrokken.

Het subamendement nr. 134 van mevrouw Nyssens wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Het subamendement nr. 136 van mevrouw Nyssens wordt verworpen met 7 tegen 2 stemmen.

De subamendementen nrs. 137 en 141 van mevrouw Nyssens worden verworpen met 7 tegen 2 stemmen.

De subamendementen nrs. 138 en 140 van mevrouw Nyssens worden verworpen met 8 stemmen bij 1 onthouding.

Subamendement nr. 120A van de dames de T' Serclaes en Taelman wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Subamendement nr. 120B wordt aangenomen met 8 stemmen bij 1 onthouding.

Het amendement nr. 103A van de regering, als gesubamendeerd, wordt eenparig aangenomen door 9 aanwezige leden.

Het amendement nr. 103B van de regering, als gesubamendeerd, wordt aangenomen met 8 stemmen bij 1 onthouding.

De subamendementen nrs. 110 en 111 van mevrouw de T' Serclaes worden ingetrokken.

Het subamendement nr. 113 van mevrouw Kaçar vervalt.

Het subamendement nr. 115 van de heer Galand vervalt.

Het subamendement nr. 119 van mevrouw Nyssens vervalt.

De amendementen nrs. 96 en 97 van mevrouw de Bethune vervallen.

De amendementen nrs. 60 tot 76 van mevrouw Nyssens vervallen.

De amendementen nrs. 98 en 100 van mevrouw de T' Serclaes vervallen.

Het amendement nr. 104 van de heer Galand vervalt.

§§ 3 en 4

De heer Galand dient amendement nr. 116 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9) ter schrapping van § 3. Er kan

gouvernement est rejeté par 5 voix contre 2 et 1 abstention.

Le sous-amendement n° 132 de Mme Nyssens est rejeté par 6 voix contre 2 et 1 abstention.

Le sous-amendement n° 133 de Mme Nyssens est retiré.

Le sous-amendement n° 134 de Mme Nyssens est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Le sous-amendement n° 136 de Mme de Nyssens est rejeté par 7 voix contre 2.

Les sous-amendements nos 137 et 141 de Mme Nyssens sont rejetés par 7 voix contre 2.

Les sous-amendements n°s 137 et 141 de Mme Nyssens sont rejetés par 8 voix et 1 abstention.

Les sous-amendement n° 120A de Mmes de T' Serclaes et Taelman est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Le sous-amendement n° 120B est adopté par 8 voix et 1 abstention.

L'amendement n° 103A du gouvernement, tel que sous-amendé, est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

L'amendement n° 103B du gouvernement, tel que sous-amendé, est adopté par 8 voix et 1 abstention.

Les sous-amendements n°s 110 et 111 de Mme de T' Serclaes sont retirés.

Le sous-amendement n° 113 de Mme Kaçar devient sans objet.

Le sous-amendement n° 115 de M. Galand devient sans objet.

Le sous-amendement n° 119 de Mme Nyssens devient sans objet.

Les amendements n°s 96 et 97 de Mme de Bethune deviennent sans objet.

Les amendements n°s 60 à 76 de Mme Nyssens deviennent sans objet.

Les amendements 98 et 100 de Mme de T' Serclaes deviennent sans objet.

L'amendement n° 104 de M. Galand devient sans objet.

§§ 3 et 4

M. Galand dépose l'amendement n° 116 (doc. Sénat, n° 2-256/9) qui vise à supprimer le § 3. On peut

worden verwezen naar amendement nr. 93 van mevrouw Taelman (stuk Senaat, nr. 2-256/8) en amendement nr. 102 van mevrouw Nyssens (stuk Senaat, nr. 2-256/8), die hetzelfde voorwerp hebben.

De amendementen nrs. 102 en 116 worden ingetrokken, alsook de subsidiaire amendementen nrs. 77 en 78 van mevrouw Nyssens.

De heer Galand dient amendement nr. 117 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9) ter schrapping van § 4.

Deze paragraaf lijkt hem overbodig. Uiteraard verdedigt de jeugdadvocaat de belangen van de minderjarige op onafhankelijke wijze en verleent hij hem juridische bijstand. Bovendien lijkt het laatste zinsdeel «is de vertolker van zijn mening» niet helemaal correct.

Mevrouw Nyssens dient amendement nr. 79 in (stuk Senaat, nr. 2-256/8). Dit strekt ertoe § 4 aan te vullen met een lid dat bepaalt dat de advocaat die een minderjarige bijstaat of vertegenwoordigt geen andere partij mag bijstaan of vertegenwoordigen in het geding.

Dit artikel biedt een bijkomende concrete waarborg met betrekking tot de onafhankelijkheid van de advocaat van de minderjarige.

De minister verwijst naar artikel 2, § 1, zoals voorgesteld in het amendement nr. 103, en naar artikel 2, § 4 van de tekst van het voorstel. Hier staan voldoende garanties ingeschreven om de strijdigheid van belangen tegen te gaan.

Amendement nr. 80 van mevrouw Nyssens strekt ertoe het woord «jeunes» te vervangen door het woord «mineurs».

Amendement nr. 81 van mevrouw Nyssens strekt ertoe dit artikel aan te vullen met een § 5, dat de concrete invulling biedt van het principe van de onafhankelijkheid van de advocaat. De hier opgelegde verplichting komt uit de wet op de jeugdbescherming. Tevens wijst spreekster op het onderscheid tussen de vertegenwoordiging van de minderjarige (door zijn wettelijke vertegenwoordigers — vaak door de voogd *ad hoc*) en de vertegenwoordiging van de minderjarige die zelf partij is in een geding. Deze beide gevallen worden te veel door elkaar gehaald.

De minister verwijst naar § 4. Daar wordt duidelijk gesteld dat de jeugdadvocaat de minderjarige verdedigt op onafhankelijke wijze. Als men dit principe wil onderlijnen, doet men er goed aan deze paragraaf niet te doen vervallen.

De heer Mahoux meent dat de deontologische code van de advocaat voldoende waarborgen biedt. Het lijkt hem niet noodzakelijk de onafhankelijkheid uitdrukkelijk in de wet in te schrijven.

Mevrouw Kaçar is voorstander van het behoud van § 4. Het is belangrijk te beklemtonen dat de jeugdadvocaat moet kunnen omgaan met de minderjarige.

également renvoyer à l'amendement n° 93 de Mme Taelman (doc. Sénat, n° 2-256/8) et à l'amendement n° 102 de Mme Nyssens (doc. Sénat, n° 2-256/8), dont l'objet est identique.

Les amendements n°s 102 et 116 sont retirés, ainsi que les amendements subsidiaires n°s 77 et 78 de Mme Nyssens.

M. Galand dépose l'amendement n° 117 (doc. Sénat, n° 2-256/9) qui vise à supprimer le § 4.

Ce paragraphe lui semble superflu. Il va de soi que l'avocat des jeunes défend de manière indépendante les intérêts du mineur et qu'il lui fournit une aide juridique. En outre, le dernier membre de phrase «et exprime les opinions de celui-ci» ne lui semble pas totalement correct.

Mme Nyssens dépose l'amendement n° 79 (doc. Sénat, n° 2-256/8). Cet amendement vise à compléter le § 4 par un alinéa qui dispose que l'avocat qui assiste ou représente un mineur ne peut assister ou représenter une autre partie à la procédure.

Cet article apporte une garantie concrète supplémentaire en ce qui concerne l'indépendance de l'avocat du mineur.

Le ministre renvoie à l'article 2, § 1er, tel que proposé dans l'amendement n° 103 du gouvernement, et à l'article 2, § 4, du texte de la proposition. Ceux-ci contiennent suffisamment de garanties pour éviter le conflit d'intérêts.

L'amendement n° 80 de Mme Nyssens vise à remplacer le mot «jeunes» par le mot «mineur».

L'amendement n° 81 de Mme Nyssens vise à compléter cet article par un § 5, qui concrétise le principe de l'indépendance de l'avocat. L'obligation qu'il impose provient de la loi sur la protection de la jeunesse. En outre, l'intervenante attire l'attention sur la distinction entre la représentation du mineur (par ses représentants légaux — souvent par le tuteur *ad hoc*) et la représentation du mineur qui est lui-même partie à la cause. On confond trop souvent ces deux cas.

Le ministre renvoie au § 4. Celui-ci précise clairement que l'avocat des jeunes défend de manière indépendante les intérêts du mineur. Si on veut souligner ce principe, il serait bon de ne pas supprimer ce paragraphe.

M. Mahoux estime que le code de déontologie de l'avocat offre suffisamment de garanties. Il ne lui semble pas indispensable d'inscrire explicitement l'indépendance dans la loi.

Mme Kaçar estime qu'il faut conserver le § 4. Il est important de souligner que l'avocat des jeunes doit avoir des bons rapports avec le mineur.

Mevrouw Nyssens verwijst naar de hoorzittingen. Er bestaat veel discussie over de rol van de advocaat als woordvoerder van de minderjarige. Bepaalde rechtsleer vindt dat de advocaat de minderjarige moet beschermen en uitmaken wat het meest in zijn belang is. Andere rechtsleer ziet de jeugadvocaat als vertolker van de mening van de minderjarige.

Mevrouw Taelman dient amendement nr. 106 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9) dat het voorstel opneemt in het Gerechtelijk Wetboek (zie ook amendementen nrs. 107 tot 109), in het deel over de rechtsbijstand.

De minister gaat hiermee akkoord. Hij verkiest de woorden «juridische bijstand door jeugadvocaten». Het voorgestelde opschrift zal aldus worden gewijzigd.

Mevrouw Kaçar dient amendement nr. 127 (stuk Senaat, nr. 2-256/10) in, dat ertoe strekt in artikel 2, § 4, de woorden «belangen van de minderjarige» te doen vervallen. De belangen van de minderjarige kunnen soms discrepantie vertonen met wat de minderjarige zelf ervaart en vindt.

De minister kan instemmen met het amendement. De regering vindt het wel belangrijk dat wordt benadrukt dat de jeugadvocaat de minderjarige op onafhankelijke wijze dient te verdedigen, juridische bijstand te verlenen en zijn mening te vertolken. Het lijkt hem evident dat de advocaat de belangen van zijn cliënt verdedigt.

Stemmingen

Het amendement nr. 93 van mevrouw Taelman wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

De amendementen nrs. 77, 78 en 102 van mevrouw Nyssens worden ingetrokken.

Het amendement nr. 116 van de heer Galand wordt ingetrokken.

Het amendement nr. 117 van de heer Galand wordt aangenomen met 6 stemmen tegen 1 stem bij 2 onthoudingen.

De amendementen nrs. 79 en 80 van mevrouw Nyssens vervallen.

Het amendement nr. 127 van mevrouw Kaçar valt.

Het amendement nr. 81 van mevrouw Nyssens wordt verworpen met 7 tegen 2 stemmen.

Het geamendeerde artikel 2 wordt aangenomen met 8 stemmen bij 1 onthouding.

Het amendement nr. 106 van mevrouw Taelman wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Mme Nyssens renvoie aux auditions. On discute beaucoup du rôle de l'avocat en tant que porte-parole du mineur. Selon une certaine doctrine, l'avocat doit protéger le mineur et décider de ce qui est de l'intérêt de celui-ci. Selon une autre partie de la doctrine l'avocat des jeunes doit exprimer l'opinion du mineur.

Mme Taelman dépose l'amendement n° 106 (doc. Sénat, n° 2-256/9) qui vise à intégrer la proposition dans le Code judiciaire (voir également les amendements n°s 107 à 109), dans la partie relative à l'assistance judiciaire.

Le ministre marque son accord. Il préfère la formulation «juridische bijstand door jeugadvocaten». On modifiera donc ainsi l'intitulé proposé.

Mme Kaçar dépose l'amendement n° 127 (doc. Sénat, n° 2-256/10), qui vise à remplacer, au § 4 de l'article 2, les mots «les intérêts du» par le mot «le». Il peut parfois y avoir une dissonance entre les intérêts du mineur et ce que lui-même ressent et pense.

Le ministre approuve l'amendement. Le gouvernement estime important de souligner que l'avocat des jeunes doit défendre le mineur de manière indépendante, lui fournir une assistance juridique et exprimer ses opinions. Il lui semble aller de soi que l'avocat défende les intérêts de son client.

Votes

L'amendement n° 93 de Mme Taelman est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Les amendements n°s 77, 78 et 102 de Mme Nyssens sont retirés.

L'amendement n° 116 de M. Galand est retiré.

L'amendement n° 117 de M. Galand est adopté par 6 voix contre 1 et 2 abstentions.

Les amendements n°s 79 et 80 de Mme Nyssens deviennent sans objet.

L'amendement n° 127 de Mme Kaçar devient sans objet.

L'amendement n° 81 de Mme Nyssens est rejeté par 7 voix contre 2.

L'article 2 amendé est adopté par 8 voix et 1 abstention.

L'amendement n° 106 de Mme Taelman est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Artikel 2bis

Mevrouw Nyssens dient amendement nr. 82 in (stuk Senaat, nr. 2-256/8), dat bevestigt dat de minderjarigen recht hebben op volledige en aangepaste informatie over de rechten die hen zijn toegekend overeenkomstig de artikelen 1 en 2. Deze voorlichting komt tegemoet aan het probleem van de rechtstoegang.

De minister vreest dat het ten laste leggen van de kosten verbonden aan het verstrekken van deze informatie aan de Staat niet in goede aarde zal vallen bij de minister van Begroting. Het is aan de NGO's, het Kinderrechtencommissariaat, de scholen, enz. deze informatieplicht op zich te nemen. Ook de Nationale Commissie voor de rechten van het kind die binnenkort zal worden opgericht, moet deze taak van sensibilisering op zich nemen.

De heer Mahoux heeft de indruk dat deze taak van informatie veeleer een opdracht van de gemeenschappen vormt. Spreker meent dat de sensibilisering deel uitmaakt van de vorming en de opleiding, wat duidelijk een bevoegdheid is van de gemeenschap.

Mevrouw Nyssens vraagt hoever het juist staat met de oprichting van de Nationale Commissie van de rechten van het kind. Tevens wenst zij de budgettaire implicaties te kennen van voorliggend voorstel.

De minister meldt dat de Nationale Commissie van de rechten van het kind een budgettaire implicatie heeft van 8 miljoen frank. De Federale Staat is niet enthousiast om dit geheel ten laste te nemen omdat er in de gemeenschappen reeds gelijkaardige initiatieven bestaan (zie Kinderrechtencommissariaat). De Franse Gemeenschap en het Brussels Gewest akkoord een bijdrage te leveren. De Vlaamse Gemeenschap niet omdat zij van oordeel is reeds voldoende tot kinderrechten bij te dragen.

Wat de implicaties betreft van voorliggend voorstel, herhaalt de minister dat de minister van Begroting akkoord gaat de kosten van bijstand door jeugdadvocaten ten laste te nemen, behalve wat betreft de vorming van de advocaat (zie regeringsamendementen).

Mevrouw Nyssens dient amendement nr. 143 in (stuk Senaat, nr. 2-256/10, subamendement op amendement nr. 82), dat het laatste lid doet vervallen. Er wordt verwezen naar de vorige besprekingen, waarbij de minister had opgemerkt dat de minister van Begroting niet zou akkoord gaan met het ten laste nemen van de kosten van informatie door de Staat.

De minister voegt eraan toe dat het de NGO's, de kinderrechtencommissarissen, de VZW's, de scholen en de op te richten Nationale Commissie voor de rechten van het kind toekomt de jeugd te sensibiliseren over de bedoelingen van voorliggende wet. De taak van informatie behoort niet tot de Staat.

Article 2bis

Mme Nyssens dépose l'amendement n° 82 (doc. Sénat, n° 2-256/8), qui confirme que les mineurs ont le droit de recevoir une information complète et adaptée sur les droits qui leur sont reconnus aux articles 1er et 2. Cette information vise à apporter une réponse au problème de l'accès à la justice.

Le ministre craint que le ministre du Budget n'apprecie que l'on mette à charge de l'État le coût de cette information. Ce devoir d'information revient aux ONG, au Commissariat aux droits de l'enfant, aux écoles, etc. La Commission nationale des droits de l'enfant, qui sera créée bientôt, devra également assumer cette mission de sensibilisation.

M. Mahoux a l'impression que cette mission d'information incombe plutôt aux communautés. Il considère que la sensibilisation fait partie de la formation, qui est clairement une compétence de la communauté.

Mme Nyssens demande où en est exactement la création de la Commission nationale des droits de l'enfant. Elle désire également connaître les implications budgétaires de la proposition en discussion.

Le ministre répond que la Commission nationale des droits de l'enfant représente une incidence budgétaire de 8 millions de francs. L'État fédéral n'est guère disposé à prendre en charge la totalité de ce montant, parce qu'il existe déjà des initiatives de ce genre dans les communautés (cf. le Commissariat aux droits de l'enfant). La Communauté française et la Région bruxelloise acceptent de fournir une contribution. Non la Communauté flamande, car elle estime contribuer déjà suffisamment aux droits des enfants.

Quant aux implications de la proposition en discussion, le ministre répète que le ministre du Budget accepte de prendre en charge le coût de l'assistance des avocats de mineurs, sauf en ce qui concerne la formation de l'avocat (voir les amendements gouvernementaux).

Mme Nyssens dépose l'amendement n° 143 (doc. Sénat, n° 2-256/10, sous-amendement à l'amendement n° 82), qui vise à supprimer le dernier alinéa. Elle renvoie aux discussions précédentes, au cours desquelles le ministre avait indiqué que le ministre du Budget n'accepterait pas que l'État prenne en charge le coût de l'information.

Le ministre ajoute que c'est aux ONG, aux commissaires aux droits de l'enfant, aux ASBL, aux écoles et à la Commission nationale des droits de l'enfant, à créer, qu'il appartient de sensibiliser les jeunes aux objectifs de la loi proposée. La mission d'information n'incombe pas à l'État.

Stemmingen

Het amendement nr. 82 van mevrouw Nyssens wordt verworpen met 7 tegen 2 stemmen.

Het amendement nr. 143 van mevrouw Nyssens wordt verworpen met 6 stemmen tegen 1 stem bij 2 onthoudingen.

Artikel 3

De heren Istasse en Mahoux dienen amendement nr. 92 in (stuk Senaat, nr. 2-256/8), dat ertoe strekt het voorgestelde artikel te vervangen. Het oude 2° vervalt aangezien het weinig realistisch is te bepalen in hoeverre iemand bekwaam is om met kinderen te praten. Tevens benadrukt de *Conférence des barreaux francophones et germanophone* dat moet worden vermeden een aparte categorie van advocaten te creëren. De *Conférence des barreaux francophones et germanophone* meent ook dat de balie waartoe de advocaat behoort beter in staat is te beoordelen of de advocaat beschikt over de grondige kennis en de permanente opleiding die van hem wordt verwacht.

De minister blijft het belangrijk vinden dat de jeugdadvoocaat de nodige vaardigheid moet hebben om met kinderen te praten.

De heer Galand meent dat dit niet met zoveel woorden in de wet dient te worden ingeschreven. Men eist ook niet van een advocaat van een volwassene dat hij de nodige communicatievaardigheid bezit. Dit spreekt voor zich. Het door de heer Istasse voorgestelde 2° lijkt hem beter.

De minister onderstreept dat de advocaat een zin moet hebben voor nuance. Hij verwijst ook naar amendement nr. 114 van mevrouw Kaçar (stuk Senaat, nr. 2-256/9) dat het woord «bemiddelingstechnieken» invoegt in het 3°. Ook de bemiddelaar heeft meestal de nodige zin voor nuances.

Spreker meent dat het nazicht van de bekwaamheid best niet wordt gelaten aan elke balie. Best wordt hierover geoordeeld door de regionale Ordes.

Spreker verwijst naar de tussenkomsten van de minister als opgenomen in het commissieverslag in eerste lezing, blz. 68, laatste lid, en blz. 70.

De minister herhaalt, uit eigen ervaring, dat de balies geen belangstelling tonen voor de problematiek van minderjarigen en hun verdediging. Men mag niet vergeten dat deze problematiek financieel niet interessant is en ook geen deuren opent voor een carrière.

Mevrouw de Bethune vraagt wat juist *de ratio* is van de auteurs van het amendement om de beoordeling over te laten aan de lokale balies. Dit zal immers

Votes

L'amendement n° 82 de Mme Nyssens est rejeté par 7 voix contre 2.

L'amendement n° 143 de Mme Nyssens est rejeté par 6 voix contre 1 et 2 abstentions.

Article 3

MM. Istasse et Mahoux déposent l'amendement n° 92 (doc. Sénat, n° 2-256/8) visant à remplacer l'article proposé. L'ancien 2° est supprimé parce qu'il n'est guère réaliste de déterminer l'aptitude à parler à un enfant. La Conférence des barreaux francophones et germanophone souligne également qu'il faut éviter de créer une catégorie d'avocats à part. La Conférence des barreaux francophones et germanophone considère en outre que le barreau dont relève l'avocat est mieux placé qu'elle pour apprécier si l'avocat justifie d'une connaissance approfondie et de la formation permanente qu'on lui demande.

Le ministre continue de trouver important que l'avocat des mineurs ait l'aptitude requise pour parler à des enfants.

M. Galand estime que cela ne doit pas être inscrit aussi littéralement dans la loi. On n'exige pas non plus de l'avocat d'un adulte qu'il possède l'aptitude requise pour communiquer. C'est une chose qui va de soi. Le 2° proposé par M. Istasse lui paraît meilleur.

Le ministre souligne que l'avocat doit avoir le sens de la nuance. Il renvoie également à l'amendement n° 114 de Mme Kaçar (doc. Sénat, n° 2-256/9), qui insère au 3° les notions de «techniques de médiation». Le plus souvent, le médiateur possède, lui aussi, le sens des nuances nécessaire.

L'intervenant estime qu'il est préférable de ne pas laisser à chaque barreau le soin de contrôler l'aptitude. Le mieux, c'est que les ordres régionaux s'en chargent.

Il renvoie aux interventions du ministre figurant dans le rapport de commission sur la première lecture, p. 68, dernier alinéa, et p. 70.

Le ministre répète qu'il sait par expérience, que les barreaux ne montrent aucun intérêt pour la problématique des mineurs et de leur défense. Il ne faut pas oublier qu'elle n'est pas intéressante financièrement et qu'elle ne constitue pas un tremplin pour une carrière.

Mme de Bethune demande ce qui fonde exactement les auteurs de l'amendement à confier l'appréciation aux barreaux locaux. Cela fonctionnera effective-

goed gaan in bepaalde balies die goed zijn georganiseerd, en afhankelijk van de interesse van de stafhouder.

Mevrouw Nyssens betwijfelt niet dat deze taak in de toekomst toekomt aan de Orde van de Franstalige, respectievelijk de Orde van Vlaamse balies. Men mag echter niet vergeten dat de huidige wet op de juridische bijstand bepaalt dat het aan de lokale balies toekomt toe te zien op de kwaliteit van de advocaten die tussenkomen in het kader van deze juridische bijstand. De lokale balies zijn verantwoordelijk voor de vorming van de advocaten. Het amendement gaat waarschijnlijk uit van de huidige toestand.

De heer Galand meent dat het tweede lid van het amendement beter wordt geschrapt.

Mevrouw de T' Serclaes stelt voor in te schrijven dat de regionale Ordes zelf uitmaken hoe de vorming en het nazicht worden georganiseerd.

Mevrouw Kaçar laat opmerken dat de Vereniging van Vlaamse balies nu reeds tussenkomt in de vorming van de advocaten.

Mevrouw Taelman sluit hierbij aan. De Vereniging van Vlaamse balies levert het beroepsbekwaamheidsattest af, en organiseert de voortgezette opleiding, via een puntensysteem.

Zij kan zich aansluiten bij het voorstel van mevrouw de T' Serclaes.

De heer Galand dient subamendement nr. 126 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9).

De balie ziet toe en oefent controle uit op de kwaliteit doch hoeft niet noodzakelijkerwijze de opleiding te organiseren.

Mevrouw Nyssens verwijst naar de drie hoofdbekommernissen.

De balies moeten in eerste instantie een doorlopend aanspreekpunt voor jongeren organiseren. In tweede instantie moeten zij de kwaliteit van de jeugdadvocaten die in die aanspreekpunten werken, controleren. Ten derde moeten die advocaten een degelijke opleiding hebben gekregen. Die opleiding moet georganiseerd worden door een balie of door de respectieve orden of door buitenstaanders.

Dat vergt enige soepelheid.

Mevrouw Nyssens dient amendement nr. 84 in (stuk Senaat, nr. 2-256/8) dat ertoe strekt de opsomming in het eerste lid van artikel 3 (opleiding, permanente opleiding, en stage met toezicht) te vervollendigen en te vereenvoudigen.

Mevrouw Nyssens dient amendement nr. 83 in (stuk Senaat, nr. 2-256/8) dat het woord jeugdadvocaat vervangt door de woorden «advocaat voor minderjarigen».

ment bien dans certains barreaux qui sont bien organisés, et en fonction de l'intérêt du bâtonnier.

Mme Nyssens ne doute pas qu'à l'avenir, cette mission incombera respectivement aux ordres des barreaux francophones et flamandes. Il ne faut toutefois pas oublier que la loi actuelle sur l'aide juridique prévoit qu'il appartient aux barreaux locaux de veiller à la qualité des avocats qui interviennent dans le cadre de cette aide juridique. Les barreaux locaux sont responsables de la formation des avocats. L'amendement se base vraisemblablement sur la situation actuelle.

M. Galand estime qu'il vaut mieux supprimer la deuxième phrase de l'amendement.

Mme de T' Serclaes propose de disposer que les ordres régionaux fixent eux-mêmes l'organisation de la formation et du contrôle.

Mme Kaçar fait remarquer que la *Vereniging van Vlaamse balies* intervient déjà actuellement dans la formation des avocats.

Mme Taelman abonde dans le même sens. La *Vereniging van Vlaamse Balies* délivre le certificat d'aptitude professionnelle et organise la formation continuée par le biais d'un système à points.

L'intervenante peut se rallier à la proposition de Mme de T' Serclaes.

M. Galand dépose l'amendement n° 126 (doc. Sénat, n° 2-256/9).

Le barreau veille à et contrôle la qualité mais ne doit pas être obligatoirement chargé d'organiser des formations.

Mme Nyssens énumère les trois principales préoccupations.

Il faut en premier lieu que les barreaux organisent des permanences jeunesse. En second lieu, les barreaux doivent contrôler la qualité des avocats des jeunes qui travaillent dans ces permanences. En troisième lieu, il faut que ces avocats aient une formation. Cette formation peut être organisée par un barreau, soit par les ordres respectifs, soit par des agents extérieurs.

Une certaine souplesse est requise à ce sujet.

Mme Nyssens dépose l'amendement n° 84 (doc. Sénat, n° 2-256/8), qui tend à compléter et à simplifier l'énumération de l'alinéa 1er de l'article 3 (formation, formation permanente et stage sous surveillance).

Mme Nyssens dépose l'amendement n° 83 (doc. Sénat, n° 2-256/8) visant à remplacer le mot «jeunes» par le mot «mineurs».

Amendement nr. 85 van mevrouw Nyssens is technisch en strekt ertoe de woorden «de Belgische nationale orde van advocaten» te vervangen door de woorden «de CCFG en de VVB».

Amendement nr. 86 van dezelfde auteur brengt technische verduidelijkingen aan in het tweede lid van artikel 3. Het reglement van de orden moet betrekking hebben op de in het eerste lid bedoelde vorming, de controle van de stageprestaties en de accreditatie van de permanente opleiding. Het amendement moet samengelezen worden met amendement nr. 84.

Amendement nr. 87 van mevrouw Nyssens verduidelijkt hoe het toezicht wordt georganiseerd en wie het betaalt. De kosten van het toezicht komen ten laste van het Rijk.

De indienster verwijst naar de huidige problemen in verband met de juridische bijstand.

De minister meent dat dit een politieke kwestie is, waarop hij niet kan antwoorden. Deze beslissing komt toe aan de minister van Justitie, in overleg met de minister van Begroting.

Mevrouw Taelman dient amendement nr. 107 in, teneinde het artikel op te nemen in het Gerechtelijk Wetboek.

Mevrouw de T' Serclaes dient amendement nr. 139 in (stuk Senaat, nr. 2-256/10, subamendement op amendement nr. 92) dat ertoe strekt in het voorgestelde artikel 3 een 3° in te voegen, dat een praktische stage invoert. Amendement nr. 101 van dezelfde auteur had dezelfde strekking en wordt ingetrokken.

De minister wenst, op het vlak van de opleiding, veeleer aan te sluiten bij de oorspronkelijke tekst van het wetsvoorstel van mevrouw Lindekens, op voorwaarde dat de regeringsamendementen worden aangenomen.

Mevrouw Nyssens dient amendement nr. 142 in (stuk Senaat, nr. 2-256/10, subamendement op amendement nr. 92) met dezelfde strekking. De duur van de stage wordt hier wel beperkt tot één maand en een begeleiding van 3 maanden.

Mevrouw Taelman vreest dat de stage moeilijk uitvoerbaar is en dat men weinig jeugdadvocaten zal vinden.

Het amendement nr. 131 van de regering (stuk Senaat, nr. 2-256/10) vervangt het woord «jongeren» door het woord «kinderen» en het woord «bekwaamheid» door het woord «vaardigheid».

L'amendement n° 85 de Mme Nyssens est technique et vise à remplacer les mots «L'Ordre national des avocats de Belgique détermine» par les mots «L'Ordre des barreaux francophones et germanophone et l'Ordre des barreaux néerlandophones déterminent».

L'amendement n° 86 du même auteur apporte des précisions techniques à l'alinéa 2 de l'article 3. Le règlement des ordres devra porter tant sur la formation visée à l'alinéa 1er que sur le contrôle des prestations de stage et l'accréditation de la formation permanente. Cet amendement doit être lu en corrélation avec l'amendement n° 84.

L'amendement n° 87 de Mme Nyssens précise comment est organisée la supervision et qui prend son coût en charge. Celui-ci est supporté par l'État.

L'auteur renvoie aux problèmes qui se posent actuellement dans le cadre de l'aide juridique.

Le ministre estime que c'est là une question politique, à laquelle il ne peut pas répondre. Il appartient au ministre de la Justice, en concertation avec son collègue du Budget, de prendre une décision en la matière.

Mme Taelman dépose l'amendement n° 107, visant à insérer l'article en question dans le Code judiciaire.

Mme de T' Serclaes dépose l'amendement n° 139 (doc. Sénat, n° 2-256/10, sous-amendement à l'amendement n° 92), visant à insérer à l'article 3 proposé un 3°, instaurant un stage pratique. L'amendement n° 101 de la même auteur avait une portée identique et est retiré.

Pour ce qui est de la formation, le ministre serait plutôt partisan du texte initial de la proposition de loi de Mme Lindekens, à condition que les amendements du gouvernement soient adoptés.

Mme Nyssens dépose l'amendement n° 142 (doc. Sénat, n° 2-256/10, sous-amendement à l'amendement n° 92), qui a la même portée. La durée du stage y est toutefois limitée à un mois et on prévoit un suivi de trois mois.

Mme Taelman craint qu'il ne soit difficile d'effectuer le stage et que l'on ne trouve que peu d'avocats des jeunes.

L'amendement n° 131 du gouvernement (doc. Sénat n° 2-256/10) vise à remplacer le mot «jeunes» par le mot «enfants» et, dans le texte néerlandais, le mot «bekwaamheid» par le mot «vaardigheid».

Stemmingen

Het amendement nr. 92 van de heren Mahoux en Istasse wordt aangenomen met 6 stemmen tegen 1 stem bij 2 onthoudingen.

Het subamendement nr. 126 van de heer Galand wordt aangenomen met 6 stemmen bij 2 onthoudingen.

Het amendement nr. 83 van mevrouw Nyssens wordt aangenomen met 8 stemmen bij 1 onthouding.

Het amendement nr. 84 van mevrouw Nyssens wordt verworpen met 7 stemmen tegen 1 stem bij 1 onthouding.

De amendementen nrs. 85 tot 87 van mevrouw Nyssens vervallen.

Het amendement nr. 101 van mevrouw de T' Serclaes wordt ingetrokken.

Het amendement nr. 114 van mevrouw Kaçar vervalt.

Het amendement nr. 131 van de regering vervalt.

Het subamendement nr. 139 van mevrouw de T' Serclaes wordt verworpen met 5 stemmen tegen 1 stem bij 3 onthoudingen.

Het subamendement nr. 142 van mevrouw Nyssens wordt verworpen met 7 stemmen tegen 1 stem bij 1 onthouding.

Het amendement nr. 107 van mevrouw Taelman wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Het geamendeerde artikel 3 wordt aangenomen met 8 stemmen bij 1 onthouding.

Artikel 4

Mevrouw Nyssens dient de amendementen nrs. 88 en 89 in (stuk Senaat, nr. 2-256/8). Deze amendementen bevestigen dat een advocaat, om deel uit te maken van de aanspreekpunten van zijn balie, moet voldoen aan de voorwaarden van artikel 3. Spreekster verwijst naar haar amendementen nrs. 84 en volgende.

De minister herhaalt dat de oprichting van een jeugdpermanentie moeilijk haalbaar is in kleinere balies.

Amendement nr. 94 van de regering (stuk Senaat, nr. 2-256/9) bekrachtigt dat de Staat niet kan instaan voor de kosten van de opleiding van de jeugdadvocaten. Dat zou trouwens een precedent vormen waarvan de budgettaire gevolgen moeilijk te overzien zijn.

Mevrouw Taelman dient amendement nr. 108 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9), teneinde dit artikel op te nemen in het Gerechtelijk Wetboek.

Votes

L'amendement n° 92 de MM. Mahoux et Istasse est adopté par 6 voix contre 1 et 2 abstentions.

Le sous-amendement n° 126 de M. Galand est adopté par 6 voix et 2 abstentions.

L'amendement n° 83 de Mme Nyssens est adopté par 8 voix et 1 abstention.

L'amendement n° 84 de Mme Nyssens est rejeté par 7 voix contre 1 et 1 abstention.

Les amendements n°s 85 à 87 de Mme Nyssens deviennent sans objet.

L'amendement n° 101 de Mme de T' Serclaes est retiré.

L'amendement n° 114 de Mme Kaçar devient sans objet.

Le amendement n° 131 du gouvernement devient sans objet.

Le sous-amendement n° 139 de Mme de T' Serclaes est rejeté par 5 voix contre 1 et 3 abstentions.

Le sous-amendement n° 142 de Mme Nyssens est rejeté par 7 voix contre 1 et 1 abstention.

L'amendement n° 107 de Mme Taelman est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

L'article 3 amendé est adopté par 8 voix et 1 abstention.

Article 4

Mme Nyssens dépose les amendements n°s 88 et 89 (doc. Sénat, n° 2-256/8). Ces amendements prévoient que, pour être membre de la permanence jeunesse de son barreau, un avocat doit satisfaire aux conditions visées à l'article 3. L'intervenante renvoie à ses amendements n°s 84 et suivants.

Le ministre répète qu'il est difficile d'instituer une permanence jeunesse dans les petits barreaux.

L'amendement n° 94 du gouvernement (doc. Sénat, n° 2-256/8) relève que l'État ne peut prendre en charge les coûts de formation des avocats des jeunes. Cela constituerait d'ailleurs un précédent dont les conséquences budgétaires sont difficiles à évaluer.

Mme Taelman dépose l'amendement n° 108 (doc. Sénat, n° 256/9), visant à insérer l'article en question dans le Code judiciaire.

Amendement nr. 130 van de regering (stuk Senaat, nr. 2-256/10) brengt een terminologische verbetering aan. De woorden «van de jeugdpermanenties» worden vervangen door de woorden «van de permanenties van jeugdadvocaten».

Stemmingen

Het amendement nr. 108 van mevrouw Taelman wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Het amendement nr. 88 van mevrouw Nyssens wordt aangenomen met 8 stemmen bij 1 onthouding.

Het amendement nr. 89 van mevrouw Nyssens wordt verworpen met 6 tegen 3 stemmen

Het amendement nr. 94 van de regering wordt verworpen met 3 tegen 2 stemmen bij 4 onthoudingen.

Het amendement nr. 130 van de regering wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Het geamendeerde artikel 4 wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Artikel 5

Amendement nr. 90 van mevrouw Nyssens (stuk Senaat, nr. 2-256/8) vervangt het woord «jeugdadvocaten» door de woorden «advocaten voor minderjarigen».

Amendement nr. 91 (stuk Senaat, nr. 2-256/8) strekt ertoe een bijzondere nomenclatuur in te stellen voor het optreden uit naam van minderjarigen. De bedoeling is de jeugdadvocaten geldig en degelijk te vergoeden voor hun bijstand aan minderjarigen.

De minister treedt bij dat het puntensysteem dient te worden hervormd zodat de advocaten die jongeren willen bijstaan ook budgettair aan hun trekken kunnen komen.

Mevrouw Nyssens verwijst naar de hoorzitting met de heer Van Keirsbilck. Deze stelde dat er op lange termijn naar moest worden getracht dat er werkelijk gespecialiseerde advocaten in jeugdrecht moesten zijn. Het is dan ook noodzakelijk dat de advocaat uitsluitend hiervan kan leven.

Mevrouw Kaçar sluit zich hierbij aan. Een jeugdadvocaat kan momenteel niet leven van zijn werk. De verloning moet aantrekkelijk worden gemaakt, eventueel via de verhoging van het puntensysteem.

De minister werpt op dat de wet slechts van kracht zal zijn als het koninklijk besluit er zal zijn. Daarom moet men voorzichtig zijn met al te veel regelingen bij koninklijk besluit.

L'amendement n° 130 du gouvernement (doc. Sénat, n° 2-256/10) vise à apporter une correction terminologique. Les mots «des permanences jeunesse» sont remplacés par les mots «des permanences d'avocats des jeunes».

Votes

L'amendement n° 108 de Mme Taelman est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

L'amendement n° 88 de Mme Nyssens est adopté par 8 voix et 1 abstention.

L'amendement n° 89 de Mme Nyssens est rejeté par 6 voix contre 3.

L'amendement n° 94 du gouvernement est rejeté par 3 voix contre 2 et 4 abstentions.

L'amendement n° 130 du gouvernement est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

L'article 4 amendé est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

Article 5

L'amendement n° 90 de Mme Nyssens (doc. Sénat, n° 2-256/8) remplace «avocat des jeunes» par «avocat des mineurs».

L'amendement n° 91 (doc. Sénat, n° 8-256/8) tend à instaurer une nomenclature particulière pour les interventions à l'égard des mineurs. Le but visé est de rémunérer valablement et correctement les avocats pour l'assistance fournie aux mineurs.

Le ministre reconnaît que le système de points doit être réformé de manière que les avocats qui veulent assister ces jeunes puissent gagner leur vie.

Mme Nyssens renvoie à l'audition de M. Van Keirsbilck, qui a dit qu'à long terme, il faudra tendre à ce qu'il y ait réellement des avocats spécialisés en droit de la jeunesse. Il est donc nécessaire que l'avocat puisse vivre exclusivement de cette activité.

Mme Kaçar se rallie à ce point de vue. Dans la situation actuelle, un avocat de la jeunesse ne peut pas vivre de son travail. Il faut rendre la rémunération attrayante, éventuellement en majorant le système de points.

Le ministre rétorque que la loi n'entrera en vigueur que lorsque l'arrêté royal sera prêt. C'est pourquoi il faut être prudent et éviter de régler trop de choses par un arrêté royal.

Amendement nr. 95 van de regering (stuk Senaat, nr. 2-256/8) heeft dezelfde verantwoording als amendement nr. 94 (stuk Senaat, nr. 2-256/8) op artikel 4.

Amendement nr. 144 van de heer Mahoux (stuk Senaat, nr. 2-256/10) bepaalt dat de vergoedingen en kosten verbonden aan de juridische bijstand door een advocaat voor minderjarigen, binnen de perken van de budgettaire mogelijkheden, ten laste van het Rijk vallen. Hetzelfde geldt voor de opleiding van de advocaten voor minderjarigen.

Amendement nr. 129 van de regering (stuk Senaat, nr. 2-256/10) verduidelijkt dat het incident over de vergoedingen en de kosten geen enkele lopende rechtspleging mag vertragen.

Amendement nr. 109 van mevrouw Taelman (stuk Senaat, nr. 2-256/9) wenst het artikel op te nemen in het Gerechtelijk Wetboek.

Stemmingen

Het amendement nr. 90 van mevrouw Nyssens wordt aangenomen met 8 stemmen bij 1 onthouding.

Het amendement nr. 91 van mevrouw Nyssens wordt verworpen met 6 tegen 2 stemmen bij 1 onthouding.

Het amendement nr. 95 van de regering wordt aangenomen met 3 tegen 2 stemmen bij 4 onthoudingen.

Het amendement nr. 144 van de heer Mahoux wordt aangenomen met 5 stemmen tegen 1 stem bij 2 onthoudingen.

De amendementen nrs. 129 van de regering en 109 van mevrouw Taelman worden eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

Het geamendeerde artikel 5 wordt aangenomen met 4 stemmen tegen 1 stem bij 4 onthoudingen.

Artikel 5bis en 5ter

Mevrouw Kaçar dient amendement nr. 112 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9) ter invoeging van een artikel 5bis, dat ertoe strekt artikel 54bis, § 1, van de wet op de jeugdbescherming te wijzigen. Het is evident dat de advocaat die wordt aangesteld nopens de wet op de jeugdbescherming een jeugdadvoocaat behoort te zijn.

De minister gaat hiermee akkoord en meent dat ook artikel 52ter van de wet op de jeugdbescherming dient te worden gewijzigd.

Mevrouw Kaçar dient hiertoe het amendement nr. 124 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9) (*cf. infra*, artikel 5ter).

De minister gaat hiermee akkoord.

L'amendement n° 95 du gouvernement (doc. Sénat, n° 2-256/8) a la même justification que l'amendement n° 94 (doc. Sénat, n° 2-256/8-) déposé à l'article 4.

L'amendement n° 144 de M. Mahoux (doc. Sénat, n° 2-256/10) prévoit que les indemnités et les frais liés à l'aide juridique offerte par un avocat des mineurs sont, dans les limites des possibilités budgétaires, à la charge de l'État. Il en est de même en ce qui concerne la formation de l'avocat des mineurs.

L'amendement n° 129 du gouvernement (doc. Sénat, n° 2-256/10) précise que l'incident concernant les indemnités et les coûts ne peut retarder aucune procédure en cours.

L'amendement n° 109 de Mme Taelman (doc. Sénat, n° 2-256/9) vise à insérer l'article en question dans le Code judiciaire.

Votes

L'amendement n° 90 de Mme Nyssens est adopté par 8 voix et 1 abstention.

L'amendement n° 91 de Mme Nyssens est rejeté par 6 voix contre 2 et 1 abstention.

L'amendement n° 95 du gouvernement est adopté par 3 voix contre 2 et 4 abstentions.

L'amendement n° 144 de M. Mahoux est adopté par 5 voix contre 1 et 2 abstentions.

Les amendement n° 129 du gouvernement et n° 109 de Mme Taelman sont adoptés à l'unanimité des 9 membres présents.

L'article 5 est adopté par 4 voix contre 1 et 4 abstentions.

Article 5bis et 5ter

Mme Kaçar dépose l'amendement n° 112 (doc. Sénat, n° 2-256/9) qui tend à insérer un article 5bis, visant à remplacer le § 1er de l'article 54bis de la loi relative à la protection de la jeunesse. Il est évident que l'avocat qui est désigné en vertu de la loi relative à la protection de la jeunesse doit être un avocat des mineurs.

Le ministre approuve ce point de vue et estime que l'article 52ter de la loi relative à la protection de la jeunesse doit également être modifié.

Mme Kaçar dépose l'amendement n° 124 (doc. Sénat, n° 2-256/9) (*cf. infra*, article 5ter) dans ce sens.

Le ministre approuve cet amendement.

Mevrouw Kaçar vreest dat de wet symbolisch blijft, als de Federale Staat de organisatie van de opleiding van de jeugdadvocaten niet ten laste wil nemen. Alles zal dan afhankelijk worden van de belangstelling en de mogelijkheden van de lokale balie.

De heer Galand dient amendement nr. 118 in (stuk Senaat, nr. 2-256/9) dat ertoe strekt een artikel *5bis* in te voegen, tot wijziging van artikel 931 van het Gerechtelijk Wetboek.

De minister verzet zich tegen dit amendement. Dat betreft immers het horen van de minderjarige, wat wordt geregeld in het wetsvoorstel van mevrouw de Bethune (stuk Senaat, nr. 2-554/1).

Stemmingen

De amendementen nrs. 112 en 124 van mevrouw Kaçar en 118 van de heer Galand worden verworpen met 6 tegen 2 stemmen bij 1 onthouding.

II. PROCEDURE — ONTWERP VAN AANGENOMEN TEKST

De commissie geeft uitdrukkelijk de wens te kennen het ontwerp van aangenomen tekst, zoals deze voortvloeit uit de stemmingen onder I, te onderwerpen aan een grondig onderzoek op het vlak van legistiek en terminologie.

Tevens wordt beslist dat ook de coherentie moet worden nagegaan met de samenhangende wetsvoorstellen nrs. 2-554 en 2-626.

Het onderzoek kan aanleiding geven tot het indienen van nieuwe amendementen, die juridisch-technische verbeteringen inhouden of die de samenhang met de andere wetsvoorstellen herstellen.

Duidelijkheidshalve wordt hierna het ontwerp van aangenomen tekst weergegeven.

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Artikel 2 (nieuw)

In het tweede deel van het Gerechtelijk Wetboek wordt een boek *IIIter* ingevoegd, dat de artikelen 508/24 tot 508/27 bevat, met als opschrift:

«Boek *IIIter* — Juridische bijstand door advocaten voor minderjarigen.»

Mme Kaçar dit craindre que la loi ne reste symbolique si l'État fédéral ne souhaite pas prendre à sa charge l'organisation de la formation des avocats des mineurs. Dans ce cas de figure, tout dépendra de l'intérêt et des possibilités du barreau local.

M. Galand dépose l'amendement n° 118 (doc. Sénat, n° 2-256/9) visant à insérer un article *5bis* modifiant l'article 931 du Code judiciaire.

Le ministre s'oppose à cet amendement. Il concerne en effet l'audition du mineur, laquelle est réglée dans la proposition de loi de Mme de Bethune (doc. Sénat, n° 2-554/1).

Votes

Les amendements n°s 112 et 114 de Mme Kaçar et 118 de M. Galand sont rejetés par 6 voix contre 2 et 1 abstention.

II. PROCÉDURE — PROJET DE TEXTE ADOPTÉ

La commission exprime explicitement le souhait que le projet de texte adopté résultant des votes sous I soit soumis à un examen approfondi sur les plans de la terminologie et de la légistique.

Il est décidé en outre que la cohérence avec les propositions de loi connexes (n°s 2-554 et 2-626) doit également être vérifiée.

L'examen peut donner lieu au dépôt de nouveaux amendements visant à des améliorations sur le plan juridico-technique ou destinées à rétablir la cohérence avec les autres propositions.

Par souci de clarté, le projet de texte adopté est reproduit ci-dessous.

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Article 2 (nouveau)

Dans la deuxième partie du Code judiciaire, il est inséré un livre *IIIter* comprenant les articles 508/24 à 508/27 et intitulé:

«Livre *IIIter* — De l'aide juridique par des d'avocats des mineurs.»

Artikel 3

In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 508/24 ingevoegd, luidende:

«Art. 508/24

§ 1. Behoudens andersluidende bepalingen in wetten of decreten wordt de minderjarige in elke gerechtelijke of administratieve rechtspleging waarin hij partij is of waarin hij tussenkomt of in het kader van zijn verhoor, bijgestaan door een advocaat voor minderjarigen behalve wanneer hij een andere advocaat kiest.

Indien de minderjarige in rechte wordt vertegenwoordigd wordt hij enkel bijgestaan door een advocaat voor minderjarigen indien er strijdigheid van belangen bestaat tussen hemzelf en de persoon die hem vertegenwoordigt.

Wanneer de minderjarige geen advocaat heeft, wordt hem, op verzoek van de rechter voor wie het geschil aanhangig is, een advocaat voor minderjarigen toegewezen door de stafhouder van de balie of door het bureau voor juridische bijstand.

De vordering wordt geschorst tot de minderjarige door een advocaat bijgestaan wordt.

De minderjarige kan uitdrukkelijk afzien van de bijstand van een advocaat. De rechter voor wie het geschil aanhangig is, ziet na of deze afstand vrijwillig is gedaan en deelt het resultaat van dit nazicht mee aan de stafhouder van de balie of het bureau voor juridische bijstand.

§2. In elke gerechtelijke of administratieve rechtspleging die hem betreft of aanbelangt, kan de minderjarige, op eenvoudig verzoek in het kader van de juridische eerste- en tweedelijnsbijstand bedoeld in de artikelen 508/5 tot 508/18, bijgestaan worden door een advocaat voor minderjarigen die hem wordt toegewezen door de stafhouder van de balie of door het bureau voor juridische bijstand, behalve wanneer hij een andere advocaat kiest.

Dit kan ook op verzoek van de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen, van het openbaar ministerie of van de rechter voor wie het geschil aanhangig is, behalve wanneer de minderjarige hiervan uitdrukkelijk afziet of wanneer hij een andere advocaat kiest.»

Artikel 4

In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 508/25 ingevoegd, luidende:

«Art. 508/25

Om als advocaat voor minderjarigen te kunnen optreden, moet de advocaat het bewijs leveren van:

1° een grondige kennis van de wetten en decreten inzake jeugdbescherming en jeugdhulpverlening, van

Article 3

Il est inséré dans le même Code un article 508/24, rédigé comme suit:

«Art. 508/24

§ 1er. Sauf dispositions contraires dans les lois ou les décrets, le mineur est assisté par un avocat des mineurs dans toute procédure judiciaire ou administrative à laquelle il est partie ou dans laquelle il intervient ou dans le cadre de son audition, sauf lorsqu'il choisit un autre avocat.

Si le mineur est représenté en justice, il n'est assisté par un avocat des mineurs que s'il y a conflit d'intérêts entre lui et la personne qui le représente.

Lorsque le mineur n'a pas d'avocat, il lui est attribué, à la requête du juge saisi du litige, un avocat des mineurs par le bâtonnier du barreau ou par le bureau d'aide juridique.

L'action est suspendue jusqu'à ce que le mineur soit assisté par un avocat.

Le mineur peut renoncer expressément à l'assistance d'un avocat. Le juge saisi du litige vérifie si cette renonciation a été faite de plein gré et communique le résultat de cette vérification au bâtonnier du barreau ou au bureau d'aide juridique.

§2. Dans toute procédure judiciaire ou administrative le concernant ou touchant à son intérêt, le mineur peut, sur simple requête, dans le cadre de l'aide juridique de première et de deuxième ligne visée aux articles 508/5 à 508/18, être assisté par un avocat des mineurs qui lui est attribué par le bâtonnier du barreau ou par le bureau d'aide juridique, sauf s'il choisit un autre avocat.

Il en est de même à la requête des personnes qui exercent l'autorité parentale, du ministère public ou du juge saisi du litige, sauf si le mineur y renonce expressément ou s'il choisit un autre avocat.»

Article 4

Il est inséré dans le même Code un article 508/25, rédigé comme suit:

«Art. 508/25

Pour pouvoir agir en qualité d'avocat des mineurs, l'avocat doit justifier:

1° d'une connaissance approfondie des lois et décrets relatifs à la protection de la jeunesse et à l'aide

het Verdrag inzake de rechten van het kind en van andere internationale verdragen en aanbevelingen die op jongeren betrekking hebben;

2° een permanente opleiding op het vlak van het jeugdrecht, en een algemene vorming op het vlak van de kinderpsychologie.

De balies staan in voor de kwaliteit van en de controle op de opleiding van hun leden die kunnen optreden als advocaat voor minderjarigen.»

Artikel 5

In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 508/26 ingevoegd luidende :

«Art. 508/26

In elke gerechtelijk arrondissement wordt door de balie een permanentie voor advocaten voor minderjarigen ingericht.

De Koning bepaalt de werkingskosten van de permanenties van de advocaten voor minderjarigen, het bedrag dat wordt toegekend voor de opleidingen en de vergoedingen en kosten die verbonden zijn aan de bijstand door een advocaat aan een minderjarige.»

Artikel 6

In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 508/27 ingevoegd, luidende :

«Art. 508/27

De vergoedingen en kosten verbonden aan de juridische bijstand door een advocaat voor minderjarigen vallen ten laste van het Rijk. Binnen de perken van de budgettaire mogelijkheden, geldt hetzelfde voor de opleiding van de advocaten voor minderjarigen. De vergoedingen en kosten verbonden aan de juridische bijstand, bepaald overeenkomstig de artikelen 508/5 en 508/13, kunnen door de Schatkist verhaald worden op de personen die voor de minderjarige onderhoudsplichtig zijn, en dit in verhouding met hun middelen, of op elke rechtsbijstandverzekering, die voornoemde vergoedingen en kosten ten laste neemt.

De beslechting van een geschil betreffende de bedragen van de vergoedingen en kosten mag de behandeling van de rechtsplegingen niet vertragen.»

Artikel 7

Deze wet treedt in werking op de eerste dag van de derde maand na die waarin ze is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad*, en uiterlijk op 1 september 2002.

à la jeunesse, de la Convention relative aux droits de l'enfant et des autres conventions et recommandations ayant trait aux jeunes;

2° d'une formation permanente dans le domaine du droit de la jeunesse et d'une formation de type général en rapport avec la psychologie de l'enfant.

Les barreaux veillent à la qualité et au contrôle des formations de ses membres qui peuvent agir en qualité d'avocat des mineurs.»

Article 5

Il est inséré dans le même Code un article 508/26, rédigé comme suit :

«Art. 508/26

Le barreau organise, dans chaque arrondissement judiciaire, une permanence d'avocats des mineurs.

Le Roi détermine les frais de fonctionnement des permanences d'avocats des mineurs, le montant octroyé pour les formations ainsi que les indemnités et frais liés à l'assistance d'un mineur par un avocat.»

Article 6

Il est inséré dans le même Code un article 508/27, rédigé comme suit :

«Art. 508/27

Ces indemnités et les frais liés à l'aide juridique offerte par un avocat des mineurs sont à charge de l'État. Dans les limites des possibilités budgétaires, il en est de même en ce qui concerne la formation de l'avocat des mineurs. Les indemnités et les frais liés à l'aide juridique, déterminés conformément aux articles 508/5 et 508/13, peuvent être récupérés par le Trésor auprès des personnes ayant un devoir d'entretien envers le mineur, et ce, proportionnellement à leurs ressources, ou à charge de toute assurance juridique couvrant les indemnités et frais précités.

Le règlement d'un litige concernant les montants des indemnités et des frais ne peut entraîner aucun retard dans le traitement des procédures.»

Article 7

La présente loi entre en vigueur le premier jour du troisième mois qui suit sa publication au *Moniteur belge*, et au plus tard le 1er septembre 2002.

III. SYNTHESEAMENDEMENT NR. 145

Het juridisch-technisch onderzoek van de tekst, dat werd verricht in overleg met de dienst Wetsevaluatie, geeft aanleiding tot het volgend globaal amendement (stuk Senaat, nr. 2-256/10), dat de artikelen 2 tot en met 5 herschrijft.

De artikelen 2 tot 5 vervangen als volgt:

« Artikel 2

In het tweede deel van het Gerechtelijk Wetboek wordt een boek *IIIter* ingevoegd, dat de artikelen 508/24 tot 508/27 bevat, luidend als volgt:

« Boek *IIIter* — Juridische bijstand verleend door de advocaten voor minderjarigen. »

Art. 508/24

§ 1. Behoudens andersluidende wettelijke bepalingen wordt de minderjarige in elke gerechtelijke of administratieve rechtspleging waarin hij partij is of waarin hij tussenkomt of in het kader van zijn verhoor, bijgestaan door een advocaat voor minderjarigen behalve wanneer hij een andere advocaat kiest.

Wanneer de minderjarige geen advocaat heeft, wordt hem, op verzoek van de rechter voor wie het geschil aanhangig is, een advocaat voor minderjarigen toegewezen door de stafhouder van de balie of door het bureau voor juridische bijstand.

De minderjarige kan uitdrukkelijk afzien van de bijstand van een advocaat. De rechter voor wie het geschil aanhangig is, gaat na of deze afstand vrijwillig is gedaan en deelt het resultaat van dit nazicht mee aan de stafhouder van de balie of het bureau voor juridische bijstand.

De vordering wordt geschorst tot de minderjarige door een advocaat bijgestaan wordt of daar uitdrukkelijk heeft van afgezien.

§ 2. In de gevallen die niet bedoeld worden in § 1, kan de minderjarige in elke gerechtelijke of administratieve rechtspleging die hem betreft of aanbelangt, op eenvoudig verzoek in het kader van de juridische eerste- en tweedelijnsbijstand bedoeld in de artikelen 508/5 tot 508/18, bijgestaan worden door een advocaat voor minderjarigen die hem wordt toegewezen door de stafhouder van de balie of door het bureau voor juridische bijstand, behalve wanneer hij een andere advocaat kiest.

Het verzoek kan ook uitgaan van de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen, van het openbaar ministerie of van de rechter voor wie het geschil aanhangig is, behalve wanneer de minderjarige uitdrukkelijk afziet van de bijstand van een advocaat of wanneer hij een andere advocaat kiest.

III. L'AMENDEMENT GLOBAL n° 145

L'examen légistique du texte a été effectué en concertation avec le service d'évaluation de la législation et a débouché sur l'amendement global suivant (doc. Sénat, n° 2-256/10) qui réécrit les articles 2 à 5.

Remplacer les articles 2 à 5 comme suit:

« Article 2

Dans la deuxième partie du Code judiciaire, il est inséré un livre *IIIter* comprenant les articles 508/24 à 508/27 et libellé comme suit:

« Livre *IIIter* — De l'aide juridique dispensée par les avocats des mineurs. »

Art. 508/24

§ 1er. Sauf dispositions légales contraires, le mineur est assisté par un avocat des mineurs dans toute procédure judiciaire ou administrative à laquelle il est partie ou dans laquelle il intervient ou dans le cadre de son audition, excepté lorsqu'il choisit un autre avocat.

Lorsque le mineur n'a pas d'avocat, il lui est attribué, à la requête du juge saisi du litige, un avocat des mineurs par le bâtonnier du barreau ou par le bureau d'aide juridique.

Le mineur peut renoncer expressément à l'assistance d'un avocat. Le juge saisi du litige vérifie si cette renonciation a été faite de plein gré et communique le résultat de cette vérification au bâtonnier du barreau ou au bureau d'aide juridique.

L'action est suspendue jusqu'à ce que le mineur soit assisté par un avocat ou qu'il y ait renoncé expressément.

§ 2. Dans les cas non prévus au § 1er, le mineur peut dans toute procédure judiciaire ou administrative le concernant ou touchant à son intérêt, sur simple requête, dans le cadre de l'aide juridique de première et de deuxième ligne visée aux articles 508/5 à 508/18, être assisté par un avocat des mineurs qui lui est attribué par le bâtonnier du barreau ou par le bureau d'aide juridique, sauf s'il choisit un autre avocat.

Il en est de même à la requête des personnes qui exercent l'autorité parentale, du ministère public ou du juge saisi du litige, sauf si le mineur renonce expressément à l'assistance d'un avocat ou s'il choisit un autre avocat.

Artikel 508/25

Om als advocaat voor minderjarigen te kunnen optreden, moet de advocaat het bewijs leveren van:

1° een grondige kennis van de wetten en decreten inzake jeugdbescherming en jeugdhulpverlening, van het Verdrag inzake de rechten van het kind en van andere internationale verdragen en aanbevelingen die op jongeren betrekking hebben;

2° een permanente opleiding op het vlak van het jeugdrecht, en een algemene vorming op het vlak van de kinderpsychologie.

De balies staan in voor de kwaliteit van en de controle op de kennis en de opleiding van hun leden die kunnen optreden als advocaat voor minderjarigen.

Artikel 508/26

In elk gerechtelijk arrondissement wordt door de balie een permanentie van advocaten voor minderjarigen ingericht.

De Koning bepaalt de werkingskosten van de permanenties van de advocaten voor minderjarigen, het bedrag dat wordt toegekend voor de opleidingen en de vergoedingen en kosten die verbonden zijn aan de bijstand door een advocaat aan een minderjarige.

Art. 508/27

De vergoedingen en kosten verbonden aan de juridische bijstand door een advocaat voor minderjarigen vallen ten laste van het Rijk. Binnen de perken van de budgettaire mogelijkheden, geldt hetzelfde voor de opleiding van de advocaten voor minderjarigen. De vergoedingen en kosten verbonden aan de juridische bijstand, bepaald overeenkomstig de artikelen 508/5 en 508/13, kunnen door de Schatkist verhaald worden op de personen die voor de minderjarige onderhoudsplichtig zijn, en dit in verhouding met hun middelen, of op elke rechtsbijstandverzekering, die voornoemde vergoedingen en kosten ten laste neemt.

De beslechting van een geschil betreffende de bedragen van de vergoedingen en kosten mag de behandeling van de rechtsplegingen niet vertragen.»

Verantwoording

De artikelen 2 tot 6 aangenomen in de eerste bespreking moeten om legistische redenen worden gegroepeerd in één enkel artikel. Wanneer in een bestaande wet een nieuw onderdeel (boek, hoofdstuk, enz.) wordt ingevoegd, gebeurt dat steeds door één enkel artikel, ongeacht het aantal artikelen van het nieuw onderdeel.

Artikel 7 wordt weggelaten omdat dit voorstel en de voorstellen nrs. 554 en 626 op hetzelfde tijdstip in

Article 508/25

Pour pouvoir agir en qualité d'avocat des mineurs, l'avocat doit justifier:

1° d'une connaissance approfondie des lois et décrets relatifs à la protection de la jeunesse et à l'aide à la jeunesse, de la Convention relative aux droits de l'enfant et des autres conventions et recommandations ayant trait aux jeunes;

2° d'une formation permanente dans le domaine du droit de la jeunesse et d'une formation de type général en rapport avec la psychologie de l'enfant.

Les barreaux veillent à la qualité et au contrôle des connaissances et des formations de leurs membres qui peuvent agir en qualité d'avocat des mineurs.

Article 508/26

Le barreau organise, dans chaque arrondissement judiciaire, une permanence d'avocats des mineurs.

Le Roi détermine les frais de fonctionnement des permanences d'avocats des mineurs, le montant octroyé pour les formations ainsi que les indemnités et frais liés à l'assistance d'un mineur par un avocat.

Art. 508/27

Ces indemnités et les frais liés à l'aide juridique offerte par un avocat des mineurs sont à charge de l'État. Dans les limites des possibilités budgétaires, il en est de même en ce qui concerne la formation de l'avocat des mineurs. Les indemnités et les frais liés à l'aide juridique, déterminés conformément aux articles 508/5 et 508/13, peuvent être récupérés par le Trésor auprès des personnes ayant un devoir d'entretien envers le mineur, et ce, proportionnellement à leurs ressources, ou à charge de toute assurance juridique couvrant les indemnités et frais précités.

Le règlement d'un litige concernant les montants des indemnités et des frais ne peut entraîner aucun retard dans le traitement des procédures.»

Justification

Pour des raisons légistiques, les articles 2 à 6 adoptés en première lecture doivent être regroupés en un seul article. Lorsqu'une partie nouvelle (livre, chapitre, etc.) est insérée dans une loi existante, c'est toujours par un seul article que comporte la nouvelle partie.

L'article 7 est supprimé parce que la proposition à l'examen et les propositions n°s 554 et 626 doivent

werking moeten treden. Deze laatste voorstellen bevatten geen bepaling over de inwerkingtreding die afwijkt van de algemene regel terzake.

In het voorgestelde artikel 508/24 wordt de verwijzing naar de wetten of decreten, die de ordonnances uitsluit, vervangen door een verwijzing naar de wettelijke bepalingen (zie ook in artikel 2 van het wetsvoorstel nr. 626, de aanhef van het voorgestelde artikel 1237*bis*).

In hetzelfde artikel wordt het tweede lid van § 1 weggelaten. Als de minderjarige vertegenwoordigd is in rechte kan hij geen tweede maal in het geding verschijnen. Hij is reeds partij, vertegenwoordigd door zijn wettelijke vertegenwoordiger en diens advocaten. De advocaat die hem zou worden toegewezen zou dus niet in rechte mogen optreden. De bepaling schept dus op zijn minst verwarring. Bovendien lijkt ze overbodig. De hypothese van een belangenconflict tussen de minderjarige en zijn vertegenwoordiger wordt immers elders afdoende geregeld, namelijk ofwel in het door het wetsvoorstel nr. 626 voorgestelde artikel 1237*bis* van het Gerechtelijk Wetboek (als de minderjarige partij is), ofwel in § 2 van het voorgestelde artikel 508/24. Het moet evenwel duidelijk zijn dat ook die § 2 geen voldoende grond vormt om de aangewezen advocaat de mogelijkheid te geven in rechte op te treden. Die advocaat kan de minderjarige eventueel wel adviseren een beroep te doen op de bepalingen van het voorgestelde artikel 1327*bis*. Het lijkt trouwens aangewezen beide problemen, dat van de bijstand van een advocaat en dat van de aanwezigheid in rechte, niet te mengen.

Het vierde lid van § 1 van artikel 508/24 wordt aangevuld zodat de vordering niet geschorst blijft als de minderjarige uitdrukkelijk afziet van de bijstand van een advocaat, en het lid wordt naar het einde van de paragraaf verplaatst.

In § 2 wordt gepreciseerd dat het de gevallen regelt die niet bedoeld zijn in § 1 om overlapping te vermijden.

In het voorgestelde artikel 508/25 wordt het tweede lid gewijzigd zodat duidelijk is dat de balies niet alleen instaan voor de kwaliteit van de specifieke opleiding maar ook voor de kwaliteit van de vereiste basiskennis.

Voor het overige worden een aantal redactionele verbeteringen aangebracht aan het opschrift en de artikelen van het voorgestelde nieuwe boek III*ter*.

Stemmingen

Het amendement nr. 145 wordt eenparig aangenomen door de 9 aanwezige leden.

entrer en vigueur au même moment. Or, ces dernières propositions ne contiennent pas de disposition concernant l'entrée en vigueur qui déroge à la règle générale en la matière.

À l'article 508/24 proposé, la référence aux lois ou décrets, qui exclut les ordonnances, est remplacée par une référence aux dispositions légales (voir également, à l'article 3 de la proposition de loi n° 626, la phrase liminaire de l'article 1237*bis*).

Au même article, l'alinéa 2 du § 1er est supprimé. Si le mineur est représenté en justice, il ne peut « entrer » une deuxième fois au procès. Il est déjà partie, représentée par son représentant légal et les avocats de celui-ci. L'avocat qui lui serait attribué ne pourrait donc ester en justice. La disposition crée donc, à tout le moins, la confusion, sans parler du fait qu'elle semble superflue. L'hypothèse d'un conflit d'intérêts entre le mineur et son représentant est en effet réglée comme il se doit à d'autres endroits, à savoir soit à l'article 1237*bis* du Code judiciaire proposé par la proposition de loi n° 626 (au cas où le mineur serait partie) soit au § 2 de l'article 508/2 proposé. Qu'il soit toutefois claire que le § 2 ne constitue pas non plus une base suffisante permettant à l'avocat désigné d'ester en justice. Cet avocat peut cependant conseiller éventuellement au mineur d'invoquer les dispositions de l'article 1327*bis* proposé. Il semble d'ailleurs indiqué de ne pas mélanger les deux problèmes, d'une part, celui de l'assistance d'un avocat, d'autre part, celui de la présence en justice.

L'alinéa 4 du § 1er de l'article 508/24 est complété de manière que l'action ne reste pas suspendue si le mineur a renoncé expressément à être assisté par un avocat, et l'alinéa est déplacé à la fin du paragraphe.

Il est précisé, au § 2, que ce paragraphe règle les cas non prévus au § 1er afin d'éviter les chevauchements.

À l'article 508/25 proposé, l'alinéa 2 est modifié de manière à préciser que les barreaux veillent à la qualité non seulement des formations spécifiques, mais aussi des connaissances de base nécessaires.

Pour la reste, un certain nombre de corrections rédactionnelles sont apportées à l'intitulé et aux articles du livre III*ter* nouveau proposé.

Votes

L'amendement n° 145 est adopté à l'unanimité des 9 membres présents.

IV. EINDSTEMMING

Het geamendeerde wetsvoorstel in zijn geheel wordt eenparig aangenomen door de 8 aanwezige leden.

Het verslag wordt eenparig goedgekeurd door de 8 aanwezige leden.

De rapporteurs,

Nathalie de T' SERCLAES.
Clotilde NYSSSENS.

De voorzitter,

JOSY DUBIÉ.

IV. VOTE FINAL

L'ensemble de la proposition de loi amendée est adopté à l'unanimité des 8 membres présents.

Le présent rapport a été approuvé à l'unanimité des 8 membres présents.

Les rapporteuses,

Nathalie de T' SERCLAES.
Clotilde NYSSSENS.

Le président,

JOSY DUBIÉ.